EDITURA UNIVERS

Michel Bataille știe să dea unei povești atroce și atît de actuale: — moartea prematură a unui copil iradiat de explozia unui reactor atomic — dimensiuni de parabolă și de mit. Departe de-a fi o carte cu teză, sau didactică, *Pomul de Crăciun* dispune de întreaga transfigurare și subtilitate artistică a literaturii adevărate.

Lei 6,25

MICHEL BATAILLE • POMUL DE CRĂCIUN

213
1973

MICHEL BATAILLE

POMUL DE CRĂCIUN





COLECȚIA MERIDIANE



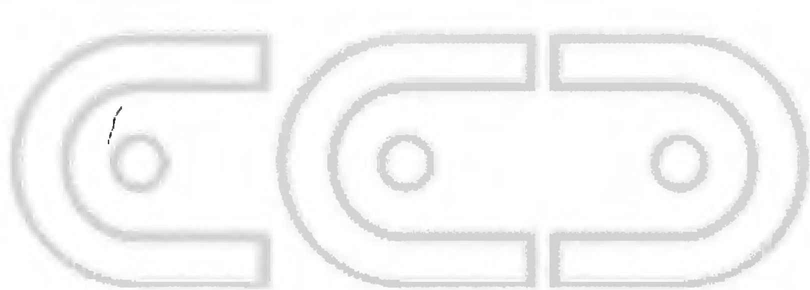
Coperta de *George Pătru*

L'ARBRE DE NOËL
EDITIONS JULLIARD
PARIS, 1967

Michel Bataille

Pomul de Crăciun

În românește de *Mihaela Protopopescu*




Editura UNIVERS

București — 1973

Pentru Marie-Louise Bataille

Îmi plac oamenii care nu știu să trăiască decît în prăbușiri, căci ei trec dincolo.

NIETZSCHE

1

NIMENI n-a plîns spre depărtări ca mine. De cînd am văzut explodînd pata aceea galbenă pe cerul Corsicii nimeni n-a plîns spre înalt ca mine. Soarele acela neașteptat marca punctul în care avionul încetase să existe. N-am auzit nimic la început. Dar, cîteva zeci de secunde mai tîrziu, unda de șoc ne-a ajuns. Era într-o zi minunată, în iunie, pe un cer senin deasupra unei mări liniștite. Cîteva sfărîmături de aluminiu începură să coboare rotindu-se. Apoi am zărit parașuta fatală.

Nimeni n-a ars așa de înalt ca mine.

Un reactor smuls se năpusti în mare : căderea îi era tot mai accelerată de coada de foc a o sută de milioane de cai nebuni. Fu înghițit de valuri, sfîrîind. Dar jerba de flăcări țîșnite din el nu era mai puternică decît cele care mă mistuiau.

Nu l-am mai văzut. A intrat fără îndoială în adîncurile verzi ale mării, din ce în ce mai încet, spre bezna din străfunduri. M-am scufundat împreună cu el. Nimeni nu s-a scufundat

mai adînc ca mine. Pe nisipurile nopții, crabii veneau spre mine și cleștii lor m-au sfîșiat. S-au hrănit din mine. Am fost înconjurat de baletul amețitor al peștilor misterioși care viețuiesc sub o presiune atît de mare încît atunci cînd sînt pescuiți de om și scoși la suprafață, explodează. În durerea mea stelele de mare își făceau culcușul. Caracatițele se desfăceau în tăcere. Am rămas astfel, nemișcat, închis în mine, pînă în ziua aceasta ; singur cu tine, micuțul meu, singur cu tine.

Singur cu tine, m-am înstrăinat de rasa umană. Nu aveam nimic de spus. Nu aveam de ce să trăiesc. Adio vechi prieteni, nu mai sînt dintre ai voștri. Alături de tine, micuțul meu, am fost cîndva. Am plecat pentru totdeauna o dată cu tine ; v-am părăsit, prieteni ! Dacă vi se întîmplă să vă amintiți de mine, spuneți doar atît : a fost prietenul nostru. A luptat cu curaj, cu cea mai mare hotărîre de care era în stare, și nu s-a plîns niciodată. A trăit. A încercat să înduplece destinul și și-a păstrat demnitatea. A știut să tacă.

Totuși, nimeni n-a strigat ca mine. Dar a fost în tăcere. Deschideam gura mare, cum fac animalele cînd urlă la apropierea morții. Îmi căscam fălcile ca un lup. Dar strigătul îmi rămînea în gît.

Întors acasă, cînd totul s-a sfîrșit, am pus valiza pe covor și, aprinzînd lumina, m-am văzut în oglinda din vestibul și mi-am dat seama cît îmbătrînisem. Eram un om distrus. Acționam cu

cumpătarea celor cărora le-au secat lacrimile și au trecut de partea cealaltă. Dincolo.

Îmi plătisem trecerea ; îmi vărsasem răscumpărarea. Nu mai sînt dintre ai voștri. Rămîneți cu bine, fraților ! Dați-vă la o parte. Trec eu. Lăsați-l să treacă pe sărmanul supraviețuitor.

2

— ȚI-ADUCI aminte, tată, îmi spuse Pascal, ți-aduci aminte? Cînd eram mic, mi-ai dat o mașină englezească în miniatură, gri-argintie, și-o puneam sub pernă înainte de culcare.

— Ce-i drept, acum ești mare!

— Oricum, o să împlinesc zece ani.

Ne aflăm la castelul Hérode, în sala de jos, pardosită cu lespezi de piatră. Așezați în fața marelui cămin în care arde focul, am pus între noi tabla de șah, pe canapeaua de piele neagră, și sînt pe punctul de a cîștiga partida.

— O pierdeam mereu, dar se găsea. Tu spuneai că-mi aduce noroc. Într-o vară, m-ai dus la mare și am pierdut-o de-a binelea pe plajă; ți-aduci aminte?

— Da.

— Era ziua în care aniversam moartea mamei. Am plîns.

— Nu mai vorbi despre asta.

— Dar am plîns din cauza mașinii.

— Nu mai vorbi de asta.

— Dar cine să vorbească, dacă nu noi?

— Poate că e mai bine ca nimeni să nu pomenească nimic.

— Şah la damă.

În clipa aceea, auzim afară sunetul puternic şi în acelaşi timp plăcut al unui claxon. Am venit de la Paris pentru week-end şi nu aşteptăm pe nimeni. Pascal sare în picioare şi aleargă să se uite pe fereastra cu pătrate mici. Se întoarce spre mine.

— Tată ! Îţi jur, e o minune !

— Lancelot din poveste ne face o vizită ?

— Nu. Maşina ! Ştii, maşina de care vorbeam !

— Da. Ei şi ?

— E aici !

— Cum poţi s-o vezi, cînd e atît de mică ?

— Dar e mare. De-adevărat ! Îţi jur ! Vino să vezi.

Mă ridic şi mă apropii de copil. Într-adevăr, o maşină mare, englezească, de un gri-metalic, tocmai se oprise în curte. Din ea coboară prietenul meu Antoine şi, zărindu-mă în spatele geamului, îmi face semn cu mîna. Mergem să-l întîmpinăm la intrarea în turn.

— Ce-i cu tine aici ?

— Încercam să vă fac o surpriză.

— Ai cîştigat. Pascal era cît pe ce să cadă jos de emoţie.

— Am avut o maşină la fel, spune Pascal.

— Ei bine, nu-mi rămîne decît să mă retrag jignit.

— Nu uita că tu eşti superior prin dimensiune. Maşina lui avea opt centimetri lungime.

— Dar era exact ca asta.
— În mic. Aşadar, ai vrut să ne uluieşti ?
— Să vezi, Laurent, îmi împlinesc un vis de tinereţe. La patruzeci şi doi de ani, m-am gîndit că e timpul.
— Eu am cu trei ani mai mult decît tine.
— Încetează, o să-ncep să plîng.
— Altimetrul merge ? întreabă Pascal scoţînd capul pe fereastra portierei.
S-a urcat în maşină şi s-a aşezat la volan în timp ce noi ne întreceam în amabilităţi.
— Desigur, priveşte : exact o mie de metri. Curtea castelului Hérode, în inima Auvergnei, la prietenii mei Ségur.
Şi, cu o mişcare abilă a degetului mare, Antoine lăsă în jos spătarul scaunului de piele neagră. Pascal scoate un strigăt de plăcere, apoi întreabă :
— O să pot dormi în maşină ?
— N-o să-ţi fie frică ?
— Nu, o să fiu cu ea. N-o să-mi fie frig ; am un sac de dormit.
— Şi încă n-ai văzut nimic.
Antoine ajută copilul să coboare din maşină şi-l conduce în spate. Deschide portbagajul. E capitonat cu moleschină neagră.
— Fantastic, spune Pascal.
— Uită-te jos. Grilajele sînt pentru aerisire. Ca să poţi transporta cîinii cînd te duci la vînătoare.
— E ca o casă mică ; e mult prea bine pentru ei, spune Pascal instalîndu-se în portbagaj.

Așa a intrat în viața noastră „mașina cea mare". În timpul cinei, Antoine și copilul schimbă păreri asupra formidabilei mașini englezești.

— Cînd ai o mașină ca asta, nu-ți mai e frică, spune Pascal.

— Foarte adevărat. N-o am decît de trei zile, dar nu mi-a fost frică nici o singură dată.

— Și apoi, altimetrul, e comod.

— Da ; te urci în Turnul Eiffel și poți să citești înălțimea.

— Ai face economii, tată, dacă ai avea o mașină ca asta. În călătorie, am putea dormi în ea în loc să mergem la hotel.

Îmi stăpînesc un zîmbet. Teoriile financiare ale copiilor ca și cele ale femeilor sînt întotdeauna foarte ingenioase.

A doua zi dimineață, Pascal se instalează în portbagaj, pe care noi îl închidem. Avem de mers patruzeci de kilometri.

— Ghicești unde sîntem ? întreabă Antoine deschizînd capacul. Nu ți-a fost prea cald ?

— La aerodromul din Aulnat. Mulțumesc, a fost perfect.

— La revedere, Pascal. Mi-a părut bine că te-am văzut. Iau avionul. Antoine sărută copilul, îmi strînge mîna, face cu ochiul și, cu servieta de piele neagră în mînă, se îndreaptă spre pistele de zbor.

— E nebun, spune Pascal întorcîndu-se spre mine ; uită să-și ia mașina.

Ne întoarcem la parcare. Scot cheile de contact din buzunar, deschid portiera și mă așez la volan.

— Nu înţeleg, zice Pascal.

— Ai dormit aşa de bine în maşină noaptea trecută încît nu vrea să-ţi răpească plăcerea asta. Mi-a vîndut-o.

— Şi el ?

— O să-şi cumpere alta. Uzina mai fabrică maşini din astea, ştii bine.

— N-o să fie aşa grozavă ca a noastră. Am uitat să-l întreb ce viteză poate să atingă.

— Cam peste 200, cred.

— Fii prudent.

— Nu-ţi face griji. A asigurat-o înainte de plecare.

De îndată ce pornim, copilul mă întreabă :

— Spune tată, maşina asta rămîne de obicei în pană ?

— În principiu, nu. De ce ?

— E bine, cînd ai cîte o pană. Nu ştii ce-o să se întîmple. E ca un fel de sărbătoare.

— Îţi plac mult sărbătorile ?

— Îmi plac, ce să zic...

3

PASCAL şi cu mine trăim azi în tihnă. Dar am plătit-o scump. Pe vremea cînd s-a născut el, asemenea milioanelor de tineri din occident, nu puteam suporta gîndul să rămîn sărac toată viaţa. Mă aruncam în muncă cu furie, cu frenezie. Aşa se face că, în fiecare an, destul de mulţi occidentali devin preşedinţii vreunei societăţi. Apoi mor de epuizare pe volanul maşinii. Inima lor zbuciumată şi zdrobită de oboseală încetează să mai bată. În formaţie triunghiulară de vînătoare, nişte lupi mai tineri se şi năpustesc spre fotoliul lor, care va rămîne gol doar cîteva ore, înainte de a face noi victime.

Mama lui, deşi foarte frumoasă, asemenea milioanelor de tinere femei occidentale, trăia cu obsesia îndîrjită de a fi şi mai frumoasă. Nu mînca mai nimic ca să nu se îngraşe şi, de îndată ce venea vara, aştepta să-i ofer o vacanţă pe malul Mediteranei, ca să se poată bronza în voie. Iar ca ea, cît ţine căldura, pe mii de kilometri de litoral, nenumărate trupuri tinere şi minunate se oferă întinse razelor fierbinţi. Cînd vine din nou toamna, se adună rămăşiţele ră-

niţilor din războiul soarelui. Femeile tinere cu plămînii atinşi urcă în trenuri care gonesc spre zăpadă, pe cheltuiala Asigurărilor Sociale. Sînt culcate cu băgare de seamă pe paturile unui sanatoriu, pachebot uriaş eşuat în munţi, care străpunge noaptea semeaţă cu sute de mii de ferestruici galbene.

Am supravieţuit. Soţia mea nu. Într-o vară, pe cînd Pascal avea doi ani, n-am putut să-mi iau concediu. Am rămas în oraş, telefonînd ca un apucat, în timp ce ai mei erau bineînţeles la mare. În fiecare dimineaţă, soţia mea închiria o hidrobicicletă şi pleca în larg, ca să se poată dezgoli la soare. Cînd căldura devenea de nesuportat, se răcorea din cînd în cînd în mare, presupun. În orice caz, într-o bună dimineaţă, barca unui pescar remorcă pînă în port hidrobicicleta goală. Pe bancheta din şipci de lemn lăcuite în alb nu s-a găsit decît o caschetă de baie galbenă şi nişte ochelari de soare ; şi am primit o telegramă. Am luat avionul. Corpul n-a mai fost găsit niciodată. Probabil fusese tras la fund după congestie, apoi curenţii îl tîrîseră în larg. La grădiniţa hotelului, copilul, în clipa sosirii mele, mînca vesel o cremă de lapte. Mi i-a arătat pe toţi prietenii lui şi n-a înţeles de ce eram preocupat. Cînd am pornit din nou la Paris, se miră văzînd că mama lui rămîne singură la mare. Rămînea acolo pentru totdeauna. Nu putem să ne reculegem pe mormîntul ei. Odihneşte în marea nesfîrşită. Nu mai este nicăieri.

— La ce te gîndeşti, tată ? mă întreabă Pascal.

— La nimic.

Îmi scutur capul și mă străduiesc să zîmbesc. După acest ultim week-end la Hérode, ne-am întors de trei zile la Paris și am fost atît de ocupat la birou încît n-am avut deloc timp să stau de vorbă cu el.

— Ce-ai făcut azi dimineață la școală ?

— Am învățat despre călătoriile lui Magellan.

— „Majestatea voastră să știe că ne-am întors douăzeci și șapte de oameni, cu una dintre cele cinci corăbii pe care Majestatea voastră le-a trimis sub comanda căpitanului general Fernando de Magallanes, de glorioasă amintire. Afle Majestatea voastră că am găsit camfor, scorțișoară și perle și binevoiască să prețuiască așa cum se cuvine faptul că am făcut înconjurul lumii și că, plecați spre apus, ne întoarcem pe la răsărit !"

— Nu e rău, ce zici ?

— E chiar foarte bine.

— Cum îl chema pe cel care a spus asta ?

— Elcano.

— Și regele, era Carol Quintul ?

— Da.

— O fi adevărat ?

— Tot ce-ți spun e întotdeauna adevărat.

— Știu. E aproape la fel de frumos ca romanele Mesei Rotunde.

— Duminică, nu avem timp să mergem la Hérode, dar pot să te duc unde vrei.

— Aș vrea să merg să văd lupii.

— De ce vorbești așa de mult despre lupi ?

— Nu știu, îmi plac grozav. Atunci, rămîne așa ?

— Numai dacă vii sîmbătă cu note bune și nu faci vreo poznă pînă atunci.

— E ca și făcut.

Totuși, în aceeași seară, descopăr o năzbîtie de-a dreptul dezastruoasă. Deasupra unui dulap de pe culoar, la o înălțime de trei metri, Pascal și-a instalat o „casă", în care duce tot ce-l interesează. Din cînd în cînd dau o raită pe acolo ca să-mi recuperez din pradă stiloul sau cravatele. În seara aceea, descopăr pe o etajeră, statueta lui Osiris. Nu știu de unde o am pentru că, așa cum am spus, familia mea era foarte modestă. Probabil că prin secolul trecut, cînd săpăturile din Egipt aveau loc oarecum la întîmplare, vreun strămoș necunoscut de-al meu l-a băgat pe Osiris în buzunar și ni l-a adus. Căci e autentic și mi s-a spus întotdeauna că are o valoare imensă. Copilul a pus mîna pe el și, găsind tristă culoarea verde patinată uniform a bronzului, a vopsit statuia cu lac de diferite culori. Sînt foarte contrariat pentru că, afară numai dacă i s-ar face o restaurare delicată de către un expert, acest obiect religios atît de rar și-a pierdut fără îndoială întreaga valoare. O duc în biroul meu și o pun pe masă în timp ce îmi rezolv corespondența. După o clipă, enervarea lasă loc surprizei, apoi unei oarecare admirații. Descopăr de fapt că băiatul, împestrițînd statuia așa cum îi venise, a regăsit din intuiție culorile rituale de acum trei mii de ani. Haina ajustată a zeului-rege a devenit albă, cum era odinioară. Înalta coroană egipteană a căpătat din nou culoarea

roşie, aşa cum poate fi văzută la Luxor în frescele de pe morminte, iar cele două spectre încrucişate pe piept — dubla încrucişare a încheieturilor mîinii şi a sceptrelor defineşte absolutul, prin negarea negaţiei — sînt ca la origine, de un verde de culoarea plantelor. Iată un subiect de meditaţie şi de adîncă psihologie : copilăria redescoperă instinctiv marile simboluri magice. Îl aşez din nou pe Osiris la locul lui, în vitrină, aşa cum l-a zugrăvit Pascal. Totuşi, a făcut de data asta o poznă mare şi recunoaşte pînă şi el că nu merită să meargă să vadă lupii duminică. Rămîne pentru altădată.

— Şi maşina cea mare, mă întreabă el, ai băgat-o în garaj ?
— Da, aşteaptă vacanţa.
— Unde o să mergem ?
— Fă-mi o propunere.
— Mi-e egal, numai să fie pe o insulă.
— Dacă vrei, putem să mergem în Corsica.
— Am să cumpăr o hartă şi-o să-ţi spun.
Economisind din banii lui de buzunar, Pascal cumpără de la o librărie o hartă rutieră a Corsicii, avînd pe copertă un desen care reprezintă insulele Sanguinare. Chibzuind bine, îmi spune că asta e insula care ne trebuie. Mai rămîne doar să cumpărăm o barcă înainte de plecare. Asta va fi în iulie, la începutul vacanţei şcolare. Vom găsi mai puţină lume la mare şi voi fi la Paris în august, ceea ce îmi convine.

Săptămîna următoare, cumpărăm de la un mare magazin o barcă pneumatică, lungă, de cauciuc negru şi un motor care se fixează în

afară, la partea dinapoi. În aceeaşi seară, Pascal a umflat-o şi a echipat-o în salon şi navighează pe covor spre apus, „în căutare de camfor, scorţişoară şi perle". Sîmbătă, plecăm la Deauville s-o încercăm la mare. Totul merge bine. În timp ce luăm masa la retaurant, un camion zgîrie uşor vopseaua de pe portiera maşinii celei mari. Pascal e disperat. Pentru că are aceeaşi figură tragică şi la întoarcere, îmi bat joc de el.

— Crezi că e atît de grav ?

— Da.

— Atunci cum vei avea puterea să rezişti la o adevărată nenorocire ?

— Care ?

— Nu ştiu. Absenţa mamei tale de exemplu.

Pascal se gîndeşte, apoi, după o clipă, mă priveşte zîmbind :

— Adevărul e că maşina putem s-o dăm s-o vopsească din nou ; în timp ce pe mama n-o putem face să vină înapoi.

O dată cu ziua, lunecăm de-a lungul Franţei pînă la Nisa, iar seara ne îmbarcăm. Totul începe în zori. În bazinul portului Bastia, pachebotul, cu o mişcare lentă, abia perceptibilă, manevrează pentru ancorare, pe apele infinit de calme ale portului, la picioarele frumoasei siluete cenuşii a oraşului, acelaşi pe care tînărul Napoleon Bonaparte l-a văzut cînd se îmbarca spre destinul său. Coborîm pe uscat să luăm micul dejun într-un bistrou din port, aşteptînd ca maşina cea mare să fie debarcată de macara. Apoi o luăm pe şoseaua care duce la Saint-Florent, în lumina galben-trandafirie a dimineţii. Curînd soarele de-

vine arzător și vacanța își desfășoară cursul. Zi cu zi, încet, dăm ocol insulei, plajă cu plajă. Nu greșești niciodată cînd lași frîu liber destinului : adoptasem proiectele de vacanță ale lui Pascal ca să-i fac plăcere, dar datorită lui petrec zile fericite. Dormind în mașină, adică oriunde, în locurile cele mai pustii, încercăm un sentiment divin de libertate. Viața noastră practică este ușoară. Cum nu-mi place să gătesc, luăm masa în-general la restaurant iar seara mîncăm legume sau fructe acolo unde am avut chef să ne instalăm tabăra, privind cum se lasă noaptea pe mare. Nici măcar nu trebuie să facem efortul să ridicăm un cort : e de ajuns ca, o dată cu ora culcării, să deschidem portiera mașinii și, cu degetul, să coborîm spătarele scaunelor din față ; iată casa noastră. Doar atît că, prima zi, sîntem treziți atît de devreme de soare, încît cumpăr o prelată ca să acopăr ferestrele. Umblăm în general în costum de baie și cînd văd copilul în picioare în partea din față a bărcii pneumatice, de pe acum atît de bronzat, cu părul lui blond și mai decolorat de sare și soare, nu pot să-mi rețin un zîmbet de plăcere și mîndrie. Ochii săi albaștri par mai deschiși pe obrazul ars de soare. Ni s-a întîmplat să dormim pe munte, sub brazi, iar în zori era atît de frig încît contactul cu apa torentului ne biciuia ca o arsură. Săpunul de bărbierit nu făcea clăbuc, ceea ce-l amuza pe copil. Am dormit și pe nisipul plajelor. În alte nopți ne-am adăpostit în golfulețe stîncoase, legănați de zgomotul valurilor, nu departe de desișul cu boschete parfumate. Am cunoscut umbra euca-

lipților, a pinilor, mireasma focurilor la asfințit, ca în Africa. Într-o dimineață, pe cheiul unui port, am văzut un pescar răzuind cu cuțitul o cochilie enormă, portocalie, cu interiorul sidefat, parcă adusă din mările sudului. Pascal a ținut s-o cumpere dar, în spațiul închis al mașinii, mirosul ei marin era atît de pătrunzător încît îți dădea dureri de cap. Seara, poposind într-o trecătoare, a trebuit s-o punem afară, sub caroserie, ca să putem dormi. Pascal e îngrijorat și se teme să nu vină lupii s-o fure. E sigur însă că niște cîini vagabonzi ne dau tîrcoale noaptea. Izbucnește o furtună. Fulgerele sînt atît de cumplite și vijelia zgîlțîie atît de tare mașina încît mă întreb dacă nu e mai nimerit s-o pornim la drum și să găsim un loc mai adăpostit. Dimineața, descoperim cochilia mai la o parte. Cîinii înfometați, ațîțați de mirosurile ei violente, au tras-o acolo. Nu e prea stricată.

Și cum, pînă la sfîrșit, totul, în viață, vine la vremea sa, numai că în general acea vreme se ivește prea tîrziu, am descoperit în cele din urmă plaja „noastră", dar numai cu trei zile înainte de plecare. N-o căutam. De altfel, dacă aș fi căutat-o, fără îndoială că n-aș fi găsit-o. Pe un drum care domină țărmul, mînat de o presimțire, încetinesc din ce în ce, cînd deodată copilul, cu un strigăt, întinzînd mîna, îmi arată jos un golfuleț de o puritate polineziană. Ajungem pînă acolo pe un drum gloduros și cobor din mașină ca să deschid o barieră, gest poate lipsit de delicatețe căci intram pe proprietate particulară. Dar vom da explicațiile cuvenite dacă vine cineva să ne ceară socoteală. Iată-ne în paradis. Copilul um-

flă barca în timp ce trag maşina în spatele unor tufişuri. Ne petrecem ziua pe mare. Pascal pescuieşte cu o frînghie de care sînt legate mai multe undițe. Vom rămîne aici pînă la plecare. De aceea, seara, în loc să strîngem ambarcațiunea, e de ajuns s-o tragem pe nisip în timp ce ziua se stinge încetişor, luminînd orizontul cu glorioase licăriri pastelate. Un măgar cenuşiu, foarte blînd, vine să se culce lîngă noi. Marea este absolut liniştită. Murmurul valurilor pe plajă de abia se face auzit cînd, deschizînd la rîndul său bariera, un bătrîn în zdrențe se apropie şi ne salută ridicînd mîna dreaptă în tăcere, cum fac arabii în deşert. Gîndind că trebuie să fie proprietarul şi că se cade să fie despăgubit pentru prezența noastră nepoftită, pregătesc nişte bancnote în buzunar, apropiindu-mă de el. De îndată ce i-am întîlnit privirea, am înțeles că era o eroare : acest țăran sărac printre cei săraci face parte din tagma seniorilor. Ne spune că este fericit să ne primească pe pămînturile sale şi ne întreabă dacă marea a fost bună ; toată după-amiaza, de sus, din coliba sa tupilată pe munte, ne privise cum pescuiam. I s-a părut nimerit să vină să ne dea bineţe înainte de căderea nopţii. Spontan, copilul îi întinde peştii pe care i-a prins, străpunşi prin urechi ori înşirați pe o creangă, în ordinea mărimii. Țăranul acceptă, mulțumeşte zîmbind şi, scoțîndu-şi punga cu tutun, se aşază lîngă noi. Îşi răsuceşte tacticos o țigară, linge hîrtia ca s-o lipească, apoi îşi scoase bricheta. E făcută dintr-un cartuş de puşcă de război.

— E un glonț nemțesc, îmi spune bătrînul arătîndu-mi că este rotunjit la capăt și nu ascuțit, ca acelea ale armatei franceze. Îl felicit pentru frumoasa priveliște și, fără falsă modestie, patriarhul recunoaște că este una dintre cele mai frumoase din Corsica. Îi ofer un pahar de vin. După ce-l gustă, gazda noastră admite că e bun, dar fără nici o convingere și fără să ascundă că numai cel din partea locului i se pare demn de considerație. Ne va aduce o sticlă mîine ; n-a adus-o în seara asta, căci nu știa dacă vom accepta să ne prelungim șederea. Vrem lapte dimineața ? Nu, mulțumim ; de ce să se ostenească. Bătrînul dorește să ne însoțească mîine la pescuit ? Tace atît de multă vreme încît mă întreb dacă a auzit și mă pregătesc să repet întrebarea, cînd îmi spune cu voce înceată că fiul său s-a înecat în timpul războiului și că a jurat atunci să nu mai iasă pe mare.

— Sînt lupi în Corsica ? îl întreabă Pascal.

— Sînt oameni, micuțule. Și asta-i mai rău. Cînd eram de vîrsta ta, mama mi-a spus că a auzit lupii urlînd noaptea prin desișuri. Dar eu nu i-am văzut niciodată. De ce mă întrebi ?

— Mă interesează lupii.

— Acum, vremea lupilor s-a dus. Și pentru că oamenilor le place să se teamă, au inventat alte pricini de înfricoșare. A sosit ceasul pentru mine să mă duc acasă. Dacă pot să vă fiu de folos, întrebați de moș Pierre.

— Dar dacă nu e nimeni ?

— E întotdeauna cineva.

Bătrînul se ridică şi pune mîna pe capul copilului. Lui Pascal nu-i place deloc să fie atins de cineva, şi, de obicei, se fereşte. Dar de data asta nu se clinteşte, apoi o mişcare imperceptibilă a gîtului îl apropie de bătrîn.

— Să ştii că te iubesc, micuţule.

— Şi eu vă iubesc.

— Dacă vezi lupi, salută-i din partea mea.

— Bine.

Bătrînul îmi întinde mîna.

— Uneori sînt obosit. Poate că n-o să mai cobor. Dar o să vă văd cînd plecaţi. Aveţi grijă de copil.

Se întoarce pe călcîie şi se îndepărtează încet, încovoiat, spre pămîntul sterp şi uscat. Îl zărim urcînd cu paşi mici colina, apoi dispare. N-o să-l mai vedem. Măgarul, lîngă noi, scoate un răget foarte trist şi, deodată, e noapte.

Ziua următoare ne-o petrecem din nou pe mare, iar cea de-a doua noapte pe plaja noastră, lîngă barca trasă pe nisip, e la fel de liniştită ca şi prima. Încetişor se împurpurează şi apoi se stinge cenuşa focului pe care copilul a vrut să-l facă pe seară, ca un semnal adresat bătrînului de pe munte.

În cea de a treia zi, ultima, s-a produs drama. Ne aflăm în larg şi picotesc la soare distingînd sub pleoapele lăsate reflexele roşii ale luminii. Mă simt bine şi mă las în voia toropelii. Din cînd în cînd, clipocitul valurilor mă trezeşte şi, deschizînd leneş un ochi, văd copilul aşezat pe marele corp plutitor negru, cu picioarele în apă, pescuind cu răbdare. Un nor trece prin faţa soarelui ; fantasmele vederii mele, din roşii de-

vin negre ; o răcoare subită mă cuprinde și, cu un fior, mă ridic. Copilul a prins doi pești. Deodată, scoate un țipăt și, cu brațul întins îmi arată cerul, aproape deasupra capetelor noastre. Pe suprafața cenușie a aburilor care maschează soarele izbucnește scurt o licărire galbenă, precisă ca o pată de culoare. Nu auzim nimic la început dar după cîteva secunde, o undă de șoc ne atinge, apoi zgomotul surd, înfundat al unei explozii de cealaltă parte a lumii. O briză scurtă, ivită brusc, aleargă la suprafața mării. Descumpăniți, privim cerul.

— Tată, crezi că e o farfurie zburătoare ?

— Orice se poate întîmpla, dar e puțin probabil.

— Privește !

În punctul în care pata galbenă s-a șters la fel de subit cum se ivise, norii sînt ciuruiți de puncte negre, ca un geam murdar de pete de muște. Dar punctele nu sînt nemișcate : coboară încetișor, în jerbă — mică nebuloasă nefastă — iar unele dispar în timp ce altele se măresc treptat apropiindu-se de mare.

— Mi se pare că a explodat un avion.

— Crezi că era un avion de război ?

— Nu pot să știu, dragul meu.

— Bucățile o să cadă peste noi.

— Exact. Trăgînd de sfoara demarorului, pornesc motorul, care răspunde la primul apel. Mă îndepărtez încet.

— Mi-e frig, spune Pascal, cuprinzîndu-și umerii cu brațele.

Îi arunc puloverul și îl îmbracă în timp ce eu continui să privesc cerul blestemat. Deodată,

o cometă, urmată de o coamă de foc, depășește toate celelalte rămășițe în căderea lor și năvălește în mare cu un bubuit furios al cărui sunet se amplifică pe măsură ce cometa se apropie de noi. E un motor cu reacție încă în mișcare, ce tîrăște cu el resturi de aripă și se năpustește răcnind. Se afundă în valuri provocînd o jerbă de spumă, cu un sfîrîit formidabil. Apoi cercurile de spumă se estompează încet, în timp ce, mai departe, alte puncte negre cu forme nedeslușite dispar și ele în apă. Nu se distinge nici un semn de viață. Cu o deosebită măreție, o bucată mare de aripă coboară în vrilă, planînd cu o încetineală aparentă, ca o frunză uscată. Ajunsă la cincizeci de metri înălțime, se leagănă și plonjează ca un cuțit, despicînd marea dintr-o singură lovitură, ca de secure, aproape fără să stropească. În clipa aceea distingem parașuta fatală. Bucățile de metal coborînd în cădere liberă au dispărut în timp ce ea se leagănă încă destul de sus, veselă și misterioasă. E împărțită în porțiuni roșii și albe.

— Nu înțeleg, spune Pascal care o privește fix, cu mîinile așezate streașină la ochi. Coboară ceva dar nu e un om.

Într-adevăr, nu e un om ; e mai rău. Cuprins de o presimțire neagră, nu am inima să rîd de copil, reluînd laitmotivul său, și să-i spun că nici lup nu e. Deslușim vag un cilindru de metal. Dar ce poate fi acest obiect necunoscut, atît de prețios, pentru ca dispozitivele lui de salvare, la bordul avionului, să fie mai grozave decît cele prevăzute pentru oameni, astfel încît, după un cataclism de pe urma căruia n-a mai supravie-

ţuit nimeni, el mai poate încă, sub paraşuta deschisă, să-şi continue liniştit călătoria ? Cum se îndreaptă spre noi, accelerez instinctiv motorul, ca să mă îndepărtez mai repede de punctul de cădere ; barca de cauciuc negru începe să lovească cu violenţă în valurile mici şi, ca să nu-şi piardă echilibrul, copilul se ghemuieşte în fund, pe grătarul de lemn. Dar briza, cu o răutate crudă, sporindu-şi intensitatea, deviază şi traiectoria bombei, pe care căderea oblică o apropie din ce în ce mai mult de noi. Zburăm pe apă în timp ce ea cade peste noi. O vedem mai bine acum. Distingem, pe peretele de tablă cenuşie, litere şi cifre desenate cu vopsea albă şi roşie, cu un carton decupat. Mai multe panouri de metal au fost smulse de accident şi nişte fire electrice, măruntaie de maşini, atîrnă prin deschizături. Obiectul acesta este distrus, spintecat. Zărim un şir de cutii metalice negre, dislocate. Copilul, în picioare în faţa mea, le priveşte. O extremitate a cilindrului este rotunjită. În ansamblu, forma lui seamănă, da, seamănă cu glontele de puşcă străină, care servea drept brichetă ţăranului corsican. În sfîrşit, în momentul în care se apropie, gata să ne atingă, cînd mă tem cu adevărat că, printr-o coincidenţă aberantă, pe întinderea nesfîrşită a mării, se va abate numai asupra noastră, ca şi cum ne-ar fi ochit, o milostivă rafală de vînt înalţă paraşuta. Trece pe deasupra noastră ca un zmeu, acoperindu-ne o clipă cu umbra ei şi se prăvăleşte la cîteva zeci de metri. Apele o înghit. Maşinal, opresc motorul. Barca mai aleargă cu

aceeaşi viteză, iar Pascal, ridicîndu-se, îşi pune ochelarii submarini şi, în picioare pe flotorul negru, pregătindu-se să plonjeze, mă întreabă dacă-i dau voie să meargă să identifice epava. Îi interzic. Mă simt îngheţat. Doamne, cît e de frig în vara asta atît de frumoasă ! Mă uit la ce distanţă ne aflăm de ţărm. Ne trebuie zece minute ca să ne întoarcem. După acest episod fulgerător, parcă nimic nu s-a întîmplat. Lumina cenuşie, tristă şi sălbatecă ce-a scăldat întreaga scenă a făcut din nou loc soarelui liber de iulie. Într-o clipă, fără îndoială alungaţi de vînt, norii au dispărut de pe cer, care şi-a regăsit seninul fără pereche şi adîncimea azurie, de un albastru de levănţică, aşa cum era şi zilele trecute. Plutim spre plajă. Caroseria gri-argintie a maşinii celei mari străluceşte din cînd în cînd, cu un reflex brusc de lanternă. Lîngă ea, se distinge pata cenuşie a măgarului nemişcat. Soarele, din nou scaldă pămîntul. Dar e soarele de seară, care nu încălzeşte.

4

În civilizația modernă, orice eveniment se sfîrşeşte cu un proces-verbal. Aşa încît nu putem s-o pornim la drum în seara asta, spre continent, după cum era prevăzut; trebuie, mai întîi, să înştiinţăm autorităţile în legătură cu cele văzute. Jandarmeria satului este o casă mare, veche, cu înfăţişare frumoasă, din piatră aparentă. Pare pustie. Intrăm fără să batem. Încăperea principală este văruită în kaki şi despărţită în două printr-o tejghea de lemn. Într-un cadru, în spatele unui grilaj, un afiş înfăţişează un marinar îmbrăcat în alb de un mare croitor, sunînd din trompetă pentru a-i convinge pe vizitatori să se înscrie în marina regală. Nu sînt dispus să mă las convins şi întreb cu voce tare dacă e cineva pe-acolo. Se deschide o uşă şi un miros puternic de mîncare de iepure ajunge pînă la noi; apoi apare un jandarm tînăr încheindu-şi centironul. Mai întîi mă întreabă dacă vreau să servesc un rachiu de anason și, cum îl refuz, îmi explică pe îndelete că i-a murit soția și trebuie să se ocupe de bucătărie, ceea ce este o treabă foarte deli-

cată. De pildă, azi găteşte un iepure şi dozarea ierburilor aromate are o importanţă deosebită. Le culege chiar el din hăţişuri. Nu trebuie uitat nici firul de salvie. Chiar nu mi-ar place un rachiu de anason ? Chiar nu. Am văzut adineauri explodînd un avion, un obiect venit din ceruri căzînd în mare lîngă mine şi mîine trebuie să fiu la Paris. Ia stai ! Poate că trebuie să aştern povestea pe hîrtie ? Poate, într-adevăr.

Cu un suspin de amărăciune jandarmul iese din cameră să-şi ia de pe foc mîncarea de iepure. Şi-a stricat ziua ! Încep din nou treburile complicate. Aşază cu grijă unul peste altul formularele galbene de procese-verbale, intercalînd coli de indigo. Îmi explică cum înainte folosea indigo violet, lichidînd un stoc rămas de la predecesorul său, dar că, datorită relaţiilor sale sus-puse, a putut obţine indigo negru. Văzînd că subiectul nu mă pasionează, suspină din nou şi-şi începe redactarea. Efortul este mare şi cîntărim alegerea fiecărui cuvînt. Cum să descrii containerul suspendat de paraşută ? Cilindrul trebuie să fi avut un diametru de aproximativ cincizeci de centimetri, şi doi metri cincizeci lungime, aproape cît un flotor de la barca noastră pneumatică. Ia stai... Ce marcă are barca ? Într-adevăr, vilegiaturiştii folosesc deseori asemenea bărci. Oare sînt mulţumit de ea ?

Obiectul avea o extremitate emisferică ca un anumit cartuş de puşcă mitralieră. Jandarmului îi place comparaţia şi o aşterne în scris, pe larg, cu mare minuţiozitate. Asta îi ia destul timp.

După părerea mea, care era natura acestui obiect? Nu putea fi un rezervor de benzină; n-ar fi fost prevăzut cu o parașută. Și dacă era?... Da, se prea poate, într-adevăr să fi fost... Nici unul, nici altul nu îndrăznim să numim „obiectul“ fatidic.

— În Corsica, gemu jandarmul... Asta le pune capăt la toate.

Îmi întinde teancul de formulare ca să le semnez sfătuindu-mă să apăs zdravăn cu stiloul cu pastă al administrației: indigoul oficial o fi el negru, dar din nefericire nu prea mai este nou și, de cele mai multe ori, copiile sînt puțin citețe. Într-adevăr, după verificare, semnătura mea este foarte ștearsă pe al doilea exemplar și a dispărut cu totul pe al treilea. Trebuie să le semnez din nou, de data asta unul cîte unul. Procesul-verbal va ajunge la brigadă și, dacă incidentul va fi considerat suficient de important, va „urca“ pînă la prefectură. Îmi dau adresa și precizez că, fără a dramatiza dinainte întîmplarea, doresc să fiu ținut la curent cu urmările anchetei. Firește, e foarte natural. Numai că la Paris nu există jandarmerie, nu-i așa? Se va ocupa poliția locală.

În tot acest timp, Pascal mă așteaptă în mașină. Ies să-i spun să aibă răbdare cîteva clipe: vom sfîrși îndată. Îmi răspunde că nu e grăbit.

Îl găsesc pe jandarm ștergîndu-și tîmplele cu batista după atîta surmenaj; scoate dintr-un sertar o hartă militară ca să precizăm pentru ultima oară locul unde ne aflam.

— E chiar aşa cum am notat, confirmă militarul, uşurat, este proprietatea lui moş Pierre. L-aţi văzut ?

— Da, e foarte amabil.

— Aveţi noroc. E un sălbatic. De obicei întîmpină lumea cu puşca în mînă. Ce vreţi, a luptat în război, pe vremuri.

— Nu e singurul.

— Da, dar lui nu i-a plăcut. Ştiţi cum se numeşte golful acesta ?

— Nu. Am ales locul la întîmplare. Nu aveam hartă.

— Aici îi spunem adesea „port". Golfuleţul poartă un nume italienesc. Ştiţi ? Îi zice portul *della morte*. Aţi înţeles ?

— Da.

— Nu ştiu de unde-i vine numele ăsta. Înseamnă portul morţii, nu-i aşa ?

5

DELLA MORTE este o locuţiune italienească. „H bomb“, vine din engleză. Dar cuvîntul „mînie“ există în toate limbile.

Ne întoarcem la Paris. Ajunşi acasă, bronzaţi, ni se pare că venim de foarte departe. Copilul simte şi el că ceea ce ni s-a întîmplat în ultima zi poate fi primejdios ; dar în ceea ce mă priveşte, nu sînt dispus să-i împărtăşesc temerile mele !

Seara, la cină, îmi spune :

— Tată, ţi-aduci aminte, într-o zi cînd eram mic, m-ai dus într-o catedrală, nu mi-aduc aminte care. Am văzut pentru prima oară un confesional şi-am strigat : „O, uite ascensorul !“

— Taci, Pascal, nu vreau să am de-a face cu asemenea ascensoare.

— Dar spuneam asta ca să te fac să rîzi.

— Hai să ne culcăm. Avem nevoie de somn.

Dar, bineînţeles, o dată culcat, îmi piere somnul. Mă scol, îmi fac ordine printre hîrtii şi găsesc un chestionar pe care un prieten, psiholog, mă sfătuise să-l dau copilului să-l comple-

teze, într-o vreme cînd părea trist și aveam nevoie de sfaturi. Este vorba despre pățaniile unui oarecare Paul și, după un început de frază tipărit, copilul trebuia să scrie repede urmarea, din reflex. Sînt uimit de unele răspunsuri.

3. *Cînd Paul zări dușmanul*, își chemă lupii.

6. *Cînd Paul va înțelege*, o va face.

10. *Cînd Paul va avea curajul* să facă asta, o va face.

22. *Dacă Paul ar avea de ales*, ar face-o.

36. *Cînd voi putea*, o voi face.

Ce este furia asta de a face ? De a face ce ? Și de ce ? Dimineața, îl întreb pe Pascal, dar el nu poate să-mi răspundă.

Dau telefoane ca să aflu vești despre accidentul din Corsica, dar nimeni nu poate să mă lămurească. Singura informație sigură este că în ziua aceea nu a avut loc nici un accident de avion civil în Corsica. Și, dacă este vorba despre explodarea uneia din marile păsări atomice occidentale, care nu mai contenesc să se rotească deasupra capetelor noastre, pot să mă bizui pe înțelegerea tacită dintre toate forțele militare pentru a nega adevărul, fie el chiar evident, atîta timp cît va fi cu putință.

— Și dacă era o farfurie zburătoare ? îmi repetă copilul.

Ar fi nostim și ne-ar mai distra puțin. Dar nu vom avea acest noroc.

— Știi că plec în tabără cu cercetașii peste trei zile, îmi amintește Pascal. Aș vrea să mergem să vedem lupii înainte.

— Mi-e teamă că n-o să avem timp. După-masă, mergi la doctor. Apoi trebuie să plec la Londra. Mă întorc abia în ziua plecării tale.

— Dar nu sînt bolnav.

— Desigur. E doar din prudență. Chiar și campionii, după cum știi, se duc deseori la doctor.

— Crezi că într-o zi o să avem și noi niște lupi ai noştri ?

— E greu. Mi-e teamă că nu. Dar pentru ce ?

— Ne-ar apăra.

— Împotriva cui ?

— Ne-ar apăra.

— Ți-e frică ?

— Cînd sînt cu tine, nu.

— Se pare că lupilor nu le este niciodată frică.

În aceeași zi, unul dintre prietenii mei, medic, îl examinează îndelung pe copil. I-am spus bănuielile mele, cu toată neverosimilitatea lor, dar nu descoperă nimic anormal. Chiar a doua zi, în timp ce eu sînt la Londra, medicul, așa cum am stabilit, trece pe la noi și, sub pretext că vrea ca Pascal să-l învețe să conducă mașina cea mare, merge împreună cu el la marginea orașului la un spital care trecea drept cel mai bine înzestrat din Europa pentru tratamentul accidentelor provocate de radiații. Nici examenele făcute sub formă de joacă nu dau la iveală simptome îngrijorătoare, în timp ce mașina este examinată discret cu aparatul Geiger, fără să se descopere vreo urmă de contaminare. E ade-

vărat că era mult mai departe decît noi de parașuta misterioasă.

Deci, întors la Paris, nu găsesc decît vești care să mă liniștească. Copilul își pregătește cu zel geanta de voiaj pentru tabăra cercetașilor. Ieri a vizitat cu niște prieteni muzeul marinei. I-am adus de la Londra o haină călduroasă de marinar, o hăinuță trei sferturi, cu capișon, din păr de cămilă cu nasturi din bucăți de lemn tare. Încîntat, copilul hotărăște s-o ia cu el ca să-și uluiască prietenii. În Auvergne, seara și noaptea, e frig chiar și vara.

Plecăm la gară, și apoi rămîn singur.

6

SINGUR, în seara asta, ascultînd răbdător cum vin vremurile viitoare — nu vor apărea decît cu o mare încetineală, acolo, din adîncul lumilor, dar nu sînt grăbit — nu simt cu adevărat nici o poftă să mă distrez. Doresc cu atît mai puţin să mă duc la un spectacol, şi perspectiva de a vedea figuri cunoscute nu-mi trezeşte decît teamă. De aceea mi-aduc aminte de străvechea şi obscura lege a celor care îşi adună curajul ca să n-o ia la fugă, cînd destinul îl urmăreşte. Mi-aduc aminte.

Pe vremuri, în Auvergne, cînd aveam cincisprezece ani, tatăl meu m-a privit cu amărăciune. Îşi petrecuse după-amiaza săpînd pămîntul în grădină iar eu cioplisem o bucată de lemn în formă de carcasă de corabie.

— Bietul meu Laurent, mi-a spus el, nu ştiu dacă eşti marinar ; dar sigur nu eşti ţăran.

Mi-aduc aminte că tonul lui compătimitor m-a necăjit şi că, neştiind ce să-i răspund, mi s-a părut că ar fi foarte important pentru viitorul meu să nu rămîn cu această impresie supărătoare şi, în clipa aceea, pus la ambiţie,

să-mi pot defini visul. Mirat, m-am auzit, rostind :

— Eu sînt un călăreț.

Probabil că tata a înțeles, căci în loc să glumească pe socoteala mea, m-a privit îndelung și apoi, cu umerii încovoiați, s-a îndepărtat cu sapa în mînă.

Au trecut treizeci de ani. Și, fără să mă gîndesc, am îndeplinit întocmai ceea ce enunțasem cu stîngăcie și exactitate în ziua aceea. Și n-am făcut mai mult. Privesc și trec mai departe. Nu vreau să schimb lumea. Nici nu cred că ea ar putea să-i procure cuiva fericirea și, cu atît mai puțin, mie. O iubesc așa cum este. Furia omenească mă impresionează prea puțin. Nu cred în nevoia de a întreprinde acțiuni. La capătul fiecăreia găsești oricum moartea. După ce-ai fabricat mii de avioane, vor fi demodate și va trebui să le arunci în mare. Trebuie să-ți continui acțiunea, căci e vorba de o disciplină virilă ; dar, cu siguranță, ea nu va îmbunătăți universul. Nu va fi servit la nimic. Trebuie să te joci cu Dumnezeu iar nu să crezi în el. Nimic nu este adevărat. Totul este adevărat. Merg înainte și privesc.

•

Norocul vieții mele a fost că mi-am pierdut soția. E trist să spui asta, dar așa stau lucrurile. Am devenit într-adevăr un adult în clipa aceea, încetînd o dată pentru totdeauna să cred în fericire, condiție prealabilă, imperioasă și teribilă, ca să poți face, poate, fericiți pe cei pe care îi iubești.

Îmi iubeam soția. Îmi plăcea că mă legasem prin jurămînt. Nu mă simțeam împovărat de constrîngere ; nu simțeam nevoia să-mi calc cuvîntul. Un cer, o casă, viță pe perete, o pușcă agățată deasupra căminului, înlănțuirea tihnită a unor zile asemănătoare și mereu diferite, decorul acesta pe care teatrul social îl deschide fiecăruia îmi convenea. Totul este prevăzut. Dacă vine ziua furtunii, dacă se arată vreun dușman și amenință pacea domestică, iei pușca din cui și tragi. Ai dreptul. Ai întotdeauna dreptul. Dacă a venit ceasul s-o sfîrșești, acoperișul casei se prăbușește cu violență și mori privind la foc. Urzeala nesfîrșită a servituților este mediul perfect al omului liber. Nici măcar tinerețea nu și-o sacrifică. Căsătorit, mă împăcam cu toate ; eram fericit ca un copil. Nu putea să dureze o veșnicie.

Dar totul s-a sfîrșit curînd. După moartea soției mele, am vrut să mor și eu. Din nefericire, nu aveam încă dreptul la asta, căci trebuia să-mi asum singur responsabilitatea copilului. O durere mare nu pricinuiește sufletului nici o convulsie : doar un vid imens. Inima victimei, secătuită de sînge, încetează să mai bată, sau începe să bată cu o violență, o viteză frenetică, cum face, spune-se, inima animalelor mici așezate sub un clopot pneumatic. Nenorocirea este această închisoare de sticlă în care, fără oxigen, îți pierzi răsuflarea, te istovești pînă la limită. Forțele se epuizează inexorabil. Îți pierzi somnul. Timp de șase luni n-am putut dormi.

Somnul îmi pierise cu desăvîrşire. Din cînd în cînd luam un narcotic, ca să nu mă scufund în halucinaţii, dar în celelalte nopţi, cu ochii deschişi, aşteptam răbdător dimineţile şi, dacă aş fi avut răbdare să număr minutele cum se scurg, timp de şase luni, nu mi-ar fi scăpat nici unul. Apoi copilul avea trei ani. Vorbea, mergea, iar eu, am supravieţuit. Încetul cu încetul mi-am regăsit somnul. Răutatea tenace faţă de mine însumi m-a părăsit ; timp de şase luni, destul de des, ca să merg în oraş să mă războiesc, să-mi cîştig hrana zilnică şi cea a copilului, îmbrăcasem costumul care îmi venea cel mai prost. O astfel de travestire, de contorsiune, îmi plăcea. Vremea aceea a trecut.

Şi, surprins, am constatat în curînd că, acum, după acest înspăimîntător botez al focului, reuşeam peste tot în afaceri. Mai tîrziu am înţeles îndreptăţita cauză : totul îmi reuşea pentru că nu mai eram fericit. Înainte, fericirea forma un ecran între lume şi mine. Acum, disperat, eram lucid. Acţionam fără dorinţă ; de aceea învingeam. M-am întors la viaţă. Asupra unui singur punct, coincidenţă bizară, nu mi-am recăpătat niciodată ochii dinainte. Nu mai puteam să mă uit la televizor. Era ceva fizic ; nu-l mai suportam. Cînd copilul îl deschidea, ca să-şi vadă emisiunea favorită, trebuia să părăsesc camera. La fel mi se întîmplă şi astăzi.

Dar agenţia de publicitate pe care o înfiinţasem puţin înainte de moartea soţiei mele — cea a cărei punere pe roate mă împiedicase să plec

în concediu în vara în care ea s-a înecat — prospera cu o mișcare ineluctabilă. După cum, înainte de această cruntă încercare, eforturile mele erau zadarnice, fără să pot găsi motivul, la fel azi își dădeau prinosul în mod fatal, așa încît mi se întîmpla să gîndesc că nici eu însumi n-aș fi reușit să le pun capăt, dacă m-ar fi cuprins cumva această dorință aberantă.

Nu devenisem mai bun. Nu devenisem mai rău. Devenisem indiferent. Deci nu puteam fi doborît. De aceea, fără îndoială, nu puteam fi învins. Nu încercam nici un sentiment de agresivitate ; nu aveam ambiții. Pur și simplu, din demnitate, din disciplină, și ca să mă reconfortez, ca să-mi adun puterile și să nu cad de oboseală, abordam orice discuție de afaceri ca și cum ar fi fost hotărîtoare, ca și cum promitea să fie ultima, ca și cum ar fi trebuit să mor după aceea.dintr-o clipă într-alta și soarta armelor în această scurtă acțiune de război trebuia să-mi pecetluiască destinul în mod esențial, iremediabil. De aceea, interlocutorul meu care, ca toată lumea, se mișca în non-destin, dădea înapoi, descumpănit de politețea mea implacabilă și nici măcar voită. Bancherul care, de mai multe ceasuri, căuta să mă cîștige pentru propunerea sa, simțindu-mă în sfîrșit la mîna lui, își enunța pretenția definitivă. Atunci îl priveam surîzînd — surîdeam cu ușurință de cînd nu mai eram fericit — și spuneam nu. Se făcea nevăzut. Reputația mea creștea o dată cu importanța lucrărilor. Eram foarte surprins.

V-o spun confidențial, — rețeta este cunoscută dar aproape nimeni n-o pune în aplicare, căci sînt puțini oameni atît de nefericiți ca s-o poată experimenta cu succes — : soladatul care va scăpa teafăr va fi cel care nu crede în război dar care este dispus, *pentru nimic*, din capriciu, neávînd altceva mai bun de făcut, să nu dea înapoi nici cu un metru, să se lase mai degrabă omorît pe loc, pentru că așa i-a venit. Sordidul secret al afacerilor este infinit de simplu : nimeni nu are o părere foarte bine formată despre nimic. Există numai atitudini. De aceea intrarea în joc a unui om hotărît lasă locul gol și mătură tabla de șah. Am devenit oarecum notoriu. Se spunea despre mine că „avansam repede". Or, eu nu mă mișcam deloc. Dar ceilalți dădeau înapoi. Nu inventam nimic, dar ideea mea părea nouă, pentru că ceilalți o schimbaseră pe a lor între timp. Spuneam mereu același lucru, dar cum fiecare spusese multă vreme orice, aceeași frază a mea, repetată pentru a treizecea oară, uimea prin evidența ei, în sfîrșit sesizată. Aceste descoperiri sînt foarte triste. Dar eficacitatea lor e sigură.

Am cumpărat castelul Hérode. Am început să mă duc acolo aproape la fiecare sfîrșit de săptămînă, în tovărășia lui Pascal. Ne înțelegeam ca doi frați. Priveam cum îmi prosperă afacerile, cu fatalism. Mă gîndeam că într-o zi, pe care o doream aproape, dar care putea fi și foarte departe — voi ști să aștept — am să mor, iar băiatul va rămîne singur. A trebuit să aleg între fericire și virilitate. Sau, mai bine zis, viața

alesese pentru mine. Speram că băiatul va putea, la timpul său (poate, într-o infimă parte, ca o urmare a acţiunilor întreprinse de mine, ca un „ecou" al meu), va putea să cunoască în acelaşi timp şi una şi alta, să fie mare fără a înceta să fie fericit.

Ar fi fost un miracol. Dar speram în el.

DIN corespondența de azi dimineață, destul de bogată, o singură scrisoare îmi reține atenția: cea al cărei plic prost redactat îmi aduce din Auvergne vești de la Pascal. Scrisoarea unui copil, chiar cînd crezi că-l cunoști, presupune întotdeauna o bună parte de neprevăzut. De data asta, pe foaia de hîrtie cadrilată, i-a venit de hac textului fără prea multe greșeli de ortografie, dar l-a încheiat cu o semnătură — PASCAL — în litere majuscule de patru centimetri înălțime. Îmi spune cît de mîndru e că ceata lui de cercetași și-a instalat tabăra nu departe de Hérode, pe malul unui lac în care ne-am scăldat deseori. Dar e groaznic de frig. Oare n-am prea mult de lucru ? Știu că lacul cu pricina s-a format într-un „crater din evul mediu“ ? Copiii au găsit un țăran bătrîn care știe povești cu lupi. Cînd era mic, într-o zi viforoasă, a fost urmărit de doi lupi pînă la porțile fermei. S-au auzit urlete toată noaptea și, dimineața, sugrumaseră cîinele. Nu lasă aceleași urme ca și cîinii. Au o gheară în plus ! Mai precis, o gheară atrofiată la cîine rămîne la ei destul de dezvoltată ca să-și lase urma pe pămînt. Interesant, nu ? E foarte

frig, mult mai frig decît în Corsica. Un cercetaș s-a îmbolnăvit și-a fost trimis la Paris cu trenul. Să am grijă, cînd se face curățenie în camera lui, să nu se strice cochilia cea mare adusă din Corsica. E foarte important. Am vești despre avionul pe care l-am văzut explodînd ?

8

NU, n-am vești. Nu, nu știu nimic. Nici un ziar nu a menționat un asemenea accident, iar diversele administrații afirmă că nu știu nimic. Ambasada americană de asemenea. Nici nu mă miră : dacă avionul doborît era un bombardier atomic al lui *Strategic Air Command* nu au cu ce să se laude.

Pe un plan mai puțin grav, sînt încă o dată surprins de interesul pe care Pascal îl arată față de lupi. Cîtă consecvență ! Și, ca și cum m-ar fi sugestionat de la distanță, noaptea următoare visez și eu lupi.

Or, eu nu visez decît foarte rar. Dar, de data asta, cînd mă trezesc, rămîn descumpănit de claritatea extremă a viziunii. E foarte stranie ! mă aflu într-un loc care nu aduce cu nimic cunoscut, evocînd doar niște fotografii din Africa Centrală, pe care le-am văzut întîmplător. Stînci înalte, cenușii, domină în depărtare frunzișul copacilor care ne înconjoară. Căci nu sînt singur. Verdun mă însoțește. Înaintăm încet, de-a lungul unui grilaj, la bordul mașinii celei mari. Totuși nu mi-aduc aminte ca Verdun să se fi urcat vreodată cu mine în această mașină :

cînd ajung la Hérode, o bag în garaj, iar Verdun n-a venit să ne vadă la Paris. E un *auvergnat*, din satul Razac, la trei kilometri de Hérode. Pe cînd eram copii, am pescuit raci împreună. Cînd eram adolescenți, în *maquis*, pe la sfîrșitul războiului, am făcut să deraieze cîteva trenuri. Porecla i-o datorează tatălui său, fost luptător îndîrjit care ducea întotdeauna steagul satului cu ocazia ceremoniilor de la 14 Iulie și 11 Noiembrie.

Cu mustața albă, stufoasă, privea orizontul cu ochii săi albaștri, sfidători și, cînd eram copil, asta mă făcea să rîd. Dar n-am mai rîs cînd am observat că bătrînul plîngea. Vorbea mereu despre Verdun și într-o zi, în loc să-și ducă nevasta să viziteze Neapole sau mormîntul lui Napoleon, a dus-o la osuarul din Douaumont. Au mîncat multe ouă tari cu felii de pîine neagră și cîrnați, în vagonul de clasa a treia, totuși călătoria o istovi într-atît pe tînăra femeie însărcinată, încît începu să nască în timp ce vizitau fortul Vaux. Astfel, pruncul, viitorul meu prieten, a fost poreclit, la Razac, Verdun. Are azi patruzeci și cinci de ani, ca și mine, și arată ca un războinic mongol. E un capriciu al eredității, căci părinții lui sînt dintre francezii cei mai pașnici. Dar se știe că odinioară hunii, după ce au fost înfrînți în cîmpii, nu au plecat toți înapoi spre răsărit. Unii s-au refugiat în munți și, în Morvan sau Auvergne, au întemeiat familii. Prietenul meu Verdun, cînd sosește călare la Hérode, pare un călăreț tătar de-al lui Tamerlan sau Genghis-han. Are ochii oblici, pomeții ieșiți, pielea galbenă și peri albaștri în bărbie.

Obrajii sînt imberbi. Într-o altă provincie ar speria turmele, dar în Auvergne nimic nu uimește. Cînd am cumpărat castelul Hérode, a venit la mine să mă roage să-i dau în grijă gospodăria casei. El e stăpînul în lipsa mea. Și, de altfel, chiar și atunci cînd stau acolo.

În visul meu, iată-ne deci pe amîndoi în plină Africă Centrală, în mașina cea mare, lunecînd de-a lungul unei șosele asfaltate pe care se înalță din loc în loc felinare cu gaz aerian.

Ne oprim pe trotuar. Parcă urmărim îndeplinirea unui plan. Unde vrem să ajungem ?

După ce garăm mașina, Verdun deschide portbagajul — faimosul portbagaj tapisat cu moleschină, unde poți transporta cîinii — și scoate o scară pliantă de aluminiu, o trusă de unelte și doi saci mari de pînză maronie. Așază scara călare peste acel grilaj cu coama ascuțită de-a lungul căruia mersesem multă vreme și, unul în spatele celuilalt, în liniște, trecem obstacolul. Unde sîntem ? Valuri de mirosuri puternice ne iau cu asalt. Miroase a grajd. Sau, mai degrabă, a sălbăticiune. Un răget de leu, foarte aproape, grav și tragic, sfîșie noaptea. Tresar. Aproape de noi, deodată, se iscă un mare zgomot de aripi și o pasăre uriașă, mergînd ca un om, se îndepărtează de noi cu pași repezi. Verdun, în fața mea, sondează un nou grilaj, cu ochiuri mari pătrate de astă dată, și așază din nou scara. Trecem și peste gardul acesta, mergem zece metri, escaladăm un al treilea grilaj și ne aflăm în cîmp deschis. Întorcînd capul, văd la cîțiva metri o cămilă asiatică, cu două cocoașe, care ne fi-

xează cu placiditate, fără a înceta să-şi molfăie buza inferioară, groasă şi atîrnîndă, oferindu-ne un spectacol de o urîţenie rară. Verdun îmi face un semn. Îl urmez şi înaintăm spre nişte cuşti fără acoperiş, ca nişte ceaire de cîini. În cea din dreapta, o hienă merge în cerc. Are partea dinapoi foarte joasă, parcă atrofiată, iar mişcarea umerilor şi a labelor puternice dinainte o face să aibă aerul că dansează cînd merge, ca un balerin pe vîrfuri. Are un bot scurt, negru, morocănos şi ochii strălucitori, feroci şi stupizi. Animalul acesta e dezgustător. Ne îndreptăm spre cuştile din stînga. Perechea de animale care le ocupă se ridică în tăcere la apropierea noastră şi, fără să fiu surprins, recunosc nişte lupi. În picioare, acum complet nemişcaţi, ne privesc cu ochii lor de aur care scînteiază în noapte, fără nerăbdare sau teamă. Verdun scoate din sacul cu scule nişte cocoloaşe de carne şi le aruncă lupilor. Aceştia le miros dar nu se ating de ele şi, ridicînd capul, ne privesc din nou liniştiţi.

— Am picat prost, îmi şopteşte tovarăşul meu la ureche. Li s-a dat de mîncare. Nu le mai e foame. N-am cum să-i adorm altfel.

Verdun mai adaugă :

— Începe totuşi să te ocupi de broască. O să mă mai gîndesc.

Iau o lamă de fierăstrău pentru metale, fără mîner, şi, dînd ocol cuştii, încep fără grabă să tai zăvorul de la uşa grilajului. Cu o siguranţă a mîinii pe care nu mi-o cunoşteam, torn dintr-o sticluţă cîteva picături de untdelemn pe crestătura care se adînceşte, pentru a atenua ronţăitul

fierăstrăului. Curînd, zăvorul nu se mai ține decît într-o fibră de metal. Verdun, în picioare lîngă mine, mă apucă de umăr ca să-mi spună să mă opresc. Cu mîna întinsă în lumina lunii, îmi arată șoseaua unde lăsasem mașina cea mare. O mașină a poliției, cu o lampă albastră pe acoperiș, ca ambulanțele, lunecă încet, reducînd și mai mult viteza în dreptul limuzinei, apoi, ambalînd din nou, dispare.

— Să terminăm odată, spune Verdun intrînd în cușcă și ținînd un sac deschis în mînă.

Cu o mișcare fulgerătoare a gîtului, cu fălcile deschise, un lup se năpustește spre el. Verdun face o săritură imperceptibilă, ca un matador, și se repede ținînd în față sacul deschis. Un lup, măcar, a căzut prizonier. Verdun, ținînd sacul între picioare ca să-l închidă cu inelele de aramă, îmi întinde cealaltă capcană de pînză.

— Fii prudent ; a rămas lupoaica.

Dar nici măcar n-am timp să țin seamă de sfatul lui. Lupoaica a și sărit pe mine, m-a mușcat de mînă și s-a retras din nou în colțul cuștii. Verdun îmi ia sacul din mînă și înaintează spre animal, privindu-l țintă în ochi. Îi spune aceste vorbe surprinzătoare :

— Vrei să faci pe interesanta, hai ? Copilul n-o să fie mulțumit.

Lupoaica îl privește și, să mă bată Dumnezeu, parcă înțelege. În orice caz nu mai clintește în timp ce Verdun înaintează încet spre ea și, îndată, o închide în al doilea sac. După ce-l închide la gură, mi-l întinde.

— Plecăm. O să te descurci cu mîna ?

— O să mă descurc.

Cu strania noastră încărcătură pe umăr, trecem în sens invers peste grilaje şi ajungem cu bine la maşină. Lupii nu s-au zbătut. S-au lăsat purtaţi ca nişte animale moarte. Verdun deschide în grabă portbagajul şi aşază sacii unul lîngă altul.

— Le-aş da drumul cu dragă inimă, dar nu putem risca. Dacă unul dintre ei ar lua-o la fugă pe şosea, prea ar fi de tot. O să poţi conduce ?

— Nu-ţi face griji.

— E whisky în maşină.

Verdun nu se gîndeşte la alcool ca să prindem puteri, ci ca să-mi dezinfecteze rana. Mîna mi-e în parte paralizată, dar nu mă doare prea tare. Urmele sîngerînde ale dinţilor se văd foarte clar.

Verdun aruncă o privire în oglinda retrovizoare.

— Arcaşii se întorc. Las' pe mine.

Camioneta Citroën a poliţiei ajunge încet în dreptul nostru. E vopsită în negru şi alb şi, pe acoperiş, lîngă lumina albastră, cuvîntul „Poliţie" străluceşte spre şosea ca o firmă luminoasă. Opreşte în dreptul meu, portieră lîngă portieră.

— Sînteţi în pană ? Maşina dumneavoastră era goală cînd am trecut adineauri.

— Mă dusesem să caut un mecanic.

Capota maşinii celei mari este deschisă. Vedem ivindu-se un cap de mongol purtînd o caschetă slinoasă.

— E delco-ul, domnule, spune Verdun. Am reglat platinile. Acum trebuie să pornească. Vreți să încercați ?

Şi mecanicul improvizat se sprijină cu coatele pe aripa maşinii, ţinînd o cheie franceză în mînă, cu o lenevie atentă şi dezabuzată.

Vreau să demarez. Motorul sforăie încetișor. Verdun își dă cascheta pe ceafă, cu o mişcare a degetului mare înnegrit de unsoare.

— Ei poftim, merge ca un ceasornic.

— Cît vă datorez ?

— Două mii de franci vechi. Mă duceți înapoi la garaj ?

— Cu plăcere.

Aplecîndu-mă spre dreapta fără să las volanul din mînă, deschid portiera dinspre trotuar. Verdun închide capota cu un zgomot puternic de tinichigerie, apoi se urcă să se aşeze pe bancheta din faţă.

— Vedeți, domnilor, le spun agenților, totul e bine cînd se sfîrşeşte cu bine.

Zîmbesc brigadierului, cel mai bănuitor din patrulă, care ocupă în camionetă locul de lîngă şofer, în timp ce arcaşii fără grad stau înghesuiţi pe băncile din fund. Îi sesizez, o fracţiune de secundă, reticenţa şi ultima pornire de-a ne bănui. Dar, nereuşind să-şi definească bănuiala, ne dedică un surîs mînzesc şi, cu mîna, îi face semn şoferului să pornească. Se îndepărtează.

— Ne-au luat numărul ? îl întrebai pe Verdun.

— Nici măcar atît !

9

RASPUNZÎND scrisorii lui Pascal cu o scrisoare cît se poate de părintească, nu pot să nu zîmbesc gîndindu-mă că sînt un tată care nu prea dă exemple bune : fur lupi în vis.

Şi, un gînd despre neverosimilitatea adevărului atrăgînd altul după sine, mă întreb aşa cum mi se întîmplă uneori cînd mă aflu la Paris, da, mă întreb de ce am cumpărat cîndva turnurile de la Hérode. Chiar şi numele acesta biblic este ciudat. Ce filiaţie poate fi între acest rege al Palestinei care a masacrat copii şi un castel feudal construit cu o mie de ani mai tîrziu în munţii Cantal ? Nimeni n-a putut vreodată să-mi explice originea acestui nume al proprietăţii mele. Este adevărat că, prin părţile acelea, unele locuri poartă numele de *„rodde“*, ceea ce are cu siguranţă un sens în dialect, poate acela de izvor, şi că poate datorăm pur şi simplu legenda unui cartograf din secolul al XIX-lea care, auzind *„des roddes“*, după tradiţia orală, a scris : d'Hérode. Auvergne este un ţinut sălbatic. Nu e apreciat şi nici iubit, dar se poate întîmpla, din fericire sau din nefericire, să-ţi ai obîrşia aici. Cît despre mine, cunoscîndu-l

prea mult, l-am urît cu o nemărginită violență, și această ură m-a legat de el, căci am descoperit mai tîrziu că era o formă a dragostei. Puțin mai la sud, de pe vîrful Puy Mary, se văd văile cum pornesc în toate direcțiile, pierzîndu-se la orizont, ca spițele unei roți, de poți să te crezi în centrul lumii. Ești cu siguranță în centrul Franței, cînd te afli în foișorul de deasupra castelului de apă, în punctul din care pîraiele pornesc spre mări, străbătînd șesurile mohorîte. Acest ținut poartă pecetea marilor sale frămîntări geologice. Cerul, aici, are o imensitate care îi este proprie. Fabuloase eșafodaje de nori se îndreaptă alene spre pămînturile îndepărtate, poate cele unde, ca în citatul pe care i-l aminteam lui Pascal, „se găsește camfor, scorțișoară și perle". Aici nu găsești nimic. Doar stîncă, sub un strat subțire de pămînt. Dar nu e o stîncă oarecare. Bazaltul negru stă mărturie aprigelor conflicte ale preistoriei, cînd pămîntul era vitrificat de explozia simultană a o sută de mii de bombe atomice. Acest supraviețuitor al războaielor geologice ancestrale are duritatea oțelului ; este de o sută de ori mai rezistent decît calcarul cîmpiilor. Cînd omul din apus va fi dispărut, cînd Parisul va fi numai pulbere, de pe urma unuia dintre amabilele conflicte mondiale, care nu mai au secrete pentru noi, zidurile vreunei colibe din Auvergne vor rămîne în picioare, sfidînd vremurile viitoare.

Azi, la suprafața pămîntului, iarba acoperă în mare parte asprul schelet mineral. O adîncă melancolie scaldă acest cimitir ancestral în care

cuvintele goale se risipesc în vînt. Dar iarba crește mereu. An de an, apare o dată cu topirea zăpezii. La întretăierea a două văi înverzite, lîngă un rîu, se află așezat satul Razac. Mă numesc Laurent Ségur. Numeroase generații de Séguri au trăit și au murit în acest loc. Nu le iubesc. Totuși, purced din ele. Copilăria nu mi-a lăsat amintiri frumoase. Se muncea din greu, dar fără mare bucurie. Blestemul care apasă asupra Auvergnei este să fie inexorabil tristă. Bine a zis Blaise Pascal : în zadar se înverșunează omul sub rotirea fatală a planetelor îndepărtate. Nu-și va lua niciodată zborul. Va muri doar. Ultimul dintre țăranii taciturni ai acestor munți de temut cunoaște aceste legi fără scăpare. Tăcerea lui este cea a neliniștii, dar și a hotărîrii neclintite. Va rămîne în picioare pînă la urmă și, așa cum a privit soarele la zenit, va privi moartea în față. Dar nu va simți nici o plăcere. Va muri ca un lup, fără să scoată un geamăt. Adio.

Pînă de curînd, nimeni nu se gîndea să ușureze muncile cîmpului. Dacă izvorul se afla în susul pășunilor în pantă, se urcau pînă acolo de două ori pe zi ca să ia apă pentru lucrările fermei. Nu le venea ideea să branșeze o țeavă ca s-o aducă la jgheab. Mai mult : o asemenea idee ar fi părut necuviincioasă. Dacă atenuezi durerea omenească, nu riști oare să prejudiciezi propria ta măreție ? E periculos să cauți să înșeli destinul. „E periculos să trăiești după legea altuia, spune Bhagavad Gîta. Mai bine să mori după propria ta lege.“ Și oamenii știu să moară

aici, în orice caz, să moară în picioare, cum mor copacii.

De altfel e o treabă excelentă : cîştigi într-adevăr în felul acesta ultimul sălaş, cavoul familiei, unde nu mai ai nevoie de nimic, în schimb te bucuri de ceea ce este esenţial : liniştea, liniştea care numai ea te lasă să auzi imperceptibilele voci ale sufletului. Un cavou — e un fort din beton, îngropat în pămînt. Toate atacurile lumii eşuează pe laturile sale. E foarte greu să-l iei cu asalt. Tristele mesaje ale civilizaţiei moderne nu ajung pînă la el. Nu vine nici o corespondenţă, banii nu au curs, perceptorii de impozite nu pot intra, militarii şi jandarmii trebuie să tacă în pragul lui. Chiar cu aruncătoarele de flăcări nu s-ar putea forţa intrarea. Culcat comod pe etajera de beton, nu eşti deranjat de nimeni. Liniştea nu e destrămată. Eşti aproape de ai tăi, singurii pe care îi iubeai sau nu-i iubeai, cu care erai obişnuit, în orice caz. Cenuşa familială dăinuie în eternitate. Cine nu şi-ar dori o asemenea pace, ca să scape de harababura imbecililor ?

Am părăsit acest ţinut. M-am luptat în oraşe. Am cîştigat neghioaba notorietate modernă. Credeam că am întors spatele pămîntului natal şi fantasmelor sale austere. Familia mea neavînd nici o avere, în afară de mormînt, muncind întotdeauna pentru alţii, nu mă lega nici o tradiţie de aceste locuri. Nu aveam nici un „bun“, cum se spune, înconjurat de servitute. Şi totuşi, de îndată ce am cîştigat suficienţi bani, am scris notarului din Razac şi i-am cerut să cumpere pentru mine castelul Hérode. Îndrăzneala mi-a

fost răsplătită; m-a costat doar jumătate din prețul unei case modeste. Măreția îi sperie pe oameni. Turnurile castelului se înalță pe o colină, fortăreață naturală, la trei kilometri de satul copilăriei mele. Nu i se cunoaște originea. De la Revoluția franceză cel puțin, și fără îndoială mult înainte, familia nobilă care le-a construit a dispărut și nu i se mai știe nici măcar numele. Este o îmbinare de patru turnuri rotunde, dispuse în pătrat, și atît de înalte, atît de aproape unul de altul, încît ansamblul lor este și el, la a doua treaptă, un turn. E de trei ori mai înalt decît lat. Acoperișurile sînt din pietre plate, atît de monstruos de grele, încît pentru a le suporta e nevoie de o șarpantă solidă, din inimă de stejar, fără moarte. Castelul se înalță chiar la marginea prăpastiei. Un corp de clădire mai jos îl prelungește. Acolo locuiește Verdun. Și tot acolo se mai află un hambar și niște garaje. Pe celelalte trei laturi, un zid înalt închide curtea, în mijlocul căreia se înalță un cedru mare din Liban. Notarul, care este poet, pretinde că a fost plantat în vremea cruciadelor de cavalerul de Hérode. Nimeni nu știe nimic despre asta. Poarta principală care permite accesul în curte a fost împodobită cu ciubuce foarte elegante, pesemne în timpul Renașterii. În schimb, poarta de intrare a castelului, la picioarele unui turn, este strîmtă și joasă, avînd deasupra o boltitură gotică. Pe fronton se poate citi această inscripție: „*Attends. Tu verras*“ [1]. Notarul mai susține că n-ar putea

[1] „*Așteaptă. Vei vedea*“ (fr.).

data dinainte de secolul al XVIII-lea, căci altfel ar fi fost scris : *„Tu voiras“* [1]. De altfel, puțin îmi pasă. Să aștepți este în tot cazul o hotărîre înțeleaptă în orice epocă. Turnul acesta prin care se intră în castel adăpostește scara care deservește toate etajele, pînă în vîrf. În fiecare din celelalte trei turnuri se află cîte o încăpere rotundă și, la fiecare etaj, spațiul central dintre ele formează doar o singură cameră pătrată mai importantă. Astfel că, în ciuda înălțimii și a celor trei etaje, castelul nu are pînă la urmă o suprafață excesivă.

Dacă mi-aș pune întrebări despre binele pe care ni-l fac zilele petrecute în Auvergne, și chiar, mai miraculos, despre starea de liniște pe care ne-o aduce posesia turnurilor de la Hérode, chiar și atunci cînd nu sîntem acolo, ar fi de-ajuns să mă gîndesc doar la dragostea atît de firească pe care le-o poartă Pascal. I se pare întotdeauna că-l vom găsi, dintr-o clipă în alta, pe sfîntul Graal în pivnițele boltite și că, din chiar seara aceea, regele Arthur se va prezenta la poartă ca să ceară găzduire. Ca și mine, fără să-l fi povățuit vreodată, copilul duce cu el la Hérode lucrurile de care s-a legat cel mai mult. Preferă să le știe acolo în siguranță, decît la Paris, lîngă el. Problema, pentru el, nu e „să profite“ de ele, ci să le așeze la locul lor, care i se pare că este acolo, în munți, în spatele zidurilor înalte, într-un decor pe măsura lor.

Astăzi, cînd se află în tabără cu cercetașii, numai la douăzeci de kilometri de proprietate,

---

[1] Grafia veche a lui *„Tu verras“*.

simt o dorință puternică să mă duc să-l vizitez. Dar n-ar fi nimerit: nu mi-a cerut-o. Se află acolo cu alți copii de vîrsta lui, egalii săi, care fără îndoială n-au ocazia, în timpul acestei vacanțe, să-și vadă părinții, și ar fi nepotrivit să abat copilul de la această lege comună, să-l „răsfăț". N-am făcut-o niciodată. N-am s-o fac niciodată. Și știu că mi-e recunoscător pentru asta, chiar dacă e ceva de care nu vorbim niciodată.

Asta e regula jocului.

10

ÎN timp ce Laurent Ségur se apleacă astfel asupra amintirilor sale, în Mediterana, pe marea pustie, o escadră de vase de război destul de importantă se îndreaptă spre Corsica. Ofiţerii de marină poartă uniforme albe. Deasupra capetelor lor, în vîrful suprastructurilor, ecranele de radar, concave ca nişte mîini se rotesc neobosit, scrutînd cerul dincolo de zări. În centrul formaţiei, unul dintre crucişătoarele de război cele mai moderne din lume îşi înalţă aruncătoarele de rachete cu capete nucleare, fabuloase catapulte care pot, asemenea trăsnetului, să proiecteze moartea la zece mii de kilometri, cu o precizie înspăimîntătoare.

Totuşi, vremea este foarte frumoasă. Elicele, cu calm şi regularitate, se învîrtesc în apa adîncă. Avioane cu reacţie, de escortă, trec ca fulgerul, bubuind, şi se poate vedea pînă la infinit, sub soare, scînteind marea. Şi, de sus, din helicopterele de observaţie, piloţii privesc triunghiurile de un alb imaculat, de o perfectă regularitate, ale dîrelor lăsate pe apă de vapoare, şi al căror vîrf le indică, ca o săgeată, ţinta flotei de război : un mic golf de pe coasta Corsicii pe care hărţile nautice îl denumesc portul *della morte*.

11

CÎND te gîndeşti că fac parte dintr-una din ţările privilegiate ale occidentului — Franţa, una dintre cele rare care pot să-şi facă auzită vocea, că în această ţară eu însumi sînt un privilegiat, trăind la Paris, conducînd o societate influentă şi importantă, şi putînd să telefonez de la acelaşi nivel cîtorva mii de persoane care cunosc — uneori — răspunsurile la întrebări şi că, totuşi, trei săptămîni mai tîrziu, tot nu pot să aflu dacă, în timpul concediului, era gata să-mi cadă în cap o bombă cu hidrogen, sau un container de tinichea, îţi poţi da seama de trista condiţie a omului modern. Dacă ar fi să ne luăm după ziare, „nivelul de trai" al acestuia creşte încet dar sigur, cu alte cuvinte, el capătă dreptul să cumpere în cantitate crescîndă şubreda fierărie fabricată de uzine. Dar, în ceea ce priveşte ideea de a trăi, timpul său liber, dimpotrivă, se îngustează. Şi pe vremuri oamenii mureau de pe urma războaielor, dar cel puţin îşi vedeau ucigaşul şi se puteau gîndi că avînd o oarecare îndemînare în arta scrimei, sau măcar nişte picioare bune de alergat, tot mai puteau să scape. Dar cînd moartea unui oraş întreg

coboară din cer, agăţată de o paraşută roşie şi albă?

Să ne gîndim la subiecte mai puţin triste.

Tocmai după acest concediu petrecut în tovărăşia copilului, avusesem de gînd să devin fericit. Îmi terminasem stagiul.

Desigur, prima oară, fusesem fericit, odinioară, în tovărăşia mamei lui Pascal. Totuşi, afacerile nu-mi mergeau, iar mai tîrziu am înţeles că era vina mea : vorbeam. Povesteam necazurile mele soţiei. Ah, dragi prieteni, să nu vorbiţi niciodată ! E o hemoragie iremediabilă. Zeci de miliarde de oameni au pierdut totul pentru că au vorbit. Nu trebuie niciodată să spui nimic. Şi-au stors cuvintele de sînge şi au murit vlăguiţi. Nu trebuie niciodată să mărturiseşti. Slăbirea puterii provocată de cuvinte nu poate fi măsurată, este nesfîrşită. Dacă suveranitatea se duce azi pe apa sîmbetei, e pentru că toată lumea vorbeşte prea mult. Să vină un mut : va cîrmui pămîntul.

De la acest stadiu într-adevăr deplorabil : fericirea, şi chiar — circumstanţă agravantă — fericirea despre care se vorbeşte, am trecut întru salvarea mea la nefericire şi la tăcere încăpăţînată. Îmi plăcea nespus de mult nefericirea. Sălbăticia, demnitatea, pudoarea ei îmi conveneau de minune. Ei îi datorez puţinul pe care l-am învăţat. Nu comportă decît un singur risc : te poate ameţi. Este un alcool prea tare. O inteligenţă atît de total despuiată nu poate fi asumată în mod trainic fără un mare risc. Dar ce lecţie ! Ce panaceu, ce piatră filozofală, ce protecţie împotriva capcanelor rustice ale adversa-

rului, să fii nefericit pînă la os! Ce forță! Și chiar, dacă aș îndrăzni să spun, ce fericire să fii nefericit fără leac!

M-aș fi mulțumit cu ea pentru totdeauna, dar se vede că nici asta nu era legea mea, căci a venit o zi, și tocmai cea a plecării mele în Corsica cu Pascal, în care m-am gîndit, la deșteptare, că vremea nefericirii ținuse prea mult și că puteam să începem din nou să rîdem fără păcat.

Nu pot să spun cît îmi plac femeile tinere. Mă orbesc. Sînt gata să-mi spun rugăciunea în fața lor, să le sărut poalele minijupelor. Totul este ratat în viața modernă, în afara lor. Totul te decepționează, cu excepția lor. Impudoarea lor este cea mai pudică din lume. Nebunia lor este cea mai pătrunzătoare din cîte există. Cînd eram singur și disperat, traversînd viața cu fiul meu de mînă, nici măcar nu le priveam. Nu i-am făcut curte nici uneia. Nu dispuneam de un surplus de forță ca s-o fac: numai pentru a supraviețui, și îmi uzam sărmanul meu capital de vitalitate. Mai tîrziu, înviind puțin, le vedeam trecînd și încercam cea mai ascuțită plăcere. Curînd am descoperit cu încîntare că nu le displăceam. Iubeau copiii, iar eu aveam un copil. Dar, mai ales, eram un copil eu însumi. Le trezeam instinctul matern prin extrema mea inocență și naivitate dezarmantă, eu care totuși sufeream de două mii de ani și luptasem în războiul Troiei, la infanterie și la marină. Contrastul acesta le emoționa. Să poți fi atît de bătrîn și de sucit ca mine, și totuși să nu fi depășit

vîrsta de șapte ani — cum era cazul meu — li se părea distractiv la culme. Și, la drept vorbind, nici nu se pune problema să subjugi oamenii, nici să-i farmeci. E de ajuns să-i distrezi. Se plictisesc cu toții, și cel care destramă plictiseala va fi iubit cel mai mult.

Modestia nu mă lasă să-mi atribui acest rol dar, în sfîrșit, care nu mi-a fost bucuria, dublată de o plăcută surpriză, cînd am observat că întorcîndu-mă distrat în lume, după această lungă și teribilă călătorie, lumea, la rîndul ei, se întorcea și ea spre mine. Între atîtea femei tinere în egală măsură de irezistibile — și nu aveam de gînd să rezist nici uneia dintre ele — cum să alegi ? Și de ce să alegi ?

Încă o dată, sîntem victimele celor învățate. Toată pierzania lumii începe în școli. Ni se spune că Isolda îl iubea pe Tristan la nebunie și că Tristan n-o iubea decît pe Isolda, în așa măsură încît nu putea să suporte să vadă nici o altă femeie. Nimic nu este mai puțin dovedit, nimeni n-a văzut, mărturiile sînt îndoielnice, și totul dă de gîndit că ar fi vorba de o fabulă. Totuși, dornici să fim trași pe sfoară, învățăm această absurdă poveste pe dinafară și căutăm cu perseverență să ajungem la același rezultat. Dar la ce bun ? De ce să căutăm atît de departe ? Experiența cotidiană dovedește chiar că este o eroare fundamentală. Dacă n-o iubești decît pe Isolda, Isolda își va spune negreșit că e neînțeleasă : dragostea lui nu poate stîrni altă pasiune decît ei. El nici măcar nu încearcă. Deci cu siguranță că nu poate fi iubit, și ea se va

grăbi să nu-l mai iubească. Pentru a-i fi fost credincios, te vei trezi abandonat.

Femeile se îndoiesc de propria lor judecată și nu-și îngăduie ele însele de a iubi decît pe cei pe care îi adoră și celelalte femei. Nu poți să placi numai uneia, aleasă exclusiv, dintre aceste creaturi incoerente. Trebuie să placi tuturor sau nici uneia. Asta e legea.

Și de ce să protestezi? Nu e o lege crudă. Viața e absurdă, dar și plăcută. Nu-i de temut decît pentru cel care se teme de ea. Consolarea modernă, este societatea femeilor tinere. Dacă totul merge spre un sfîrșit, ele o iau mereu de la început și vezi mereu femei tinere. Poartă cizmulițe și fuste foarte scurte. Pentru că sîntem la ora confidențelor, vă semnalez că aceste rochii foarte vesele, portocalii sau verzi, se deschid de sus în jos cu un singur fermoar, că modul în care se deschid sutienele albe este mult mai ușor de aflat decît secretul lui Edip, și că ciorapii „colanți" sînt piese de lenjerie foarte grațioase. Să vezi Neapole și apoi să mori. Asta înseamnă să trăiești. De ce să alegi? Toate sînt delicioase. „Știu latinește" cum se spune despre taurii de la coridă, și latineasca asta e mult mai atrăgătoare decît cealaltă. Au niște automobile mici, albe, italienești sau englezești, și e de ajuns să le urmărești luînd-o spre vest pe artera Champs-Elysées, ca să te pomenești lîngă ele pe malul mării. Iată înțeleapta distracție a omului lipsit de obligații. Dar ce vorbesc eu de distracție? Aici e vorba de esențial.

12

DUPĂ ce a exprimat aceste hotărîri neclintite, Laurent Ségur s-a îndrăgostit ca un copil, la vîrsta de patruzeci și cinci de ani,

13

O CUNOŞTEAM pe Victoire de zece ani. Dar niciodată nu fusese nimic între noi. Se vede că ceasul nu sunase încă. Firesc, dacă lăsam să treacă mai multe luni fără să-i telefonez, mă chema ea. Şi dacă, multă vreme nu aveam vreo veste de la ea, simţeam deodată că-mi lipseşte şi o invitam la cină. Vorbeam puţin, înţelegîndu-ne din două-trei vorbe. Mă gîndesc că probabil presimţeam amîndoi că într-o zi se va întîmpla ceva care să ne lege în aşa fel încît trebuia să evităm, între timp, ca vreun obstacol să se ridice între noi.

Are douăzeci şi opt de ani, este redactor la o revistă de modă feminină şi seamănă cu Pascal. Prin ce capriciu al naturii, nu ştiu, dar fapt este că figura ei are, împreună cu cea a copilului, un aer de familie. Amîndoi au ochi albaştri, în timp ce ochii soţiei mele erau căprui. Poţi citi în ei o uimire foarte calmă, umor, de preferinţă faţă de sine însăşi, dar şi împăcarea, dinainte, cu ziua de mîine, cu anii următori, cu destinele neprevăzute şi calme. Mai poţi vedea timiditatea celor a căror hotărîre este prea mare, prea intensă şi care s-au decis, din pru-

dență, din modestie, să nu și-o trădeze niciodată. Sînt fericiți, dar deznădejdea lor este evidentă. Sînt niște personaje pure și tragice, cărora nu li se poate întîmpla nimic vulgar. Scapă de orice constrîngere. Cine ar vrea să-i domine n-ar întîlni vreo rezistență aparentă dar, în clipa în care i-ar forța, i-ar vedea cum se eliberează cu suplețe, dar cu o mișcare irezistibilă, și-și urmează drumul. Corpul Victoirei este strălucitor. Se mișcă prin aer cu ușurința unui delfin în apă. Astă seară, a venit să mă vadă.

— Ce mai face fiul tău ?

— Bine ; îl interesează lupii și, pentru moment, e într-o tabără în Auvergne.

— Am avut de făcut azi după-masă critica unei cărți de psihologie și am aflat ceva care o să te amuze. Toți copiii sub șapte ani sînt schizofrenici.

— Nu înțeleg.

— Vreau să spun că pentru ei imaginarul și realul se confundă, ceea ce, la adulți nu se întîlnește decît la nebuni.

Ne zîmbim.

— Ce spui, nu-i caraghios ?

— Cred că e absolut genial.

— Partea tristă e că noi am depășit vîrsta asta.

— Nu se știe...

Și deodată, se întîmplă tot ce nu se întîmplase niciodată. Focul din cer se abate asupra noastră și cădem unul în brațele celuilalt. Ne sărutăm, ne strîngem unul lîngă celălalt, așa cum iedera înlănțuie trunchiul. Ar trebui o secure ca să ne

despartă. Nu spunem nici un cuvînt. O clipă mai tîrziu, stabilim să plecăm la Hérode ca să petrecem week-end-ul.

Tocmai am părăsit restaurantul. Mașina cea mare gonește din nou spre sud. Victoire aprinde o țigară.

— Știi că sînt foarte intimidată că merg pentru prima oară pe domeniile tale ?

— Dar eu !

Izbucnim în rîs amîndoi.

— Eu sînt chiar intimidat de două ori : mai întîi pentru că te iau cu mine. Și apoi sînt oricum intimidat de fiecare dată. Casa asta e mult prea frumoasă pentru mine.

— Și totuși îți seamănă ?

— În orice caz, încerc să-i semăn.

— Vorbește-mi despre ea. Așa o să ne obișnuim cu ea amîndoi.

— E un turn. Totul e pe înălțime.

— Era foarte dărîmat ?

— Deloc. Dar aparținea unor țărani care n-o întrețineau de fel. Arhitectura e atît de simplă, o să vezi. E ca o stîncă, o colină, și nu se poate uza.

— Descrie-mi interiorul.

— La fiecare etaj se află cîte o cameră mare, pătrată, cu un cămin mare și alte trei camere rotunde ; numai sala de la parter, pardosită cu lespezi de piatră, e boltită. La primul etaj, camerele de culcare ; deasupra, etajul lui Pascal.

— Cu o sală de jocuri ?

— Da, un tren electric complet instalat.

— O să ne jucăm și noi ?

— Dacă vrei. Sus, biblioteca. Cărţi, lambriuri, plafon cu grinzi groase.

— Şi sus de tot, pe coama zidurilor, se află o terasă.

— Da, cu barbacane. Poţi să vezi pînă la cincizeci de kilometri.

— Ai şi un parc.

— Nu. Muntele. Jos, păduri. Brazi. Iarbă pe creste. Mai departe, vecinul, moş Vernet, creşte cai sălbatici.

— Cum arată ?

— Ca Don Quijote, dar fără cască. În schimb, poartă pălăria neagră de auvergnat, cu boruri plate, ştii, gen andaluz. Mustăţi stufoase, pe oală, albe. Nobleţe suptă şi tristă.

— Şi tu, ce cultivi ?

— Absolut nimic, închipuie-ţi. Timp şi bani pierduţi. Uneori, se taie ce e în plus. La zile mari se taie cîte un copac. Căminele consumă multe lemne. Cenuşa se aruncă la poalele arbuştilor. Îi face să crească.

— Cine are grijă de casă ?

— Marinette, ştii, bunicuţa din poveste. Dar acum e la ginerele ei. Şi apoi Verdun, despre care ţi-am vorbit ; dar e în vacanţă. Vom fi singuri.

— Prefer.

— Şi eu.

Nu mai spunem nimic. Victoire îşi pune mîna peste a mea, pe banchetă, şi rămînem legaţi prin cele două mîini destul de multă vreme. Apoi, cînd drumul urcă pe munte şi devine mai şerpuit, trebuie să mă desprind ca să ţin vola-

nul cu amîndouă mîinile. Pe măsură ce drumul urcă, încetul cu încetul, copacii devin mai rari şi ai spune că priveliştea se măreşte, în timp ce aerul devine mai curat. De la o zare la alta se întinde tălăzuirea pustiului de iarbă, punctat doar de petele de genţiană, abia depăşind înălţimea ierbii. Victoire deschide geamul portierei, ca să respire mai bine. Cum motorul maşinii celei mari aproape că nu face nici un zgomot, auzim din cînd în cînd, adus de vînt, clinchetul îndepărtat de talangă al turmelor de vaci care se zăresc pe lîngă ţarcuri, agăţate de coastele munţilor, ca nişte colonii de furnici roşii.

14

ÎN largul portului *della morte*, în Corsica, escadra de război a aruncat ancorele. Îndată au plonjat scafandri, îmbrăcați în combinezoane de cauciuc negru, dispărînd în adîncurile mării. Ambarcațiuni galbene de forme surprinzătoare se răspîndesc pe o suprafață întinsă. O navă mică, prevăzută cu macarale, înaintează mai aproape de plajă și începe să scufunde niște instrumente. Pe drumul din susul falezei, niște jandarmi motocicliști nu lasă turiștii să se oprească pentru a privi flota cea mare. Un gazetar este poftit să plece. I se spune că nu-i nimic de văzut : doar niște vapoare cartografice procedînd la sondarea fundului mării. Ceea ce nu prezintă nici un interes.

15

ÎN aceeaşi clipă, luînd virajul de după poarta din zidul de apărare, maşina cea mare pătrunde în curtea castelului. Opreşte în faţa intrării din turn.

— Ei ? întreabă Laurent.

— Încă o dată bravo, vorba cîntecului. N-am cuvinte.

Laurent o sărută pe Victoire pe tîmplă şi ia o cheie din cutia de mănuşi de la tabloul de bord.

— Vezi, la Paris, cheia se află întotdeauna aici. Asta îmi dovedeşte că pot să plec oricînd, şi-mi dă curaj.

Ţinîndu-se de umeri, Victoire şi Laurent se apropie de turn.

— *Aşteaptă, vei vedea,* citeşte Victoire. Ai aşteptat ?

— În orice caz, te văd.

— Foarte bun răspuns, Laurent.

Laurent aprinde focul în căminul cel mare. Victoire s-a ghemuit, cu picioarele strînse sub ea, pe canapeaua lată de piele neagră, ca şi cum acolo ar fi fost locul ei obişnuit. Laurent îi aduce cafea apoi, după ce-au băut-o, trăgînd-o de mînă, o duce la primul etaj şi îi arată ca-

mera, camera lui, cu pereții tapetați cu pînză de sac portocalie pe care se impune un singur tablou, de un primitiv german, într-o ramă groasă, lăcuită cu negru. Un cap de bărbat cu părul lung zîmbește melancolic în fața unui peisaj verde unde se distinge un oraș straniu de precis. În timp ce Victoire privește portretul, Laurent se schimbă, punîndu-și niște blackjeani, un pulovăr negru și cizme.

— Am treabă, spune el, mă întorc într-o oră.

— Du-te. Sînt obosită. Eu o să mă duc jos să mă odihnesc.

Laurent pleacă din nou la Razac, după treburi, lasă la un garaj mașina de tuns iarbă, a cărei elice trebuie ascuțită, bagă mașina cea mare în garaj. Întorcîndu-se la castel, închide poarta cu zăvorul în spatele lui. Iată-i într-un spațiu închis, regatul lor, despărțiți de restul lumii prin niște ziduri mai groase de un metru.

— E bine aici, nu-i așa? întreabă Laurent lungindu-se într-un fotoliu de piele neagră, cu picioarele întinse în fața lui.

— Puțin zis.

— Știi, cînd sînt aici parcă am sentimentul că mă aflu la bordul unui vas. Împrejur se întinde marea. Și la fel cum i se pare unui căpitan vaporul său, casa îmi pare o continuare a ființei mele. Simt în jurul meu dimensiunile ei, propriile mele limite. În clipa asta, vezi, spre stînga și spre dreapta, simt prezența celor două turnuri, de la nord și est, ca și cum le-aș atinge. În spatele meu se află turnurile de la sud și vest. Pătratul este închis. Dacă întind brațele în

sus, așa, vezi, cu podul palmelor răsturnat, susțin acoperișul. E vaporul meu.

— Și vrei să mă angajezi în marină ?

Printr-o asociație de idei, fraza îi evocă lui Laurent afișul de propagandă înfățișînd un marinar în alb, într-o jandarmerie din Corsica, și se întunecă. Se ridică.

— Să nu mai vorbim.

Victoire pune cartea jos și îi întinde brațele. Dar Laurent o sărută doar pe frunte.

— Te-ai odihnit bine de cînd am plecat ?

— E un miracol. Sînt odihnită, după ce am fost frîntă de oboseală. La Paris, mi-ar fi trebuit trei zile ca să-mi revin.

— Vezi tu, asta e magia casei. Seva pietrelor e deosebit de rece, de aceea vecinătatea zidurilor foarte înalte aduce liniștea, prin osmoză. Și apoi pietrele au memorie. Cînd un zid a trăit o mie de ani, radiază experiență.

— *Așteaptă. Vei vedea ?*

— Exact.

— E drept, casa asta îți dă forță.

— În evul mediu, o numeau *cetate*. Era o mașină de război. Nu vin aici ca să mă distrez, ci ca să-mi refac forțele. O oră după sosire, grijile afacerilor de la Paris încep să se risipească. După două zile, pornesc înapoi la drum liniștit : îmi spun că nu am de dus, pînă la întoarcere, decît o luptă de cinci zile, și că, fără îndoială, numai în cinci zile, nu vor reuși să mă omoare.

— Oare ce război am mai purtat noi împreună ?

— Pe toate, Victoire. Am făcut toate războaiele. Asta nu ne întinerește.

Şi e adevărat. Totuşi Victoire şi Laurent sînt tineri, mai tineri ca niciodată. Au făcut parte din batalionul sfînt al Spartei şi au murit la Termopile. Dar au înviat. Au plecat în cruciadă şi erau să moară de sete în deşertul Siriei. Au fost răniţi sub zidurile de la Saint-Jean-d'Acre. Dar s-au vindecat. Au căzut la Azincourt, dar au înviat. Au navigat pe mările îndepărtate, fosforescente în noapte, la bordul unor corăbii instabile şi au găsit camfor, scorţişoară şi perle. Au făcut ocolul pămîntului şi, plecaţi pe la apus, s-au întors pe la răsărit. Au luptat alături de Rochambeau şi au fost ucişi la Yorktown, în războiul american de eliberare. Dar au înviat. S-au trezit în tabără, în dimineţile îngheţate ale cîmpiilor din Germania, laolaltă cu regimentele înfrînte ale regelui Ludovic al XV-lea. Au participat la retragerea de la Praga prin zăpadă, cu mădularele pe jumătate îngheţate, scuipînd sînge. Dar s-au încălzit. Au luptat împreună cu Bonaparte şi au trecut după el podul de la Arcole. Au fost fulgeraţi de mii de tunuri în cimitirul din Eylau. Dar au înviat. Pe Chemin des Dames, îngheţaţi de frică sub bombardamentul infernal, şi-au păstrat cu greu sîngele rece, apoi au pornit la contraatac. La Verdun, au fost acoperiţi de perdeaua de gaze care te orbesc şi au pornit-o spre spatele frontului unul după altul, cu o legătură pe ochi, ţinîndu-se de mînă ca nişte copii. Dar şi-au recăpătat vederea. La Bir-Hakeim, într-o groapă, cu gîtul uscat de furtuna de nisip, au rezistat zi după zi asalturilor şi au fost seceraţi, cu arma în mînă,

de aceeaşi rafală de mitralieră a unui avion în picaj.

Drapelele lor gemene, cam zdrenţuite de secole, găurite de gloanţele străine, atîrnă sub bolţile palatului Invalizilor, construit de regele Ludovic al XIV-lea. Dar aşa cum o naţiune renaşte întotdeauna din propria-i cenuşă, atîta vreme cît mai rămîne din ea un singur om în picioare şi se mai rosteşte un singur cuvînt din graiul de odinioară, la fel viaţa lor, doar pentru că inima continuă să le bată, reîncepe veşnic, zi de zi, de fiecare dată mai înflăcărată ! Căci orice nou ceas este de fiecare dată triumfal, pentru cei care nu şi-au pierdut nădejdea. Victoire şi Laurent poartă o sută de mii de cicatrice, dar sufletul lor e nevătămat. Calcă pe un pămînt virgin. Norocul le aureolează chipurile. Norocul... crunta fericire ce însoţeşte „pe cei iubiţi de zei, care-i fac să moară tineri“, cum se spunea în vechime.

Norocul, e să auzi cum îţi bate inima cu putere, să stai aşezat în faţa focului într-o casă pe care o iubeşti şi care îţi seamănă, pe o canapea mare de piele neagră pe care stă lungită, cu capul pe genunchii tăi, femeia pe care o iubeşti şi care îţi seamănă. Norocul e s-o vezi pe această femeie ridicîndu-se cu o mişcare a coapselor, scoţîndu-şi cu un singur gest al braţelor mlădioase jerseul de lînă moale, neagră, apoi lungindu-se din nou, şi punînd mîna ta pe sînul ei gol. Norocul e să rămîi aşa, în tăcere, fără să te mişti, fără măcar să mîngîi torsul acesta atît de frumos, ascultînd doar, în propriile-ţi urechi, bubuitul frenetic de tobă al inimii care bate,

gîfîind. Norocul e să aştepţi aşa fără să spui un cuvînt, în timp ce afară secolele se scurg fără zgomot pe marea liniştită, pradă numai sentimentului sfîşietor de a fi pe lume, în timp ce noaptea cade. Şi cînd se aşterne bezna, cînd întunericul scaldă totul, şi ce a fost şi ce va fi, norocul e să urci în camera ta ţinîndu-vă de mînă, să-i dezgoleşti trupul în întuneric şi, dincolo de toate războaiele, în inima tuturor războaielor, să săvîrşeşti opera pentru care am fost creaţi, opera cărnii, cea mai frumoasă din cîte există, şi poate singura care contează.

Să vină moartea ! Să cadă trăsnetul ! Viaţa să ardă şi să se distrugă ! Spaima şi fericirea să meargă mînă în mînă, ieşind la lumină, strîns unite într-un calm nesfîrşit. Apoi, mîngîi uşor relieful unui umăr, săruţi pielea fragedă a tîmplei, acolo unde începe părul rebel, o mînă, cu o înţelegere fără margini, strînge o altă mînă, şi ştii, pînă la oase, atît cît poate omul să ştie, ştii ceea ce nimeni nu poate învăţa dar ceea ce unii, din fericire, descoperă.

Şi uneori, din fericire, te trezeşti exact în zori ca să asculţi cîntecul păsărilor.

16

MI-E frig, își spuse Pascal. Mi-e îngrozitor de frig sub cort și fără nici o îndoială că frigul nu mă lasă să dorm. Totuși, ceilalți dorm și frigul nu-i ține treji. Poate sînt bolnav ? Ia stai, ca să vadă dacă e așa, tata are obiceiul să-mi pună mîna pe frunte. Îmi pun mîna pe frunte și nu simt căldura febrei. Nu simt fiorii febrei. Dealtfel, nu văd de ce aş avea febră. Sînt sigur că n-am răcit. Dar atunci cum se face că mi-e așa de frig ? Tată ! Mor de frig.

17

SOARELE se ridică deasupra castelului Hérode şi se aude cîntecul păsărilor. În aceeaşi clipă, se ridică şi în Corsica, dar în portul *della morte* păsările nu cîntă.

La bordul vaselor din escadra ancorată în radă, se fac pregătiri ca pentru o luptă, căci azi vor încerca să ridice la suprafaţă bomba cu hidrogen. A fost reperată încă de cîteva zile, dar o furtună a tulburat adîncurile şi a întîrziat scoaterea ei. De modelul cel mai recent, bomba, în principiu, nu poate exploda accidental. Întrerupătoare de circuit sînt dispuse de-a lungul firelor de comandă ale detonatorului. Presupunînd contactul stabilit, în timp de război trebuie să explodeze mai întîi încărcăturile clasice de explozivi TNT care, într-o brutală decompresiune, declanşează o bombă atomică în miniatură care la rîndul ei provoacă fuziunea hidrogenului. Este plăcutul buchet final. Bomba nu măsoară nici trei metri lungime şi cîntăreşte mai puţin de nouă sute de kilograme, greutatea unui mic automobil de oraş pentru femei frumoase.

Zace în mîl şi submarinele galbene de explorare a adîncimilor, prevăzute la partea din faţă cu cleşti enormi de homar, au reuşit s-o lege cu cabluri. Un instrument de alură lunară, cu elicea încurcată în corzile paraşutei ce pluteşte în apă ca o algă, a fost pierdut. Ofiţerii calificaţi care îl comandau vor fi decoraţi postum. Tinerele lor soţii vor vărsa o lacrimă cu ocazia ceremoniei oficiale, în faţa fotografilor, dar se vor recăsători curînd cu ingineri din industria particulară, promişi celui mai strălucit viitor. Formele elegante ale bombei, ţigară de foi cu capăt hemisferic, au fost examinate mai multe zile prin radar, la lumina proiectoarelor cu geamurile murdare de mîl. Minunatul produs al ingeniozităţii umane, a fost, în timpul acestor ore hotărîtoare, obiectul unor numeroase curiozităţi. În forturile lor betonate, adînc îngropate sub pămînt, amirali şi generali înalţi în grad au fost îngrijoraţi pentru ea. În acest timp, tinere femei de o mare frumuseţe, în uniformă şi plătite cu salarii mari, treceau fără zgomot, ducînd dosare, iar altele, pe imense hărţi de plexiglas, ţineau evidenţa mişcărilor inutile ale numeroaselor maşini ale morţii, din aer şi de sub apă. Amiralii îşi netezeau cu palma admirabilul lor păr alb, zîmbeau cu o distincţie nesfîrşită, iar mulţi dintre ei aveau să moară curînd de un infarct miocardic, spre satisfacţia unanimă. Şefii de stat fuseseră înştiinţaţi despre neplăcuta întîmplare, ca să nu fie luaţi prin surprindere, în cazul unei explozii accidentale, şi nu

puţini gîndeau că incidentul este regretabil. Comunicatele erau pregătite, la ministerele Afacerilor Externe, pentru cazul în care presa ar fi mirosit ceva. Erau moderate şi foloseau limbajul cel mai şlefuit. N-ai fi putut găsi în ele nici o greşeală gramaticală.

În sfîrşit, scafandrii leagă nişte plase de cablurile care au înfăşurat proiectilul şi totul este ridicat încetişor la suprafaţa mării. Lucrurile se petrec fără cel mai mic incident. Dar cînd cilindrul lung şi cenuşiu apare sub soarele puternic al Mediteranei, nimeni nu scoate vreun strigăt de bucurie şi nici un marinar nu-şi aruncă boneta în aer : sînt îmbrăcaţi în combinezoane de azbest şi, prin hublourile căştilor, chipurile lor nu exprimă nici o exaltare. Sînt hotărîţi şi trişti. Cînd se depune proiectilul pe puntea unuia din vase, nici o goarnă funebră nu răsună.

Pericolul capătă totuşi o intensitate deosebită, în timp ce inginerii au şi început să se agite. Dacă periculoasa maşinărie explodează, dacă frumosul dar de Crăciun îşi împrăştie buchetul, milioane de oameni vor muri, chiar şi în aceste ţinuturi puţin populate. Pe o rază cuprinzînd mai multe zeci de kilometri de coastă, jur împrejur, pînă la Calvi spre nord, Ajaccio spre sud, la Corte şi Vizzavona spre est, totul va fi pulverizat şi vitrificat. Nu e de ajuns să spui că totul va fi distrus : îţi imaginezi atunci cioturi de membre, ruine, cadavre. Nu vor rămîne nici cadavre, nici ruine, nici cea mai mică urmă.

Nu va mai fi decît un cîmp de cenuşă. Tot ce era la suprafaţă va fi încetat să existe. Marea va începe să fiarbă. Nici o celulă vie, animală sau vegetală, nu va supravieţui pe suprafaţa pămîntului şi chiar pînă la o anumită adîncime. Dincolo de acest cerc, într-o dogoare vulcanică, totul se va prăbuşi şi va arde. În partea opusă a insulei, la Bastia de exemplu, totul se va nărui în flăcări. Oraşele vor arde ca nişte torţe. Pădurile vor fi ca nişte surcele într-o vîlvătaie. Lemnăria se va aprinde sub acoperişurile caselor. Unda de căldură va aduce moartea asupra unui întreg ţinut. Apoi suflul va trece marea. Germenii funebri vor fi purtaţi de vînturi, dacă acestea vin din sud, în Italia, în Spania, în Franţa. Dacă briza vine dinspre nord, va fi contaminată Africa. În ambele cazuri, Mediterana va fi otrăvită. Dincolo de ea, dacă ţinuturile mai îndepărtate nu beneficiază de aceste binefaceri, se vor răspîndi totuşi pe acolo bolile mortale. Leucemia şi cancerul oaselor vor împînzi Europa, pînă în Anglia, Germania şi Ucraina. Se va muri în Portugalia, se va muri în Belgia, în Olanda. Cu sîngele putrezit, copiii vor fi cuprinşi de slăbiciune şi, îngheţaţi de frig, vor trebui să intre în spitale. Peste mai multe luni, mai mulţi ani, milioane dintre ei vor muri. Chiar după mai multe generaţii, se vor naşte prunci la care probabilitatea morţii va fi de zeci de ori mai mare decît cea normală.

Cei care nu vor fi fost dezintegraţi pe loc, care nu vor fi fost arşi de moarte la patruzeci

de kilometri de acolo, ai căror ochi nu se vor fi stins privind luminile vesele ale pomului de Crăciun, la o sută de kilometri mai departe, aceia vor mai avea o şansă : se va muri şi o sută de ani mai tîrziu, de pe urma acestei mici serbări industriale şi războinice.

18

I-AM promis Victoirei s-o las la poarta biroului ei la Paris, luni la ora zece dimineața. Distanța fiind ceva mai mare de patru sute de kilometri, pe care-i parcurg de obicei în patru ore, plecăm la răsăritul soarelui, cum fac deseori. E foarte frig, cu toate că e vară, iar peisajul aureolat de ceață, în timp ce pîlpîirile galben-trandafirii ale zilei se ivesc în spatele crestelor, nu are înfățișarea lui obișnuită. Pare partea ascunsă a decorului, chipul tainic al ținutului surprins în somn. Trecem curînd la cîțiva kilometri de lacul unde se află Pascal în momentul acesta, în tovărășia grupei sale de cercetași. Toți trebuie să doarmă, mai multe ore încă, cuibăriți bine la căldură în sacii lor de dormit, sub corturile umede de rouă.

Așadar ajung acasă și găsesc corespondența pe care mi-a adus-o portarul sus cu zece minute mai devreme, iar prima scrisoare pe care o deschid vine din Auvergne, tocmai de la acel lac : supraveghetoarea lui Pascal mă înștiințează că băiatul se plînge de frig. Cu toate că temperatura lui este normală, consideră că ar fi mai prudent să-și întrerupă vacanța. Un preot venit

să viziteze tabăra, și care se pregătește să se înapoieze la Paris, va avea amabilitatea să aibă grijă de copil și amîndoi vor ajunge în gara Austerlitz mîine dimineață la ora cutare. În primul moment, nu sînt îngrijorat pentru sănătatea copilului, ci decepționat de contratimp : eu însumi mă aflam acolo în dimineața asta, abia acum trei ore și jumătate și, dacă aș fi bănuit că Pascal avea nevoie de ajutor, mi-ar fi fost atît de ușor să trec să-l iau, încît întîlnirea aceasta ratată mă întristează. Să fie un semn rău ? Instinctul m-a înșelat : dacă copilul era bolnav, trebuia să simt asta. Telefonez guvernantei lui Pascal, căreia îi dădusem cîteva zile libere. S-a întors și va veni să se instaleze aici astă-seară.

A doua zi dimineață, la gara Austerlitz, atît de multă lume se îmbulzește pe peron, încît mi-e teamă la început că n-am să găsesc copilul și pe mentorul său. Dar iată-i. Pascal e palid. Îl strîng în brațe.

— Ei, îmi spune el, ai văzut lupii ăia ?

— Nu. Te-am așteptat.

— Bine, o să mergem împreună.

— Pari hotărît.

— Da, dar mi-e frig.

— Îi e frig, spune preotul.

Mă uit la el și îi strîng mîna. Are aerul unui preot. Oamenii — și eu în primul rînd — au o atitudine echivocă față de preoți. Le-ar plăcea să nu fugă de ei, dar societatea lor nu le convine decît pe jumătate. Dacă bieții oameni, ca să se facă uitați, se îmbracă în civil, sînt învinuiți că se deghizează. Dacă descumpăniți, își pun din nou sutana neagră, lumea găsește că fac

atmosferă tristă, şi fuge de ei. Preotul se retrage şi nu-l reţin.

Pascal mă ia de mînă şi ne îndreptăm spre ieşire. În timp ce întinde biletul impiegatului, remarc o vînătaie pe obrazul lui. Îl ating cu degetul.

— Te-ai lovit ?

— Nu, de ce ?

— Ai un semn, aici.

Se duce să se uite în oglinda unui distribuitor automat.

— E adevărat, spune el întorcîndu-se, dar nu înţeleg. Ieri n-aveam nimic ; băieţii mi-ar fi spus.

— Şi nu ţi s-a întîmplat nimic în tren ?

— Nu. Am dormit.

— Ciudată poveste.

După-masă în timp ce sînt la birou, medicul, anunţat, vine să vadă copilul şi nu constată nimic anormal. Atribuie senzaţia de frig unei uşoare anemii şi prescrie vitamine. Vînătaia nu-i reţine atenţia.

Seara, cînd mă întorc de la lucru, îl găsesc pe Pascal îmbrăcat tot în cercetaş, cocoţat în „casa" pe care a instalat-o cum am spus, pe un dulap din vestibul. Mă urc pe scară, iar el, aşezat turceşte, căci distanţa pînă la tavan nu-i permite să stea în picioare, îmi arată comorile pe care le-a adus din Auvergne şi termină cu aranjatul lor pe etajerele fixate cu bucăţi de placaj. Văd un craniu de animal mic, de un alb desăvîrşit, curăţat cu grijă de furnici, şi-mi spun că este desigur vorba de o veveriţă. Copilul scrie „veveriţă" pe o etichetă şi mă întreabă dacă se scrie

cu *w* sau cu doi de *v*. Mai sînt aliniate diverse pietre, pene de bibilică puțin cam jumulite și o scrumieră oribilă de porțelan cafeniu, distribuită de o marcă de aperitiv. Reprezintă o pălărie din Auvergne, în a cărei calotă fumătorii ar trebui să arunce mucurile de țigări.

— Ce părere ai ?

— E îngrozitoare.

— Păcat, mă gîndeam să ți-o dau ție.

— O vreau totuși.

— Prea tîrziu, las' că încep eu o colecție. Dar n-ai văzut ce-i mai frumos.

Și, dintr-o cutie mică unde stă pe un strat de vată, Pascal scoate o labă de găină adevărată, secționată la încheietură, unde cuțitul a desprins mai mulți nervi motori.

— Țăranul despre care ți-am vorbit, știi, cel care văzuse lupi pe vremuri, el mi-a preparat-o. Uite ce bine merge.

Și îmi arată că într-adevăr, cînd tragi de nervi, degetele și ghearele se îndoaie și se deschid din nou la comandă.

— E senzațional, nu, ce zici ?

— Da.

Inspectez cu ochii vizuina copilului, pe care n-o mai văzusem de mai multe săptămîni. În afară de obiectele noi aduse, nu s-a schimbat nimic. O hartă a Galiei de pe vremea lui Asterix Galicul împodobește peretele, deasupra unui șir de creioane agățate cu grijă în ordinea mărimii, ca sculele în atelierul unui garaj. Mai e o colecție de inele pentru chei care riscă să fie părăsită în favoarea colecției de scrumiere, și un chipiu

foarte înalt, conic, cu ciucuri, pe care vreun strămoş trebuie să-l fi arborat la bătălia de la Sevastopol, dacă nu cumva l-a purtat doar pe cînd stătea de strajă, în faţa Camerei deputaţilor. În orice caz, nu văd de ce nu şi-ar termina cariera împodobind jocurile unui copil. În fine, la locul de onoare, pe o etajeră de lavabou, revăd statuia fatidică a lui Osiris zugrăvită în culori ţipătoare şi îi spun lui Pascal că poate s-o lase să-i binecuvînteze penaţii pînă mîine, dar că după aceea vreau s-o văd din nou în vitrină. E în regulă.

În timpul cinei, remarc cu nelinişte că „vînătaia" pe care copilul o are la tîmplă s-a închis la culoare, devenind aproape neagră.

Stabilim să mergem să vedem lupii a doua zi.

19

DAR a doua zi, misiva de care mă tem, de la accidentul din Corsica, soseşte punctual.

E un formular prin care ni se recomandă, copilului şi mie, să ne prezentăm pentru anumite analize care pot să dureze mai multe zile, la Spitalul de la marginea oraşului, a cărui adresă o cunoşteam, deoarece, informîndu-mă la înapoierea noastră, am aflat că era specializat în tratarea iradiaţiilor atomice. (Îl şi trimisesem acolo pe Pascal, sub un pretext oarecare.) Nici un ziar, nici o depeşă a vreunei agenţii nu menţionase încă explozia avionului la care asistasem. Telefonînd din nou în cursul dimineţii unor prieteni de pe la divese ministere, nu pot afla nimic. Nimeni nu ştie nimic. Hai, să plecăm la spital. Este, de fapt, esenţialul, pentru că numai sănătatea copilului mă interesează în toată povestea asta.

La ora stabilită, ne prezentăm în faţa clădirii acestui aşezămînt cu faţada din cărămidă înnegrită, care emană întreaga veselie a unei închisori construite sub Napoleon al III-lea.

— Ce-o să ne facă ? întrebă Pascal.

— Ştii cum sînt medicii. Ne iau temperatura, ne fac poate cîteva injecţii. Nu e nimic îngrijorător.

— Eu nu sînt îngrijorat. Mi-e frică doar că or să-mi fure laba de găină. Începe să miroase puţintel cam urît.

— Nu mi-ai spus că o iei cu tine.

— E ascunsă în fundul valizei. O să aibă de furcă pînă o găsesc.

Ne prezentăm într-un birou unde completăm cîteva formulare pentru că, mereu şi întotdeauna, în timpurile moderne totul trebuie să fie înregistrat. Şi apoi, din nefericire, sîntem despărţiţi, căci copiii beneficiază, în acest spital, de un serviciu separat. Îl îmbrăţişez pe Pascal, care nu mă ia de gît ca de obicei, căci mîna lui strînge cu putere mînerul valijoarei.

— N-or s-o găsească, îmi spune el la ureche.

Îl strîng de umăr în semn de răspuns, ca să-i dau curaj, iar el pleacă vitejeşte de-a lungul culoarului alături de o infirmieră pe care a refuzat s-o lase să-i ducă valiza. E o femeie înaltă, blondă, şi copilul, mergînd lîngă ea, pare şi mai mic decît este. Îi privesc cum se îndepărtează. Culoarul, pînă la doi metri înălţime, este tapetat cu ceramică albă şi, deasupra, vopsit în albastru. Tuburi de neon împrăştie o lumină rece şi tristă. Copilul nu întoarce capul, absorbit cu totul să vadă unde este condus şi hotărît să-şi apere fosila articulată. Perechea, femeia şi copilul, încă n-a dispărut. Scena este de o tristeţe

de moarte, ca deznodămîntul unui vechi film al lui Chaplin.

În sfîrșit, ajung la cotul culoarului și nu-i mai văd. Mă întorc spre infirmiera căreia i-am fost dat și eu în grijă și care, cu înțelegere și tristețe, a așteptat împreună cu mine sfîrșitul scenei. O urmez. Stau două zile într-o cameră, în care timp mi se ia sînge, mi se fac radiografii, sînt supus la examinările cele mai diferite. A treia zi, mi se spune că totul merge bine, că nu am nici o leziune, că pot să plec. N-am reușit, în timpul șederii mele, să aflu vești despre copil; cînd întreb unde pot să-l găsesc ca să-l iau cu mine, infirmiera șefă ia un aer jenat și îmi răspunde că el trebuie să mai stea cîteva zile în plus. Mă sfătuiește, așa cum e obiceiul, să nu fiu îngrijoarat. Vreu să-l văd pe medic : e plecat. Doresc să-mi iau rămas bun de la copil. Nu se poate. Secția de copii e inaccesibilă adulților. Și, de altfel, e ora la care bolnavii își fac siesta. Dar ce, Pascal e bolnav ? Nu, ce-mi trece prin cap ? E sub observație, ca și mine. Dar atunci de ce nu s-a terminat ? De ce nu pot să-l iau acasă ?

Nu se știe. Cînd voi putea să-l văd ? Nu se știe. Pot totuși, înainte de plecare, să completez în biroul de la parter un formular de cerere de vizită. Răspunsul va fi favorabil ? Nu se știe. Cine va hotărî ? Medicul șef. Unde pot să-l găsec ? Nu e voie să se comunice adresa lui de acasă. Dar la spital pot să-i vorbesc ? Pot în-

cerca, dacă vreau. Cînd? La orele de vizită. Cînd vine? Depinde de zile.

În sfîrşit, văzînd că nu voi obţine nimic în seara asta şi principalul fiind totuşi să las mai degrabă copilul să doarmă decît să încerc să mă liniştesc, plec, consternat şi furios.

20

Ei bine, n-am avut dreptate să mă alarmez crezînd că mi-au sechestrat copilul, căci întorcîndu-mă a doua zi, toate barierele împotriva vizitelor căzuseră ca prin minune. În acest spital care era ieri o fortăreață închisă vizitatorilor, astăzi intri ca într-o moară. Biroul este gol. Aștept în zadar un funcționar ca să aflu dacă cererea mea a fost rezolvată. Întreb o infirmieră care trece pe lîngă mine unde se află camera lui Pascal. Ea consultă cu autoritate fișele și se oferă să mă conducă. După treizeci de secunde, sfidînd în cele din urmă regulamentele, mă aflu lîngă copil. Camera e scăldată în penumbră, iar Pascal nu pare să arate rău.

— N-au găsit-o ! îmi spune el de la început, pe un ton triumfal.

Preocupat doar de propria mea îngrijorare, nu înțeleg la ce face aluzie.

— Ba da, doar știi ; laba...

— Care labă ?

— Laba de găină din Auvergne. N-au găsit-o.

— Și tu, ești bine ?

— Infirmiera mi-a pus valiza goală în dulap, dar apucasem s-o ascund. E în sertarul noptierei de fier. Vrei s-o vezi ?

— Mulţumesc, te cred pe cuvînt.

— Ai dreptate. Miroase destul de urît acum. Am pus peste ea mercurocrom. S-a înroșit toată. E drăguţă.

— L-ai văzut pe doctor ?

— Da, pare foarte trist.

De teamă, simt o durere în inimă, dar Pascal zîmbeşte.

— E bătrîn. E acelaşi ca al tău ?

— Nu. Al meu era tînăr.

— Ştii, nu cred că e trist fiindcă sîntem bolnavi. E doar trist că e bătrîn. Dar pe Brigitte, o cunoşti ?

— Nu. Cine e ?

— Infirmiera. E foarte drăguţă cu mine. Mi-a promis o scrumieră pentru colecţia mea. În formă de pălărie bretonă. Cum e o pălărie bretonă ?

— Cu boruri mari, ca o pălărie din Auvergne. Dar calota e rotundă în loc să fie scobită. Şi are o panglică care atîrnă la spate.

— E frumoasă ?

— Nu, nu chiar.

— În orice caz, o să-mi completeze colecţia.

— Felicitările mele.

— O ! ştii, spuse modest Pascal, am doar două pînă acum. E o colecţie mică.

Brigitte vine să tragă perdelele.

— E tata, spune Pascal. I-am spus de scrumieră.

— Numai dacă eşti cuminte, răspunde Brigitte.

E foarte frumoasă. Îi fac semn că aş vrea să-i spun ceva pe culoar şi sărut copilul pe frunte.

— O să vii şi mîine ?

— Da, afară de cazul în care nu mă lasă să intru.

— Dar tu să intri.

— Așa am de gînd, să fac.

Nu, infirmiera nu cunoaşte rezultatele analizelor. Da, îl iubește pe Pascal ; e fermecător. Nu, copilul nu are nevoie de nimic. Da, e de serviciu mîine și va vorbi cu medicul. Nu, nu e nevoie să las adresa. N-o să aibă timp să-mi telefoneze. Dar pot să trec din nou seara. Îmi va spune ce a aflat și mai ales îl va fi întrebat pe medic cînd voi putea să stau de vorbă cu el.

21

ÎN seara următoare, schimbare evidentă. Spitalul a devenit din nou o fortăreață. De data asta, toți funcționarii sînt la posturile lor. Mi se interzice să intru și, din nou, nu pot să-l văd pe Pascal. Dar Brigitte, mica infirmieră, a lăsat într-un plic un bilet pentru mine, la birou: a vorbit cu medicul șef, care este de acord să mă primească în cabinetul lui de acasă, la adresa cutare din arondismentul XVI. Îmi rămîne doar să-i telefonez secretarei ca să aranjez întîlnirea. Telefonez, fixez ora, ajung acolo, mă aflu instalat într-un luxos salonaș-bibliotecă, în fața unui domn bătrîn cu părul alb.

Și de data asta copilul a judecat bine — de altfel nu se înșeală niciodată. Omul acesta este tristețea însăși. Așa că mă dezarmează din capul locului, căci am găsit întotdeauna în orice fericire o parte preponderentă de prostie, în timp ce o tristețe nesfîrșită, împăcată cu legile aspre ale lumii, este din păcate fără apel.

— Domnule Ségur, regulile spitalului nostru nu sînt plăcute pentru bolnavi, știu, dar ele sînt inevitabile. Dacă am face fiecăruia confidențe

sau am asculta doleanţele tuturor, n-am avea timp să-i îngrijim. Am dorit să vă văd fiindcă diagnosticul nostru pare din nefericire incontestabil. Este simplu şi crud : dumneavoastră sînteţi sănătos tun, în schimb, copilul este atins de o leucoză acută.

— Nu ştiu ce e asta.

— Lumea îi spune leucemie, pe nedrept, căci leucemia este o boală a adulţilor.

— Şi e incurabilă ?

— Mă tem că da.

— Şi mortală ?

— Aş minţi spunîndu-vă că nu.

— Daţi-mi ceva de băut.

Medicul cel grav se ridică în tăcere şi mă serveşte cu un pahar mare de whisky, pe care-l beau ca pe apă. Bea şi el unul. Paharele sînt groase, de cristal cizelat. Camera, tapetată cu cărţi, dă spre o peluză unde se înalţă un castan ale cărui frunze încep să îngălbenească.

— Daţi-mi copilul înapoi !

— Nu am dreptul.

— Vreţi să mi-l iau cu forţa ?

— Liniştiţi-vă, domnule Ségur. Vreau să spun că noi putem totuşi să-l îngrijim.

— Nu vă cred.

— Rău faceţi. Nici măcar nu ştiţi în ce constă boala.

— Mi-aţi spus acum o clipă că nu poate fi vindecată.

— Putem obţine remisiuni importante.

— La ce bun ?

— Ajunge, domnule Ségur ! Pînă la urmă o să-mi ies din fire ! Ştiţi de ce sînt primul specialist în leucoză din Europa ? Pentru că unica mea fiică a murit de această boală, acum douăzeci şi trei de ani de Ziua tuturor Sfinţilor. N-am încetat să lucrez în domeniul acestei boli de atunci. Voi lupta împotriva ei pînă la ultima mea suflare !

— Credeţi că mă impresionaţi ?

— Mi-e perfect egal. Plecaţi, dacă aveţi chef. Voi îngriji copilul împotriva voinţei dumneavoastră !

— Şi fiica dumneavoastră a văzut căzînd o bombă atomică în timpul vacanţei, pe cînd făcea castele de nisip pe plajă ?

— Ce mai e şi asta ?

— Nimic, aveţi dreptate. Bat cîmpii. Explicaţi-mi, vă ascult.

— Puteţi să mă şi bateţi dacă asta v-ar alina.

— Mulţumesc. Nu m-ar alina.

— În stadiul în care ne aflăm... Vedeţi dumneavoastră, „vînătăile" care acoperă corpul copilului, fără a fi totuşi consecinţa unor lovituri, m-au alarmat în primul rînd.

— Le remarcasem.

— Şi micuţul se plîngea de frig.

— Da.

— Avea o curbă de temperatură neregulată, o „curbă gotică", cum spunem noi. Am cerut să i se facă o analiză a sîngelui. Mare dezordine globulară, scădere masivă a numărului de globule roşii şi creştere considerabilă a numărului de globule albe, cu dereglarea procentajului di-

feritelor lor varietăţi. Domnule Ségur, vă spun adevărul. Din clipa aceea m-a cuprins neliniştea. Eu presimt leucoza mai curînd decît oricare altul pe lume.

— Dar nu aveţi nici o probă.

— În stadiul acela, nu aveam, într-adevăr. Dar am căutat diagnosticul de certitudine. El constă în extragerea măduvei dintr-un os în care puncţia se face uşor, sternul.

— Copilul a suferit ?

— Nu. Îl adormisem. Acolo, vedeţi dumneavoastră, analiza de laborator a descoperit fără posibilitate de contestaţie celula fatală, mieloblastul. Codul de fabricare a sîngelui este perturbat. Prezenţa acestor celule monstruoase obligă măduva să se consacre fabricării altora asemănătoare, în loc să producă globule albe normale. Splina se măreşte, devine palpabilă, ceea ce nu se remarcă în mod normal. Organismul se epuizează. O anemie pronunţată pune stăpînire pe el. Şi asta nu se mai poate vindeca. Înseamnă moartea în prostraţie.

— Şi credeţi că pot să ascult toate astea cu sînge rece ?

— Puteţi striga dacă vreţi. Am mai văzut şi altele. Priviţi acest perete.

Mă uit la peretele alb. Singura lui podoabă este un mare crucifix vechi. Pe crucea de lemn negru se află bătut în cuie un Crist de fildeş. O operă din evul mediu.

— Credeţi că sînt dispus să ascult lecţii de morală ?

— Din păcate nu e vorba de morală, ci de destin. Ia-ţi crucea şi urmează-mă.

— Iertaţi-mă ! N-am intenţia să urmez pe nimeni.

— Din nefericire nu vi se cere părerea.

— Sînteţi un medic bizar.

— Sînt un bătrîn nefericit şi nebun care a socotit mai înţelept să vă spună adevărul. Poate m-am înşelat.

— Nu. Aţi avut dreptate.

Îl privesc pe marele medic. E impasibil. Nu zîmbeşte, nu plînge, nu compătimeşte pe nimeni, nu se lamentează. E dincolo de această lume, trist şi calm ca străfundul lumilor. Atît de mult a contemplat moartea faţă în faţă, încît ea nu-l mai sperie. Nici măcar nu-l tulbură, nu-i mai pare străină. O poartă în el.

— Dar de ce nu vreţi să-mi daţi copilul înapoi ?

— V-am mai spus ; eu pot să-l îngrijesc. Tratamentul e început. Dăm organismului anumite corpuri chimice al căror nume nu vi-l mai spun, care distrug celulele de mieloblast. Dealtfel sînt şi periculoase, acţionînd prin toxicitate celulară, dar produc efecte impresionante. Totul se normalizează, iar copilul pare să învie.

— Pare ?

— Din păcate, n-am reuşit încă să reducem procesul secret din măduvă. Reîncepe cîteva luni mai tîrziu.

— Dar se repetă tratamentul ?

— E mai puţin eficace. Trebuie repetat din ce în ce mai des şi e din ce în ce mai inoperant. Nu se poate evita sfîrşitul fatal.

— Copilul suferă ?

— Deloc, nici o clipă. Se simte doar obosit. E singurul aspect uman al acestei grozăvii.

— Mai dați-mi să beau.

— Poftim. N-o să beți niciodată atît cît am băut eu acum douăzeci și trei de ani. Am supraviețuit.

— Eu nu vreu să supraviețuiesc.

— Nimeni nu vrea. Din păcate, supraviețuim totuși.

— Mi-ar părea rău să fiu indiscret. Dar mi se pare că franchețea aproape brutală de care dați dovadă față de mine nu e ceva obișnuit în meseria dumneavoastră.

— N-o veți întîlni niciodată.

— Vă mulțumesc. Prefer să știu adevărul, oricît de cumplit ar fi.

— Asta gîndeam și eu. Întîmplător, domnule Ségur, vă cunosc din auzite. Reputația dumneavoastră m-a făcut să cred că veți avea sîngele rece și curajul necesar să priviți realitatea în față și că veți putea astfel să organizați cu mai multă înțelepciune ultimele luni ale copilului.

— E vorba numai de luni ?

— Probabil vreo trei.

— Pînă la Crăciun ?

— Aproximativ.

— Ce mă sfătuiți ?

— O să vă spun. I-am cerut micuței infirmiere să-i sugereze tatălui lui Pascal să vină aici, ca să am latitudinea să-i vorbesc pînă la capăt. Pentru ultimul meu bolnav, voi spune tot ce am pe inimă.

— Ultimul dumneavoastră bolnav ?

— Da. După Pascal, nu voi mai îngriji pe nimeni. Ies la pensie. De fapt, eu însumi sufăr de o boală incurabilă.

— Nu ştiu ce să spun...

— Nu e nimic de spus. Credeţi-mă, sînt foarte fericit că mă retrag, complet uşurat. Nu mai eram în stare să duc viaţa asta. După toate cîte le vedem... Aşadar, voi mai ţine deci copilul cîteva zile şi vi-l voi înapoia aparent vindecat, fără nici o grijă, bucurîndu-se de întreaga lui vitalitate. Dacă puteţi să vă faceţi timp, ne vom vedea mîine, căci acum trebuie să mă întorc la spital, şi o să vă explic amănunţit cum să supravegheaţi evoluţia stării lui. Va trebui să aveţi grijă să ia la ore fixe nişte comprimate pe care am să vi le dau.

— Dar dacă recidiva este fatală, va trebui să vi-l aduc din nou ?

— Nu.

— Cum, nu ?

— Oh, nu e un ordin, e o sugestie. Dacă ar fi vorba de propriul meu copil, n-aş vrea să-i otrăvesc ultimele săptămîni istovindu-l, speriindu-l, plimbîndu-l de la un examen de laborator la altul, dintr-un spital în altul, bănuind din ce în ce mai mult starea lui, în cele din urmă înspăimîntat, şi toate astea de pomană. N-am dreptul s-o spun, dar o spun, n-am încotro, pentru că este o certitudine ştiinţifică. Un copil nu are pentru ce să se căiască. El este întotdeauna curat. Nu pot deci admite să fie lăsat să sufere în zadar.

— Atunci ce-i de făcut ?

— Închipuiţi-vă că tocmai v-aţi născut, în tovărărşia unui copil de zece ani, şi că aveţi amîndoi trei luni de trăit. E mult, trei luni. Aţi fi putut să nu dispuneţi nici de o zi. Pătrundeţi-vă încetul cu încetul de norocul dumneavoastră comun şi profitaţi de el. Faceţi ce vă place. Distraţi-vă. Fiţi fericiţi.

22

NICI o clipă nu m-am îndoit de precizia diagnosticului acestui bătrîn nebun care avea într-adevăr — m-am interesat mai tîrziu — o faimă mondială. Era prea trist. Cînd ajungi la o adîncime atît de nesfîrșită de tristețe, nu mai poți să te înșeli : este ultimul stadiu al cunoașterii. La această adîncime a durerii, găsești infailibilul.

Părăsesc cabinetul medicului și o pornesc singur pe străzi. Sînt calm, insensibil, absent. Fulgerat. În timp ce traversez un bulevard, cu pas domol, indiferent, un autobuz se apropie de mine şi, cum nu mă dau destul de repede la o parte, șoferul claxonează readucîndu-mă la realitate. Nebun de furie, într-o singură fracțiune de secundă, mă imobilizez brusc și mă întorc, scos din fire, spre masa enormă a autobuzului care, într-un geamăt de frîne, se oprește drept la picioarele mele. Pornesc din nou încet. Șoferul nici măcar nu mă insultă. N-am reacționat ca un om. Nu privirea mea, încrucișîndu-se cu a lui, l-a forțat să oprească. N-am văzut pe nimeni. Controlul corpului meu, dim-

potrivă, mi-a scăpat. A acționat singur, într-o tresărire, feroce, animalic. În măduva spinării și mușchii umerilor, mînia a explodat, crispînd nervii într-o rezistență frenetică. Înțeleg brusc, pe neașteptate dar pentru totdeauna, de ce Pascal iubea atît de mult lupii. Da, lumea este în așa fel alcătuită încît numai lupul are dreptate. Numai reflexul lupului este cel al experienței. Împletirea suverană a indiferenței cu mînia. Sufăr de nu mai pot să mă țin pe picioare, dar mă țin pe picioare. N-am de gînd să plîng, nu intenționez să mă vaiet, nu doresc să văd pe nimeni. Dacă mi-aș urma impulsul lăuntric, cel care-mi hrănește coloana vertebrală, care tremură în măduva oaselor mele, n-aș mai plînge niciodată — niciodată n-aș plînge — ci aș cădea pe loc în patru labe în mijlocul străzii și aș urla de moarte, întinzînd gîtul spre cer, ca un cîine, ca un lup rănit care disprețuiește tînguirile voastre. *Nu vă iubesc, trecătorilor.* Nu vreau să vă vorbesc. Nu te apreciez, rasă umană, atît de ingenioasă și lipsită de farmec. Nu-mi plac jocurile tale viclene. Din ziua în care primul om, pentru a da mai multă eficacitate cremenei cioplite, a fixat-o cu liane pe o coadă de lemn ca să facă din ea o secure, nenorocirea omenirii își croia drum, iremediabilă. De la o perfecționare industrială la alta, bomba atomică avea să vină, în mod fatal.

Ei bine, aruncați-o, dacă nu sînteți lași. „Umpleți măsura părinților voștri, cărturari și farisei ipocriți !" Muriți, cîinilor ! Să cadă bomba

cu hidrogen, piatră filozofală supremă, alinare a tuturor suferinţelor, ultimul sfîrşit a patruzeci de mii de ani de aventură inutilă ! Muriţi în flăcări ! Muriţi urît, muşcîndu-vă limba. În marea de foc, veţi tăcea pentru prima oară.

23

— TATĂ, spuse Pascal, mi-a fost tare frică.
— Da ? spun eu cu inima îngheţată.
— Brigitte, ştii, infirmiera blondă...
— Da.
— Cînd făcea ordine în cameră, mi-a găsit laba de găină din Auvergne în sertarul noptierei. Şi, pe deasupra, mirosea destul de urît acum. Am crezut într-adevăr că era pierdută. Ei bine, nu mi-a confiscat-o. Ba chiar a muiat-o în alcool, ca s-o conserve. E drăguţ, ce zici ?
— Da.
— Numai că, e ceva trist.
— Cum aşa ?
— Vreau să spun pentru o fată tînără şi frumoasă ca Brigitte. Apleacă-te ; nu pot să vorbesc tare. Mi-e frică să nu audă. Ştii, e puţin nebună.
— Da ?
— De exemplu, azi dimineaţă, i-am spus că atunci cînd o să fiu mare, am să mă fac aviator. Ştii ce-a făcut ?
— Nu.
— Ei bine, a plîns. Îţi dai seama că e puţin nebună.

24

ÎN ajunul plecării copilului din spital, îl văd din nou pe marele medic. Am devenit ceva mai rezonabil. Îmi dă rețeta și îmi explică cu de-amănuntul cum trebuie să-l îngrijesc, ce precauții trebuie să iau şi cum să supraveghez evoluția stării lui. Întreb dacă, în caz de recidivă, există la Clermont-Ferrand un spital care să trateze o boală atît de gravă. Da, și marele medic nu numai că îmi spune numele specialistului, pe care îl cunoaște, dar îmi dă și un bilet de recomandare, dorindu-mi să nu am nevoie de el. Mă întreabă de ce mă gîndesc la acest oraș, dacă am de gînd să mă duc cu copilul prin părțile acelea. De altfel, clima din Auvergne i-ar fi într-adevăr salutară.

Răspund că n-am hotărît nimic ; nu vorbesc despre turnurile de la Hérode. Nimeni nu trebuie să știe nimic. Mint. La toate întrebările care mi se vor pune de aici înainte, voi minți. Am devenit un lup. Sînt foarte inteligent, de-o nebănuită șiretenie, puterea mea de prefăcătorie ține acum de însăși firea mea.

Nimeni nu ne va găsi, pe copil şi pe mine ! Nu ne vor putea afla ascunzătoarea ! Ne vom pierde

urmele în fața morții. Voi fi șiret pînă la capăt, voi înșela lumea. Voi ști să înlătur miile de pericole misterioase ce-mi amenință copilul. Nimeni nu va fi mai șiret ca mine. Nimeni nu va tăcea cu o hotărîre ca a mea!

Și totuși, știu ce am să fac. Hotărîrea mea e luată! Era luată în adîncurile sufletului meu de îndată ce medicul mi-a dezvăluit adevărul. Pascal! Tu și cu mine, ca doi lupi hăituiți, ne vom face nevăzuți, într-o liniște neagră. Ziua, ne vom ascunde. Nu vom umbla decît noaptea, cînd zăpada este înghețată, ca să nu păstreze nici măcar urma pașilor noștri. Nimeni nu va putea să ne urmărească, între cîini și noi, vom așterne distanțe imense, vom ridica obstacole de netrecut!

Dacă puterile te vor părăsi, ca o lupoaică purtîndu-și puiul, te voi prinde cu dinții de ceafă și, în timp ce corpul tău va atîrna, insensibil, sub mine, ca un ciorchine de strugure, îmi voi continua drumul orbește prin întuneric, pe zăpada înghețată. Voi merge tot mai departe! Fără încetare, voi trece mai departe! Vom fi în sfîrșit singuri, ferecați la Hérode, tuși cu mine! Zidurile milenare vor forma armura noastră! Spațiile lungi ale timpului scurs în aceste locuri vor fi pavăza noastră! Și, cum nici un lup, niciodată, nu va dezvălui dușmanului adîncimile ascunzătorii sale, nu voi spune nimic, iar la întrebările marelui medic, a cărui bunătate o simt totuși, nici măcar nu răspund.

La sfîrșit nu mă mai întreabă nimic și îmi urează noroc. Adio, bătrîne, ne-am întîlnit. Nu

ne vom mai revedea pe această lume. Vei muri în singurătate, de boala ta incurabilă al cărei nume nu ți-am cerut să mi-l spui, pe care nici nu vreau să-l cunosc. Într-o zi sau alta mă voi gîndi la tine, dacă voi avea timp. Căci am să fiu foarte ocupat. Voi pleca spre ascunzătoarea mea, cu răul meu, mai incurabil decît al tău, căci este al altuia : pe fiul meu îl lovește.

Întinzîndu-mi mîna, medicul îmi spune că mai trebuie, pentru a prevedea totul, să cunosc și o eventualitate, pe care încă nu mi-a semnalat-o pînă acum. Natura milostivă ar putea să cruțe copilul de lunga mistuire a trupului și de lenta agonie. Se mai poate întîmpla, ca în momentul recidivei, o hemoragie cerebrală să-l răpună în cîteva clipe, pe neașteptate și fără nici o durere. Îi mulțumesc că m-a prevenit. Acolo am ajuns ! Am ajuns, nu să mă rog, pentru că nu știu s-o fac, ci să-mi încordez voința, care e mare, răbdarea mea fără pereche și încăpățînarea mea, care nu are asemănare, în speranța ca după încă trei luni de fericire, cînd va veni ora fatală, vreun vas capilar ales ca prin minune de zei, în creierul copilului, să binevoiască a se sparge și să-l răpună fără nici o durere.

Adio, mare medic ! Nu ne vom mai vedea. Dar uneori mă voi gîndi la tine, la tristețea ta pătrunzătoare, pe care sînt gata s-o egalez. Și sper că mai tîrziu, cînd războiul se va fi sfîrșit, ne vom regăsi pe lumea cealaltă, tovarăși de arme foarte vechi, cînd voi muri și eu, și sper că va fi curînd ! Pe curînd, camarade !

La birou, îmi adun directorii şi îi anunţ că peste trei zile voi pleca şi că am să lipsesc trei luni. Nu le dau nici o explicaţie, lăsîndu-i nedumeriţi. Afacerea asta mă priveşte doar pe mine. Pînă în trei zile, fiecare va trebui să-mi înmîneze un dosar cu propunerile sale pentru bunul mers al societăţii în lipsa mea şi să salvez esenţialul. Nu-mi fac iluzii mari. La Paris, rănile se închid repede. În corporaţia mea, cînd voi fi la Hérode, frecvenţa prînzurilor de afaceri va spori. Îşi vor pune cîteva întrebări despre mine, vor vărsa o lacrimă pentru absenţa mea neexplicată apoi, la cafea, capetele se vor apleca unele spre altele şi vor ajunge la subiect. Se vor întreba, în familie, care este cel mai scurt mijloc să mă ruineze în modul cel mai sigur, să-mi ademenească toate cadrele şi să-mi atragă clienţii. Şi aceşti duşmani intimi vor fi prevăzut totul, în afară de esenţial : le dau dinainte binecuvîntarea mea. Le las prada fără nici un regret. Nici măcar nu mă gîndesc la ea. Veniţi în goană la ospăţ, prieteni ! Masa este pusă.

Cînd mă întorc la birou, secretara mea e puţin tristă. Nu e îngrijorată de nenorocirea mea, pe care bineînţeles n-o ştie nimeni. Dar găseşte foarte trist că am şi început să arăt prost, întors abia de cîteva săptămîni din vacanţă. Vacanţa este marea grijă a oamenilor. Se gîndesc la ea unsprezece luni pe an şi, dacă e ratată, e un dezastru filozofic. Dacă plouă, le va trebui întreg anul ca să-şi revină şi vor răsturna guvernul. Vor citi magazine ca să stabilească nomenclatura precisă a ţărilor în care nu plouă. Dar,

cînd se vor duce acolo, se va produce un cutremur de pămînt — și așa le trebuie. Vedeți cît de ușor devin lup. Vedeți că m-am și făcut rău.

Seara, acasă, stau lungit de cîteva ore în întuneric și îmi dau seama la un moment dat că neliniștea care mă cuprinsese după moartea soției a pus din nou stăpînire pe mine. Mi-am pierdut din nou somnul, fără apel. În cele din urmă, în puterea nopții, pe la trei dimineața, sătul de așteptare, mă îmbrac și ies să mă plimb pe străzi.

După cîteva clipe, încep să plîng. Merg șovăind. Uneori trebuie să mă sprijin de fațada unei case ca să-mi recapăt echilibrul. Curînd mă pomenesc în fața unei perechi de vagabonzi care scotocesc prin lăzile de gunoi cu un cîrlig. Sînt dezgustători. Femeia, mai ales, e de o urîțenie exemplară. Poartă o haină bărbătească găurită, legată cu sfori, și coama de păr seamănă cu o pînză groasă de sac murdară.

— Ei tăticule, mă întreabă vagabondul, a fost bună șampania ?

Femeia oribilă mă privește lung, cu ochii ei ficși și pătrunzători ca de șobolan.

— Lasă-l încolo, îi spune ea bărbatului, nu-l vezi că plînge ?

Ridic mîna în semn de salut, ca arabii în deșert, și Dumnezeu știe că deșertul meu e mare. Apoi, clătinîndu-mă din nou pe picioare, fac cîțiva pași ca să mă îndepărtez.

— Hei ! strigă femeia. Hei !

Mă opresc, cu spatele la ei, ridicînd mîna în tăcere, semn că am auzit şi aştept să primesc mesajul.

— Hei, bătrîne ! Adu-ţi mereu aminte că nu eşti singur ! Sîntem o armată întreagă !

Adus de spate, izbucnesc în hohote de plîns. Le fac un semn uşor cu mîna, fără să întorc capul, ca să ştie că am înţeles. Apoi clopotul de ceaţă răsună. Timonierul semnalează, de pe pasarelă, către camera maşinilor : „Cu toată puterea înainte". Elicele încep din nou să răscolească apele adînci ale mării şi, încet, cu o mişcare irezistibilă, vaporul meu se îndepărtează pe întinderea nesfîrşită a oceanului, părăsind celelalte două vapoare.

25

NIMENI n-a plîns spre depărtări ca mine. Dar a fost întuneric. Nimeni nu s-a scufundat mai adînc ca mine. Dar n-a fost om să mă vadă. Nimeni n-a urlat mai tare ca mine. Dar din gîtul meu, din fălcile deschise, n-a ieșit nici un sunet. Nimeni n-a ars mai tare ca mine. Dar erau flăcări invizibile.

Îi telefonez Victoirei. Mi-au trebuit mai multe zile, de la cumplita veste, ca să-mi adun curajul s-o caut. A venit. Chipul ei frumos, pe care nu și-l machiază niciodată, e livid. Ne strîngem unul lîngă altul, ca doi copii pierduți. Cîteva secole mai tîrziu, ea îmi mîngîie tîmpla cu vîrful degetelor.

— Bietul meu Laurent...

— Şi încă nu ţi-am spus nimic.

— Ştiu că e foarte grav. Te iubesc. Ştiu ce ţi s-a întîmplat. Am visat astă-noapte.

Îi povestesc ce s-a abătut asupra noastră. Nu-i vorbisem înainte despre accidentul din Corsica. Victoire plînge.

— Nu sta pe gînduri, Laurent. *Nu sta!*

— Ce să fac?

— Ce te îndeamnă inima.

— Bine, voi pleca la Hérode împreună cu el. Nu ne vom mai vedea cîteva luni, cel mult, Victoire.

— Te iubesc, Laurent.

— O să dureze pînă la Crăciun. Aproape pînă la Crăciun. Nu va suferi.

— Noi da.

— Da ; de moarte. Dar noi poate vom supraviețui.

— Poate, da. Nu se știe.

— Nu se știe nimic.

— Ar fi mai bine să nu vin să vă văd.

— Da, ar fi mai bine.

— Tot timpul am să fiu alături de voi.

— Știu.

Așezați unul lîngă altul pe canapea, ne ținem de mînă. E singura noastră legătură. Femeia asta și cu mine, femeia asta pe care o iubesc și cu mine, deși ne gîndim cu atîta tărie unul la celălalt, deși ne împreunăm forțele într-o singură forță, știm totuși amîndoi că nu ne vom mai îmbrățișa multă vreme, că nu mai avem dreptul s-o facem, nici chiar pornirea, că numai gîndul acesta ne-ar răni, în adîncurile întunecate și luminoase ale dragostei care ne leagă pentru totdeauna. Acțiunea de război a reînceput, cu ceremonialul său redutabil și solemn. Gesturile tandre din timp de pace nu-și mai au rostul. Ar fi chiar o necuviință. Și noi nu vom decădea. Vom privi în față soarele și moartea. Ea se va înapoia în apartamentul ei și, timp de mai multe luni, va continua ritmul înțelept al vieții sale inteligente și grele, gîndindu-se la mine. Eu voi porni în curînd spre

sud, împreună cu tine, Pascal, în mașina cea mare pe care o iubeai, pe care am cumpărat-o pentru că îți plăcea, cu toate că era de un lux care mă lăsa indiferent. Vom ajunge singuri la munte. Singuri, tu și cu mine ! Ne vom închide în spatele zidurilor milenare și acolo, ca niște lupi, arătîndu-ne colții albi, neînchizînd ochii care strălucesc în noapte, tăcuți, vom aștepta. Voi îmbătrîni în fiecare zi cu un secol, dar nu mă voi culca. Voi rămîne treaz, voi rîde cu tine pînă la sfîrșit, ca să nu bănuiești nimic ; și știu că voi avea tăria s-o fac, chiar dacă puterile mi se sleiesc pe nesimțite, chiar dacă o secundă după tine va trebui și eu să mor. Voi cădea poate după numai o secundă, dar nici într-un caz cu un minut prea devreme. Voi rămîne ultimul, ca să contemplu singur toată întinderea deznădejdii mele, eu care, după firea lucrurilor, ar fi trebuit să mor primul, cu calm, fără nici un regret, lăsîndu-te, pentru zeci de ani încă, să-ți urmezi cursul vieții, destinul nostru comun, care trece din vîrstă în vîrstă și merge mereu mai departe. Nu va merge mai departe. Își va suspenda cursa. Dar pînă în ceasul din urmă, îl vom fi privit fără să șovăim, singuri tu și cu mine, ținîndu-se de mînă, ca doi frați de arme.

Dar nu mă încred peste măsură nici în forțele mele, nici în cele ale unui copil. Știu ceea ce ne cere destinul fără scăpare, ceea ce pretinde de la noi. Știu că această ultimă parte, pe drumul fatidic care nu duce nicăieri, istovește forțele obișnuite, că va fi într-adevăr cumplit. Acum înțeleg, pentru prima oară, de ce am cumpărat

turnurile de la Hérode. Pentru asta. Ca să ne zidim umerii în arhitectura lui verticală, precum sărmanul Atila care a vrut să fie îngropat în picioare. Pentru ca într-o zi să mergem să trăim acolo aceste trei luni, tu, copilul care iubește lupii, eu, omul matur, care-și joacă cu un profund dispreț cartea în asprul pocher financiar al civilizației moderne, ca să ne reîntoarcem în vizuina de baștină, în bîrlogul baronilor jefuitori din nordul Auvergnei, să ne închidem, singuri cu noi înșine, în fața pustiului de iarbă unde înfloresc gențianele, singuri, micuțul meu, singuri, tu și cu mine !

26

PASCAL a părăsit ieri spitalul. Plecăm mîine la Hérode. Sîntem la grădina zoologică ca să vedem lupii, cu care avem întîlnire de atîta vreme.

Dar de îndată ce trecem de poarta monumentală şi ne aflăm în domeniul animalelor, copilul, uitînd de acest unic proiect, începe să alerge în toate direcţiile, ameţit. Merg în spatele lui pe aleea largă, pavată, unde, fiind vreme frumoasă, au fost aşezate suporturi speciale pe care stau cocoţaţi papagali multicolori, asemenea unor buchete de flori. Păsările cu ciocul încovoiat îşi fac toaleta, îşi povestesc viaţa sau se scarpină la subsuoară.

Copilul vine spre mine alergînd.

— E faină, aleea asta ; dacă aş fi ştiut, mi-aş fi adus patinele cu rotile.

— Ai fi singurul. Priveşte. E cu siguranţă interzis.

— Tot ce e amuzant e interzis ?

— În general, da. Ai observat ?

— Nu e greu de observat.

Pascal îmi dă mîna şi înaintăm mai încet, de-a lungul grilajelor cu ochiuri mari, pătrate,

împrejmuind locurile în care se zbenguie căprioare sau diverse specii de antilope.

— O! ia te uită, maimuțele!

Maimuțele se cațără pe stînci din beton și se opresc pe cornișe, nu ca să privească în zare, ci ca să se despăducheze. Atitudinile lor reprezintă o tristă maimuțăreală a postúrilor umane și observi dintr-o privire că, asemenea oamenilor, tot ceea ce privește fundul lor, le interesează în mod deosebit. Pascal aruncă cu pietricele în hipopotam, care plutește între două ape ca un burduf și, dezgustat de acest contact cu publicul, se scufundă din nou. Înaintînd prin soare, îmi dau seama cu uimire că sînt nu fericit, ceea ce ar fi o nebunie, ci oarecum mai liniștit. Fără îndoială că asta se datorește societății animalelor care, nu numai că tac, dar așteaptă cu cea mai mare seninătate, împăcate cu ideea că sînt prizoniere. Ajungem la animalele sălbatice. Duhnește puternic și copilul se ține de nas. Trebuie să mărturisesc că este un spectacol puțin prea tare pentru mine. Curățenia surprinzătoare a blănii panterelor și tigrilor, plictiseala lor extremă, privirea absentă stropită cu paiete de aur — pe un fond ocru la tigri, și verde-albăstrui la panterele negre — îmi inspiră o mare timiditate. Sînt de acord să iau lupul drept totem, identificîndu-mă cu el dacă vreți, așa cum făceau odinioară indienii, dar nu admir decît de departe pe regii de altădată care aveau îndrăzneala să-și pună pe stemă tigri și lei. Aceștia sînt, pentru mine, seniori prea înalți care ard într-un aer prea rar, la niște altitudini

stratosferice de nevroză și de cruzime rece la care nu am pretenția să ajung.

Mai întîrziem puțin în fața girafelor, mult mai înalte decît aş fi crezut, înalte ca arborii cei înalţi, pe blana cărora petele perfecte seamănă cu o scriere dispărută, indescifrabilă. Trecem pe la poalele unor stînci artificiale, privim cum înoată focele, mergem de-a lungul bazinelor în care stau triste stoluri de flamingi roz și de păsări dintre cele mai elegante și, deodată, pe negîndite, ajungem în fața cuștii lupilor. Aproape de noi, o cămilă asiatică, cu două cocoașe, ne privește cu o expresie de adîncă prostie. Buza inferioară despicată se mișcă parcă ar fi de cauciuc și cămila o morfolește, dîndu-ne un spectacol de o urîțenie rară. Lupii se află într-un fel de ceair descoperit, alăturat celui în care o hienă să rotește neîncetat. Animalul acesta e respingător. Cu părul aspru, cenușiu, de culoarea oțelului, uşor zebrat, botul negru, scurt şi încreţit, ochii mici, ficși, de o răutate stupidă, partea dinapoi joasă și ca atrofiată, merge neobosit iar mușchii umerilor puternici transmit întregului corp un fel de balans ca de derbedeu al savanei.

Ce contrast față de lupi ! Ei stau culcaţi şi ne privesc în tăcere. Pascal s-a și urcat pe panta plantată cu gazon unde accesul este interzis și întinde mîna spre unul din ei. Acesta nici măcar nu se ridică, întinde doar gîtul și, cu o mișcare fulgerătoare, închide fălcile hăpăind la un centimetru de degetele copilului. De

altfel, nu era un atac, ci un avertisment. Totuși, Pascal, deși se stăpînește destul ca să nu arate că îi e frică, se întoarce lîngă mine, unde se simte mai la adăpost.

— Ai înțeles acum ?

— Da. E iute, nu glumă !

— A învățat.

— Cînd ?

— Acum cîteva milioane de ani.

— Uite : lupoaica se scoală.

Într-adevăr, femela, puțin mai mică și cu capul mai subțire, se ridică, își așază labele din față una lîngă alta, încovoindu-și spatele, se întinde îndelung, plecîndu-și pîntecul pînă aproape de pămînt. Apoi începe și ea, ca vecina sa hiena, să meargă în cerc ca să-și dezmorțească picioarele. E un spectacol trist. Într-adevăr, cușca e mică ; are cel mult trei metri pe o latură. În fund, la dreapta, o ușă joasă închisă pe jumătate de o trapă verticală, ca la o cursă de șoareci, face legătura cu o cușcă acoperită care probabil le servește lupilor drept adăpost în nopțile ploioase. Pentru a spori — dar atît de puțin — lungimea traseului, lupoaica se apleacă, intră în spațiul închis în care de abia are loc să se întoarcă, iese din nou aplecîndu-se, încalecă peste o buturugă din ciment care ține loc de adăpătoare, singurul accident geografic de pe domeniul său, merge de-a lungul celorlalte trei laturi ale cuștii, intră din nou în cușca acoperită, iese, și-și continuă la nesfîrșit manejul. Ce decădere, pentru vînătorii liberi ai pă-

durii ! Lupul, tot culcat, deschizînd un ochi de aur întunecat, aproape cafeniu, o privește cum dă cîteva ocoluri, apoi adoarme din nou. În cele din urmă, trezindu-se, dar fără să se miște, deschide botul mare, întinzîndu-și fălcile spre cer, vertical, simulînd un urlet tăcut.

Copilul se întoarce spre mine. E destul de mîndru.

— N-arată rău, ce zici ?

— Da, arată chiar foarte bine.

Știu că sînt niște ucigași, niște animale răufăcătoare, care nu pot fi aduse la nici un fel de viață socială. Cum se face atunci că mă simt atît de aproape de ei și că, în fundul sufletului, captivitatea lor mă întristează ? Marile sălbăticiuni erau niște zei, iar maimuțele ofereau imaginea cea mai veridică a omului — dar și cea mai josnică. Poate că lupii, da, lupii poate că seamănă mai mult cu noi, ei pe care poți să-i prinzi în capcană, să-i închizi, să-i omori, dar niciodată, niciodată, *niciodată* nu reușești să-i îmblînzești sau să-i domini.

Nu pot să le descriu culoarea blănii. E un amestec de roșcat, cenușiu și negru. Spatele este întunecat, labele sînt aproape bej. Diferența de înfățișare între ei și cîini este imperceptibilă : doar arcada sprîncenii mai proeminentă, poate o musculatură mai încordată decît cea a cîinelui lup. Totuși nici un privitor n-ar putea să se înșele, atît este de izbitoare deosebirea sufletească, atît de agresivă, de preponderentă. În adîncul ochilor unui cîine, chiar ai celui mai sălbatic, citești întotdeauna o incertitudine, o

îndoială de sine, o dorinţă de a nu displace. Pe cînd lupii nu simt faţă de cei care-i privesc decît o indiferenţă fără margini. Nici măcar dispreţ. E mai rău decît dispreţul. E o negare absolută, iremediabilă.

Brusc, ca şi cum mi-ar ghici firul gîndurilor, lupul ridică pleoapele şi mă priveşte fix. Dintr-o dată, sînt tulburat. *Iată-mă, tovarăşe !* Nu se cuvine să te privesc în cuşcă, dar ce ne pasă ? Venim de *prea departe*, tu şi cu mine. Sîntem de acelaşi sînge, tu şi cu mine. Privirea lupului nu-mi transmite nici un mesaj, nu lansează nici o chemare. Se pironeşte asupra mea, atîta tot. Şi e de ajuns. Cînd viaţa devine un destin şi cînd destinul, la rîndul lui, se înalţă pînă la a fi soartă, nu e nevoie de comentarii. Înţelege toată lumea.

Brusc, privirea aceea străină, devenită atît de apropiată, atît de intimă, scînteiază cu o intensitate scurtă. E de ajuns. *Am citit.* Apoi marele lup, masculul, închide din nou şi definitiv ochii. Audienţa mea s-a terminat. Pot pleca.

Copilul aleargă înainte şi, pe aleea pavată, se face că se dă pe gheaţă.

— Ţi-aduci aminte, tată, cînd eram mic, şi nu ştiam să vorbesc bine, ţi-am cerut să-mi cumperi „pastile cu rotile" ?

— Taci din gură, nu e momentul să glumim.

— Da, e adevărat, de data asta i-am văzut. Putem spune că i-am văzut de-adevărat.

— Da, i-am găsit.

— Crezi c-o să-i mai vedem ?

— De unde vrei să ştiu ?

În clipa aceea, în spatele unui grilaj, o pasăre imensă, mergînd ca un om, se îndepărtează de noi cu pași repezi. Un răget de leu, grav și tragic, spintecă văzduhul. Parcă am fi în Africa. Stînci înalte, cenușii, domină în depărtare frunzișul copacilor care ne înconjoară.

27

IATĂ cît de ușor înnebunesc. E de ajuns pentru asta să suferi peste un anumit punct. Dincolo de un anumit nivel al durerii, de un anumit grad de căldură, siguranțele creierului se ard, e firesc.

Copilul mi-a transmis obsesia lui. Sînt gata să mă joc acum și eu de-a marele joc al lupului. Dar, deși „simt" cine sînt lupii, nu-i cunosc și nu mai dispun decît de o singură seară la Paris ca să mă informez. Dar nu mi-e somn — nu mai dorm acum, după cum am mai spus — și în timp ce copilul doarme, îmi vine ideea să-l recitesc pe Buffon. Veți găsi acolo genealogia mea, în volumul patru, cartea a doua a mamiferelor, la capitolul animalelor carnasiere : „Lupul face parte dintre animalele cu apetitul carnivor cel mai puternic... Totuși, moare deseori de foame..." Iată, tovarăși, legea noastră.

„Cînd un lup este grav rănit, ceilalți îl caută după urmele de sînge și se adună să-l sfîșie."

Mai aflu și despre cîini că păzesc turmele, nu ca urmare a dresajului, ci pentru că, din instinct, caută societatea. Lupii, dimpotrivă, trăiesc singuri. Nu leagă decît scurte alianțe de război și, de îndată ce vînatul cel mare e ucis și de-

vorat, se despart „şi se întorc în tăcere la singurătatea lor". Cu toate că înfăţişarea cîinelui-lup se deosebeşte foarte puţin de aceea a lupului, cele două rase sînt ireductibile una la cealaltă. Ele nu pot nici să se împerecheze, nici să producă împreună. Încrucişarea este imposibilă. Glasurile lor sînt diferite. Lupul urlă în timp ce cîinele latră. ..Lupii albesc la bătrîneţe ; au atunci toţi dinţii uzaţi... Cînd tragi în el şi glonţul îi sfarmă vreun membru, urlă ; şi totuşi cînd îl răpui cu lovituri de ciomag, nu scoate nici un geamăt, spre deosebire de cîine... *Lupul, deşi feroce, este timid.* Cînd cade într-o capcană, este atît de înspăimîntat, încît poţi să-l ucizi fără să se apere, sau să-l prinzi viu fără să opună rezistenţă : poţi să-i pui o zgardă, să-l legi cu un lanţ, să-i pui botniţă, să-l duci oriunde vrei, el nu va îndrăzni să dea nici cel mai mic semn de furie, sau chiar de nemulţumire."

O ! binefaceri nesfîrşite ale contractului social, iată deci că nu sînteţi, aşa cum ne temeam, rezervate numai omului. Chiar şi lupul să fie oare supus servituţilor omeneşti ? Ai putea-o crede citind concluzia perfectă a capitolului, care se aplică întocmai omului : „În sfîrşit, neplăcut întru totul, chiar josnic, înfăţişarea sălbatică, vocea înfricoşătoare, mirosul nesuferit, firea perversă, apucăturile feroce, este odios, vătămător în timpul vieţii, inutil după moarte." Nu e oare, fără fard şi fără milă, portretul nostru adevărat ?

Iată ultima mea lectură înainte de a pleca la Hérode. Nu puteam să dau peste ceva mai potrivit. Iau cartea cu mine.

28

MAŞINA ne poartă domol spre sud. Plecăm de-a binelea. N-avem prea multe bagaje. I-am spus lui Pascal că vom rămîne la Hérode destul de multă vreme, că poate să-şi ia cu el toate jucăriile pe care le vrea, dar n-am îndrăznit să insist prea mult, ca să nu-l alarmez, ca să nu-i dau sentimentul că această plecare se deosebeşte de celelalte, că are o importanţă deosebită, o solemnitate disperată. Şi, într-adevăr, copilul n-a luat cu el nici o jucărie, spunîndu-mi că şi-a şi dus la Hérode în alte dăţi cele pe care le preferă şi că trenul electric în miniatură ne va ajunge.

— O să stăm pînă la Crăciun ? mă întreabă el.

— Poate.

— E marea sărbătoare a anului, Crăciunul. Îmi place mult. O să fie zăpadă ?

— De bună seamă.

— E mai bine cu zăpadă. Spune, crezi totuşi că e o idee bună să mă fac aviator mai tîrziu ?

— De ce nu ? O să mai vedem.

— Eu nu înţeleg ceva.

— Ce ?

— De ce plecăm din Paris acum cînd ceilalţi copii încep şcoala?

— Tocmai voiam să-ţi vorbesc despre asta. E foarte importantă şcoala; dar, vezi tu, nu e numai şcoala, în viaţă. Se întîmplă că sînt bolnav. Trebuie să plec la ţară ca să mă fac bine.

— La Hérode o să te faci bine sigur. Toată lumea se face bine acolo, mi-a spus Verdun, vara trecută. E grav?

— Puţin; dar, ai dreptate, am să mă fac bine.

— Eu o să te ajut.

— Ştiu. Tocmai pentru asta te iau cu mine. Şi pe urmă, trebuie să-ţi mai spun că mi-era frică să nu mă plictisesc singur.

— Dar eu, crezi că o să mă plictisesc?

Zîmbesc.

— Sper că nu. Să vezi ce bine o să ne organizăm.

— O să avem un tractor?

— De ce? Vrei să te apuci de agricultură?

— Nu. Ca să ne plimbăm prin pădure.

— Cum vrei să fie?

— Albastru.

Mai departe, ne oprim la restaurant şi ne oferim un prînz foarte bun. Patronul, pe care îl cunosc, vine să ne dea bineţe. Întreabă dacă ne poate face plăcerea să ne pregătească o mîncare deosebită, în ziua cînd ne vom întoarce la Paris; îi răspund că nu ne mai înapoiem. De data aceasta vom sta acasă, în munţi. Ne felicită pentru idee şi deodată mi se strînge inima, la gîndul că, dacă profeţia marelui medic se ade-

verește, copilul, într-adevăr nu va reveni probabil niciodată la Paris. Eu poate mă voi înapoia într-o zi, mai tîrziu, pentru că sfîrșim întotdeauna prin a ne înapoia; dar voi fi singur. Pornim din nou în tăcere. La desert, copilul a luat punctual comprimatele pe care am misiunea să i le dau. M-a întrebat dacă e bolnav și el; iar eu i-am răspuns că nu, dar că era o urmare firească a examenelor care i se făcuseră la spital. A părut că se mulțumește cu explicația.

Încetul cu încetul, șoseaua devine mai îngustă; apoi, după ce traversăm Clermont-Ferrand, începe să șerpuiască și să urce în munte.

— Ce-i aia filozofie? mă întreabă brusc Pascal.

— Ciudată întrebare.

— Am vrut să te întreb mai demult, dar am tot uitat. E un cuvînt pe care l-am citit de mai multe ori, dar nu înțeleg deloc ce înseamnă.

— E greu de explicat.

— E o chestie în genul religiei?

— Nu tocmai. Ascultă, e un cuvînt care vine din greacă și care, în sensul lui exact, înseamnă: dragostea de înțelepciune.

— Și, de fapt, nu e asta?

— Nu chiar. În realitate, e vorba de toate cărțile pe care oamenii le-au scris pentru a încerca să înțeleagă.

— Să înțeleagă ce?

— Totul.

— Aveau tupeu.

— Întotdeauna trebuie să ai.

— Și au reușit?

— Din nefericire nu.
— Atunci, de ce au mai scris atîtea cărţi ?
— Ca să încerce.
— E complicat.
— E mai ales păcat.
— Şi cine e campionul, cel care a fost cît pe-aci să reuşească ?
— Acum se spune că sînt germanii. Mai ales unul care se numeşte Hegel.
— Crezi că o să înţeleg dacă îmi explici ?
— Nu e chiar aşa de simplu, să ştii. Şi nici eu nu-l cunosc atît de bine cum ar trebui. Dar am avut un unchi pe care tu nu l-ai cunoscut. Îl chema Georges şi trecea drept unul care-l cunoştea cel mai bine. După el, esenţialul, sau aproape, era un capitol pe care-l numea : dialectica stăpînului.
— Explică-mi.
— Închipuieşte-ţi că acum, pe pămînt, ar începe totul.
— Ca în preistorie ?
— Da ; sau ca pe platoul de deasupra castelului Hérode.
— Unde Moş Vernet creşte cai sălbatici ?
— Exact. Aşadar trebuie să trăieşti şi, pentru asta, trebuie să te lupţi ca fiarele sălbatice. Unii au curaj, nu le e frică de moarte, dar celorlalţi, majoritatea, le e frică.
— Atunci primii devin stăpîni ?
— Chiar aşa, ai ghicit. Iar ceilalţi le cer voie să muncească pentru ei ca să le plătească protecţia.
— Dar atunci avem şi noi o şansă.

— De ce?
— Hérode, e un loc unde nu prea ţi-e frică de moarte, nu?
— Acum, dacă n-ai nimic împotrivă, aş prefera să vorbim despre altceva.
— Era interesant...
— Cum vrei să fie tractorul: mare sau mic?
— Mijlociu; ştii, mi-ar plăcea mai ales să fie albastru.

Ne apropiem de Hérode.
— Tată?
— Da?
— Te-ai mai gîndit la lupi?
— Da, m-am gîndit. Am citit chiar o carte despre ei. Am luat-o cu mine; e în valiză.
— Crezi că o s-avem şi noi lupi, într-o zi?
— Nu ştiu.
— Eu cred că da.
— De ce?
— Aşa. Totul e gata pregătit ca să-i primim. Ştii cuşca mare de fier de la poalele zidului? E chiar mai mare decît cea de la grădina zoologică.
— Aceea era mică de tot, nu-i aşa? Ce trist, s-o vezi atît de mică!
— Da, totuşi se ţineau bine. Nu plîngeau, ai observat?
— Am observat.
— Ar fi totuşi mai interesant să creştem lupi decît vaci.
— Da, dar să ştii că eu n-am crescut niciodată vaci.

— Nu-ţi plac, nu-i aşa ?
— Nu, le detest.
— Şi eu, dar nu-mi dau seama de ce.
— Poate pentru că sînt proaste şi utile. Dau lapte, viţei pentru măcelar. Ceea ce este util nu place niciodată prea mult.
— Nu, nu prea mult. De ce rîzi ?
— Pentru că îmi închipui mutra unui ţăran din Razac, dacă ar auzi discuţia noastră şi dacă i-ai propune să crească lupi în locul vacilor lui.
— Eu nu i-aş propune. Lupii sînt pentru oameni ca noi.

29

AJUNȘI în curtea castelului, potrivit gestului ritual, iau cheia din cutia de mănuși a mașinii celei mari și, în timp ce, cu servieta în mînă, deschid ușa de la intrare, citesc, pe frontispiciu, deviza fatidică :

Așteaptă. Vei vedea. Ridic din umeri. Da, vom vedea chiar prea mult. Vom vedea.

Marinette iese în întîmpinarea noastră. De astă-dată, echipajul vaporului pirat este complet. Această bunică cu nume de fetiță are ținuta, autoritatea și spatele unui grenadir din garda imperială. E văduvă din totdeauna, în orice caz, de multă vreme. Bărbatul ei a murit în războiul din 1914, nu într-un atac, ci pe cînd regimentul lui se odihnea în spatele frontului. Se retrăsese într-un tufiș, cînd un obuz de mare calibru, rătăcit, francez aproape cu siguranță, singurul care a fost văzut vreodată prin părțile acelea, i-a căzut drept pe creasta căștii, pe care și-o pusese ca să se apere de muște. Într-o jerbă de foc, se împrăștiase în văzduh și nu s-a mai găsit din el nici cu ce să se umple o cutie de chibrituri. Colonelul purta mănuși albe și punea cel mai mare preț pe moralul trupei, pen-

tru moment în inactivitate. De aceea puse să se umple un sicriu cu pămînt şi îi făcu nişte funeralii solemne. Tuturor soldaţilor li s-a strîns inima cînd au auzit goarna dînd onorul morţilor.

Marinette, cînd află vestea, fu îngrozită de atîta prostie. De altfel, nici nu se mira, bărbatul ei fusese întotdeauna neîndemînatec. Dacă în toată turma nu era decît o singură vită nărăvaşă, puteai să fii sigur că el se va afla în calea singurei lovituri de corn dată de ea într-un an. Zăcea la pat o lună din trei. Acum, probabil că fîlfîia din aripioare, în văzduhul cenuşiu al Artois-ului. Într-un cuvînt, scăpase.

Marinette n-a fost nevoită să poarte doliu, căci din copilărie fusese întotdeauna îmbrăcată în negru, după obiceiul locului.

Iată-ne acum lîngă ea, bucurîndu-ne de forţa ei ca de cea a zidurilor castelului. Marinette are ochii foarte albaştri, ca nişte ochi de copil, şi părul cenuşiu-alb, mai mult alb decît cenuşiu. Nu se uită la televizor. Pasiunea ei este lectura. Nu citeşte niciodată Biblia, pe care o găseşte „prea romanţată", şi-şi rezervă aprobarea totală unui singur autor, izvorît din folclorul local, Blaise Pascal, născut la Clermont-Ferrand, în strada des Gras, adică a treptelor, trepte pe care n-a încetat să le urce. Cînd avea doi ani, căzuse într-o apatie, ce prezenta două simptome foarte ciudate: nu putea suporta vederea apei fără să-l cuprindă o nelinişte foarte mare şi se zvîrcolea cu furie dacă părinţii se apropiau unul de celălalt. Îi iubea separat dar nu putea suferi

să-i vadă împreună. Își pierdu mama la vîrsta de trei ani și psihanaliștii ar spune azi că după asta nu și-a mai revenit niciodată. Cunoaștem urmarea. A murit de bătrînețe la treizeci și nouă de ani, după spusele lui Jean Racine. Lectura *Cugetărilor* îi place Marinettei la culme. E cartea ei de căpătîi. Atîta inteligență și amărăciune, atîta tristețe austeră și sfîșietoare revărsîndu-se într-o credință hotărîtă, fuga din fața „primejdiilor sănătății" într-o boală care nu este decît asceza — toate astea i se par o dovadă de viață mai demnă de considerație decît exuberanța prostească și lipsită de griji a fostului ei soț, care își prindea degetele în uși, așteptînd să simtă nevoia să stea pe vine în punctul de cădere al singurului obuz care avea să se rătăcească prin partea locului. Asta cît privește spiritul.

Cît despre viața trupului, Marinette locuiește, în absența noastră, într-o cameră înaltă a castelului, unde lasă fereastra deschisă zi și noapte, tot timpul anului. Iarna, se bagă sub plapumă și răsuflarea îi îngheață pe cearșafuri. Se spală puțin, ca pisicile, dar pare întotdeauna curată. În fiecare dimineață își toarnă puțină apă în căușul palmei cu care se spală pe obraz. Asta e toată toaleta ei.

Se uită la mine cum aprind focul mare în căminuri, cu plăcerea indulgentă a unei mame privindu-și fiul cum seduce actrițele cele mai la modă. I se pare o nebunie, dar o flatează. Și își spune că, la urma urmei, îmi ard doar

copacii mei, și că, oricum, tinerețea trebuie să fie trăită.

Ne servește o cină de provincie, cu supă cu slănină la început și brînză albă la urmă, care evocă întoarcerea fiului risipitor într-un fel care-ți strînge inima. Apoi, ca în fiecare seară după ce sosim, se duce să se culce la ea acasă, într-o colibă pe care o are la cinci sute de metri de castel, în spatele unei perdele de frasini. Nu doarme la castel decît în lipsa noastră, din datorie, gîndindu-se că o casă atît de mare trebuie să fie locuită. De îndată ce sîntem acolo, se întoarce la treburi mai serioase, adică la plăcerile ei, și se duce în fiecare seară să se culce la ea acasă. Nu m-a poftit niciodată acolo. N-am rugat-o niciodată să mă cheme la ea. E o femeie care știe ce vrea.

După ce strînge masa, se întoarce să ne spună bună seara, cu șalul de lînă neagră pe umeri, și pleacă acasă.

Am grijă ca băiatul să facă baie, joc cu el o partidă de șah în fața focului și, cum îi e greu să se concentreze, obosit de drum, îl sfătuiesc să se ducă să se culce. Doarme.

30

TOATĂ ziua m-am stăpînit. M-am stăpînit! Am răspuns copilului cu calm, cu veselie. Nu mai pot! Cum voi avea puterea să rezist trei luni? Nebun de furie, mă urc în bibliotecă, în partea cea mai de sus a castelului, și îmi torn un pahar mare de coniac, pe care-l beau ca pe apă. Imediat îmi mai torn unul. În curînd, am băut jumătate de sticlă. Din păcate, mi-am păstrat toată luciditatea. Sînt doar ceva mai furios ca înainte. Alcoolul, provocîndu-mi un început de beție, îmi exaltă vitalitatea și mînia și, prin asta, rezistența la beție. Sînt invulnerabil, pe cînd eu aș vrea să mor, să nu mai exist.

Privesc tabloul cu heleșteul din Caucaz, agățat în mijlocul peretelui acoperit cu lemnărie de culoare închisă. E singurul din camera tapetată cu cărți. Îl am de la tatăl meu. Nu e frumos și reprezintă un lac pe care îl avea la zece kilometri de aici, dincolo de Razac, și pe care l-a vîndut, nu mai știu de ce. Această pictură mediocră exercită o influență magică. În primul plan se întinde pămîntul roșu, cafeniu și negru, presărat cu tufișuri. Mai departe, apa înghețată a lacului are reflexe violete. Simți că

asta e culoarea ei adevărată. Apa devine întunecată la umbra pădurilor care, de o parte și de alta, o înconjoară, convergînd spre partea de sus și fundalul tabloului. Dar cele două mase de copaci nu se întîlnesc. Rămîne între ele o spărtură. Acolo, în peisajul adevărat, trebuie să se întindă o pajiște în pantă pe care, în ziua aceea, o bătea soarele. Exact în acest punct, pictorul cel fără geniu a găsit modalitatea să-și exprime sentimentele, cu o intensitate deosebită care, atîția ani mai tîrziu, cînd gustul s-a schimbat atît de mult, încă mai emoționează. Intr-un moment de nebunie, sau, dimpotrivă, cu o înțelepciune puțin obișnuită, a pictat acea pată cu un galben de crom pur. Prin această deschidere, de o claritate excesivă, imaginația își ia zborul spre nu știu care paradis de lumină.

Se mai spune că pe muntele Everest, singura cale de acces posibilă spre vîrf, văzută de la ultima tabără de asalt, este o fîșie galbenă. In felul acesta, omul, își zugrăvește întotdeauna lui însuși imagini și-și închipuie că poate atinge vreo culme de glorie, că efortul său istovitor va avea o semnificație oarecare. Nu va avea nici una, și contează mai mult să ai destul sînge rece ca să suporți confruntarea cu această certitudine zdrobitoare. In viață, nu există nici o pată galbenă dincolo de lac, nu se află nici o fîșie galbenă spre vîrful muntelui. Nu e nimic. E heleșteul din Caucaz, fără luciu în clipa aceea, sub lună, sau, de cealaltă parte a pămîntului, în Himalaia, vreun ghețar fără importanță pe unde nu trece nimeni niciodată, în aerul prea

rar al unei altitudini care taie răsuflarea chiar şi vulturilor.

Nu există nimic, şi eu beau cu furie şi plîng. Te sărbătoresc, micuţul meu, între aceste ziduri foarte vechi, în timp ce afară ne înconjoară pădurile. Beau *în sănătatea ta*, ştiind dinainte că nu mi se va îndeplini dorinţa şi că boala, inexorabil, va birui. Nu voi avea norocul, ca Blaise Pascal — care poartă numele tău, îmi dau seama de asta pentru prima oară ! — să mor de bătrîneţe la treizeci şi nouă de ani. Am patruzeci şi cinci de ani şi sînt bătrîn în toată puterea cuvîntului, dar din nenorocire eu nu mor. Beau în zadar, fără măcar să-mi tulbur limpezimea perfectă a privirii, precizia imperturbabilă a gesturilor şi luciditatea prea mare. Plîng pentru tine, dar asta nu-ţi face bine, cel puţin aşa cred. Am numai curajul să mă închid, să mă ascund pentru asta, şi să aştept adîncurile nopţii. Tu n-o să mă vezi plîngînd. Eu sînt nebunul care nu se împleticeşte, cerşetorul care nu cerşeşte, învinsul care n-a suferit înfrîngerea. Eu sînt strigoiul, cel care vine de aiurea, dar nimeni nu ştie de unde şi el însuşi a uitat. Eu sînt maimuţa lui Dumnezeu care urlă în noapte. Şi, după cum acrobatul, pînă şi înlăuntrul celei mai derizorii contorsiuni, îşi păstrează stăpînirea de sine, se întîmplă ca eu să fiu tatăl tău !

Totuşi, asupra acestui singur punct, nu voi comite nici o greşeală ! Chiar dacă astă-seară nervii îmi sînt zdruncinaţi — dar poate că e şi din cauza oboselii călătoriei, schimbarea locului,

emoţia de a regăsi în aceste împrejurări dramatice casa pe care am iubit-o atît de mult — chiar dacă în noaptea asta nu sînt decît o zdreanţă, mîine va fi ziuă şi mă vor găsi în picioare, îmbrăcat în mod impecabil pentru noua noastră viaţă, grav, îmbrăţişîndu-te cu calm. Termin sticla de alcool. Nu are nici un efect asupra mea. Cu un mers puţin cam ţeapăn, cobor scara, mă culc şi dorm.

Mă închid sub cerul acesta de lemn.

31

FANTASMELE nopții se risipesc dimineața. Deschid fereastra. Aerul este foarte umed. Nu e un semn de vreme urîtă, dimpotrivă. Zilele care încep cu ceață sînt deseori cele mai frumoase. Simți că se va statornici toamna. In Auvergne, toamna e un anotimp melancolic și blînd. Iarna întîrzie. Copacii se îngălbenesc cu o mare încetineală. În lumina aurie, apusurile de soare au o măreție fără seamăn, și cei care știu să le găsească descoperă printre mușchi ciuperci enorme.

— De-a ce o să ne jucăm azi ? mă întreabă Pascal, coborînd să-și ia micul dejun în sufrageria rotundă, tapetată cu roșu.

— De-a pescuitul de raci, poate, ce zici ?

— E o idee foarte bună. Mă duc să pregătesc plasele.

În clipa aceea, Marinette anunță că Verdun vrea să ne vadă. Îmi rețin un zîmbet remarcînd zîmbetul reticent al matroanei. Ea și Verdun se urăsc fără să se poată lipsi unul de celălalt. Atitudinea lor reciprocă de bonomie condescendentă maschează o gelozie feroce. Niciodată vreunul din ei nu l-ar vorbi pe celălalt de rău,

dar prin întreaga lor rezervă șireată lasă să se înțeleagă că se așteaptă în fiecare clipă la ce poate fi mai rău. Dacă Verdun ar afla din sursă sigură că Marinette se dedă la vrăjitorie și fierbe, în nopțile cu lună plină, otrăvuri în cazanul de dulceață, de abia dacă și-ar accentua zîmbetul ca să arate că știa dinainte toate astea. Și dacă Marinette ar descoperi că Verdun, beat mort, violează stăruitor, de mai mulți ani, fetițele care ies de la școala comunală, și-ar freca mîinile cu smerenie de șorțul ei negru, murmurînd printre dinți că trebuia să fii orb ca să nu-ți dai seama.

Pentru moment, omul cu chip de tătar trece pe lîngă dușmanca lui intimă fără să o salute, cu capul pe sus, pentru a accentua că azi el este invitatul, în timp ce ea nu face decît menajul și, cu cascheta de catifea în mînă, îmi strînge mîna de parcă ne-am fi despărțit în ajun, cînd de fapt eu nu l-am văzut de două luni, exact din ziua în care am cumpărat mașina cea mare. (Cînd am venit cu Victoire, el era în concediu). Îl poftesc să stea jos și îl întreb dacă vrea să ia o cană de cafea cu lapte împreună cu noi. Asta ca să-l încerc; făcîndu-mi cu ochiul ca să-mi dea să înțeleg că nu e fraier, precizează că-și așteaptă obișnuitul pahar cu vin roșu.

O privește cu satisfacție pe Marinette, care iese ofensată la culme. Punîndu-și cascheta pe masă, povestește că a văzut o vulpe. A omorît-o? Nu ; nu avea pușca cu el.

— Și, la urma urmei, de ce ar fi omorît-o ? întreabă Pascal.

— Vulpile trebuie omorîte.
— Și pe tine, cine o să te omoare ?
— Cineva care nu s-a născut încă.
— Dar lupi, ai văzut ?
— Nu, de ce ?
— Ți-a mai căzut părul, spune copilul, fără bunăvoință.

Verdun, jenat, își trece palma peste craniul bronzat, dar pleșuv. Face haz de necaz.

— Crezi ?
— Sînt sigur, afirmă cu cruzime Pascal. Dar nici înainte parcă nu aveai aproape deloc. Restul părului ți l-ai pierdut în război ?
— Tot ce se poate. De ce ești răutăcios cu mine ?
— Pentru că vrei să omori vulpile. Nu ți-au făcut nimic.
— Mănîncă găinile.
— Tu nici măcar n-ai găini ; atunci, lasă-le în pace.
— Și dacă găsesc un lup, ce să fac cu el ?
— Să mi-l aduci mie.

Intervin :

— Pascal, să știi că pînă la urmă n-o să mai vii cu mine să prinzi raci, dacă-l mai sîcîi mult pe Verdun.
— E destul de mare ca să se apere singur. Și de ce nu-i plac lupii ?
— Lasă-l, mă face să rîd. N-am spus că nu-mi plac lupii. Am spus că vulpile trebuie omorîte. Poți să le omori chiar dacă le iubești.
— Ei bine, nu le mai omorî.
— Bine. Va să zică, mergem să prindem raci ?
— Vrei ?

— Da. Mă duc la Razac să dau la reparat fierăstrăul cu motor. Vii cu mine? O să luăm capete de oaie de la Martignac. Așa e cel mai bine.

— Și eu? întreabă Pascal.

— Tu rămîi. Marinette are nevoie de tine. Trebuie să culegeți smeură la marginea pădurii, sub castel, ca să facem dulceață.

— Pot să și mănînc?

— Te înțelegi tu cu ea.

Stau lîngă Verdun care-și conduce Citroenul de 3 cilindri. Coborîm spre Razac.

— Ai călătorit cu mașina, în vacanță?

— Am fost la Saint-Tropez.

— Ți-a plăcut?

— M-au făcut să rîd strașnic.

Privesc zîmbind profilul mongolului feroce. Conduce tacticos, luînd cu băgare de seamă virajele. La Saint-Tropez, probabil, a avut succes.

— Erau niște vapoare frumoase, spune el după o clipă.

— Te interesai mai cu seamă de vapoare?

Verdun, deodată, întinerește cu douăzeci de ani și surîde. Îmi face cu ochiul.

— Văd eu, Laurent, unde vrei s-ajungi pe un plan subțire. Nu-ți face tu griji pentru Verdun. Am și iubit, fii pe pace.

— Figurante?

— Da de unde! Niște păpuși nostime foc, de optsprezece ani, cu tați directori la banca Franței sau banca Angliei.

— Te-au ruinat?

— N-am cheltuit nici un ban. Dormeam în mașină, iar ele nu mîncau decît morcovi și roșii

crude, ca să nu se îngrașe. Acum mi-au scornit un nume, acolo. Mi se spune Dracula.

— Poliția nu te-a arestat ?

— Ce părere ai ? Eram invitat în fiecare seară în altă vilă, iar cînd tăticii nu erau bancheri, erau miniștri și voiau să-mi facă rost de situații.

— De ce n-ai acceptat ?

— N-am crezut. Toți sînt nebuni de legat. Merge ca să te distrezi în vacanță, dar ăștia lunecă în prăpastie la prima ocazie. Prefer să stau pe margine.

— Preferi să stai aici ?

— Ascultă, n-o duc bine, ce zici ? Cînd am chef să tai un copac, îl tai. Era cît pe-aci să-ți aduc o americancă.

— Ce gen ?

— Model sport. Soțul ei era cu Kennedy, dar acum își scrie memoriile. Voia să divorțeze ca să-mă ia pe mine.

— Te-ar fi ajutat să-ți tai copacii.

— Am lăsat-o în gara Valence. S-a dus să dea un telefon ca să-și cheme avionul personal. Am șters-o în timpul convorbirii.

— S-o fi supărat pe tine.

— Ce vrei ? Mi-e frică de avioane.

32

PESCUITUL de raci nu e complicat, dar, ca în toate, trebuie artă și instinct. Vintirele de prins raci sînt niște capcane de plasă întinse pe cercuri de metal. Pe malul rîului Vie, Verdun prinde în mijlocul fiecăreia din ele, ca momeală, o bucată de cap de oaie, apoi înfășoară sfoara.

— Iau douăzeci de vintire și plec cu Pascal. Ție îți las zece, Laurent.

— N-am chef de pescuit.

— Îți las zece plase. Dacă îți vine cheful...

Mongolul și copilul pornesc de-a lungul rîului. Mă culc în iarbă. Îl văd pe Verdun cum taie o creangă lungă de alun și, cu cuțitul, o curăță de frunze, păstrînd la capăt doar o furcă scurtă ca să țină loc de scripete sforii plaselor, la capătul acestui braț de macara improvizat. Îi urmăresc în gînd pe pescari, care se îndepărtează cu prăjina în mînă. Actul esențial al pescuitului este alegerea locurilor în care să așezi plasele. Prea multă apă strică, prea puțină de asemenea. Prea mult curent dăunează, prea mult calm la fel. Trebuie evitate fundurile nisipoase, pe care racii nu le iubesc, și așezarea strîmbă a vintirelor pe pietre, ceea ce le permite racilor să în-

hațe momeala pe dedesubt fără să intre în plasă. Cel mai bun loc se află imediat în amonte de rădăcinile copacilor care străjuiesc rîul, astfel încît curentul să ducă mirosul de carne racilor care se cuibăresc acolo. Se marchează locul fiecărei plase printr-o creagă înfrunzită înfiptă în iarbă. Apoi vine răsplata : ridicarea plaselor. Se desprinde ușor sfoara așezată sub un bolovan, se așază încetișor în furca bățului apoi se aduce totul pe pămînt, cu un gest hotărît, fără izbituri, ca să nu scape racii în apă. In sfîrșit, se adună racii cu amîndouă mîinile, înainte s-o ia la fugă de-a-ndaratelea.

Îmi închipui ucenicia copilului, primele decepții : plasa plină răsturnată în apa adîncă ; altele pe care le găsești necontenit goale...

După cum a fost randamentul primei recolte, se așază din nou plasele în același loc, sau se deplasează cu cîțiva metri, sau se ridică toate, pentru a prospecta un nou tronson de rîu, în aval sau în amonte. Te simți stăpînul cursului de apă și dacă, din nefericire, întîlnești un alt pescar, îl urăști și te faci nevăzut. De altfel și el face la fel.

În curînd mă plictisesc și mă duc să culeg, pentru garnitură la roadele pescuitului, frunze de mentă sălbatecă, înmiresmată. Dar iată-i pe combatanți că se întorc, ciufuliți și cu cizmele pline de noroi.

— Două sute unsprezece, spune Verdun. Trei recolte. O să pescuim mai departe.

— Și tu, tată ? întreabă Pascal.

— Nimic. V-am spus dinainte. Ia și plasele mele.

— Acum, după ce te-am învățat, spune Verdun, o să te duci să pescuiești singur pe brațul cel mic, acolo sus.

Pascal se umflă în pene, de parcă marele Condé, în ajunul bătăliei de la Rocroy, i-ar fi credințat comanda unui regiment de elită. Pleacă din nou spre locul de pescuit indicat, pe coasta dealului, în mijlocul pășunilor. Îi văd mica siluetă agitîndu-se de-a lungul cursului de apă. N-o să-l deranjez. După-amiaza trece. Încetul cu încetul, se lasă seara. Totul este calm. Pe creste, o turmă de vaci cafeniu-roșietice — rasa Salers — pasc iarbă, pașnice. Din cînd în cînd, cîte o adiere de vînt îmi aduce zgomotul tălăngilor, la fel ca în mașina cea mare, cînd o duceam pe Victoire la Hérode. Victoire ! Cît ești de departe ! Norii albi se colorează în roz-pal la apusul soarelui. În curînd vacile ajung doar niște puncte întunecate care se reliefează pe un fond de sînge. În sfîrșit, pescarii se întorc definitiv, cu picioarele goale și mersul greoi.

— Trei sute șaptezeci și șapte, spune Verdun așezîndu-se în iarbă.

Fără grabă, deznoadă una după alta sforile care prind în centrul plaselor bucățile de carne acum alburii, spălate de apă, și pe care le aruncă în mijlocul rîului.

— Asta o să-i hrănească pe ceilalți și o să-i îngrașe pentru data viitoare.

Din cînd în cînd, în timp ce rotocoalele se șterg pe apă, se disting vîrtejuri, o agitație în jurul momelii pe care au și început să se bată păstrăvii.

— Tată, ia uită-te, am pus deoparte cel mai mare rac ca să ți-l arăt.

— E un homar, spune Verdun.

Îl privesc zîmbind :

— Ca la Saint-Tropez ?

— Acolo, știi, găseai mai ales languste. Îmi face cu ochiul și termină de înfășurat sfoara în jurul ultimei plase golite. Apoi își pune pe umăr sacul de iută în care mișună racii. Trebuie folosit un astfel de sac grosolan, pentru ca racii să poată respira prin ochiurile lui și să nu se sufoce.

— Mi-e frig la picioare, spune Pascal.

Îl iau în cîrcă și-i țin picioarele goale în mîini ca să le încălzesc.

— Ne simțim bine. Am avut noroc la pescuit.

Mergem pe un drum care șerpuiește printr-o rîpă. Din pămîntul bătătorit ies la suprafață pietre tari de bazalt, rotunjite, ca niște nuci de cocos. Întîlnim un car cu fîn. Duce otava la șopron și ocupă toată lățimea trecerii încît trebuie să ne cățărăm pe zidul mic de piatră pentru a-i face loc. Trece încet. Vacile cu coarne mari dau din coadă ca dintr-un bici, încercînd să alunge muștele.

Ajungem la mașină. Copilul strănută.

— Ai căpătat guturai ?

— Nu cred.

— Acasă, o să-ți facă Marinette o ceașcă de ceai fierbinte.

— Intră meseria în el. Prea îl cocoloșești pe copilul ăsta.

— Verdun, ești liber după cină ?

— Sînt întotdeauna liber.

— Vino. Am să-ţi spun ceva. O să fiu sus, în bibliotecă.

— De acord.

— A fost sărbătoarea pescuitului de raci, spune copilul.

Mirosul de fîn cosit ne învăluie, pătrunzător.

33

AŢI ghicit, m-am hotărît să-i mărturisesc lui Verdun tot adevărul despre starea copilului. Îmi spun mie însumi că e necesar, ca să nu mai facă, aşa ca adineaori, reflecţii stupide despre oportunitatea de a-l căli pe Pascal, şi mai ales ca să nu-l îndemne la vreo imprudenţă. Dar, bineînţeles, nu ăsta e adevăratul motiv. Simt nevoia să împărtăşesc cuiva taina care mă sufocă, asta-i tot.

Mă sufocă în asemenea măsură încît devin din ce în ce mai nesociabil. Simt în permanenţă nevoia să fiu singur. Fără îndoială că din cauza asta n-am vrut să iau parte la pescuit. Mă simt atît de prost — „nu sînt în apele mele", cum se spune — încît după ce ajungem acasă mă fac nevăzut, îl evit chiar şi pe copil, singura mea grijă şi obiectul gîndurilor mele neîncetate. Şi poate tocmai fiindcă mă gîndesc prea mult la el, îmi doresc tot atît de mult să nu-l văd timp de cîteva ore. Îi spun Marinettei să-i dea să mănînce, să aibă grijă să-şi facă baie, să se culce devreme.

Îl sărut în grabă şi dispar.

Mă trezesc mergînd pe drumul care duce la castel şi ajung la răspîntie şi la crucea de piatră. Vederea ei mă răscoleşte. Vechimea, aproape fabuloasă, asprimea, aş zice stîngăcia acestei lucrări se potrivesc cu starea mea. Se pare că odinioară găseai cruci aproape la toate răspîntiile drumurilor din Franţa. Azi, aproape au dispărut. Pietrele prea moi, de cîmpie — calcar în general — s-au uzat, măcinate de ploi. Braţele crucii s-au sfărîmat, apoi piciorul s-a ros şi el şi într-o zi, de la sine sau prin agresiunea mîinii omeneşti, ultimul ciot a căzut. Prin alte părţi, în regiunile bogate, traseul drumurilor s-a schimbat o dată cu dezvoltarea agriculturii, iar însemnele sacre au fost sfărîmate. Prin alte părţi, Revoluţia franceză, mare distrugătoare de imagini, a răsturnat crucile rămase. Dacă se mai găsesc în Auvergne, e pentru că ţinutul este sărac, pentru că fluviul Istoriei n-a putut nivela un pămînt de munte, nici măcar n-a ajuns pînă acolo, în sfîrşit, pentru că roca bazaltică este atît de tare încît ploaia şi gerul n-o uzează.

Crucea de la Hérode se ridică la întretăierea a două ziduri, clădite rudimentar, fără mortar, la marginea drumului. Un bloc eratic a fost ridicat acolo iar formele sale rotunjite ţin loc de soclu. Crucea are forme greoaie, ca un blazon templier, iar Cristul de piatră, ţintuit pe piatră, întinde braţele într-o atitudine sălbatecă. De fapt n-ai spune că e ţintuit de mîini, cuiele suportîndu-i greutatea. Braţele îi sînt înţepenite după o orizontală perfectă: este atitudinea unui

om nu răstignit, ci în picioare lîngă un zid — poate așteptînd să fie împușcat — care și-a desfăcut brusc membrele, înainte de a se avînta într-un asalt disperat, sau poate pentru a-și întări elocința ultimului discurs.

Față de trup, mîinile deschise sînt enorme, disproporționate, și de aceea pentru noi, oameni ai secolului XX, care am călătorit prea mult și am citit prea multe cărți, ele prezintă o imagine deconcertantă : nu găsești una asemănătoare în arta europeană. Parcă ar fi o operă africană primitivă, care precede cu mii de ani venirea omului alb. Sau, cum fiecare copil reîncepe Istoria și începe prin a fi el însuși cetățean al unei civilizații primitive, pare să fie opera unui copil. Ai spune că e una dintre acele sculpturi făcute în case retrase, unde femei de un mare curaj și de o bunătate deosebită se duc să-i ajute pe copiii înapoiați mintal, anormali care, în infirmitatea lor sfîșietoare, sînt, dimpotrivă, singurii capabili să exprime normalitatea totală, fondul comun al omenirii, să cînte cîntecul spaimelor imemoriale, să sculpteze fetișul visurilor străvechi. Acest Crist vine dintr-unul din acele visuri străvechi, foarte tainic, „tabu“ într-un cuvînt, ca să folosim un termen din oceanul Pacific, atît de îndepărtat în spațiu, atît de aproape în vis.

În raport cu trupul sculptat atît de stîngaci, atît de „primitiv“, mîinile sînt nemăsurat de mari, ca și capul de altfel. Sculptura este dintre cele mai sumare. Reliefarea formelor este foarte simplă, riguroasă, ca cea a măștilor fu-

nerare din Africa Centrală. Fruntea foarte bombată este prelungită de proeminența nasului. Parcă ar fi frontalul unei căști de cruciat. Forma convexă a părții de jos a feței e străpunsă de trei găuri rotunde foarte adînci, aproape asemănătoare, aproape de același diametru, reprezentînd ochii și gura. Și miracolul artei se află aici. Vocea geniului se face auzită. Gura aceasta, care nu are nici buze, nici dinți, strigă în noapte, proclamă cuvinte eterne și reconfortante ! Ochii lui care nu există privesc cu intensitate la supraviețuitorul care trece pe drum și îi ordonă, da, îi ordonă, cu o extremă autoritate — singura autoritate care există, cea care nu vine de nicăieri, din care nu purcezi dar pe care o încarnezi în mod suveran — acești ochi absenți poruncesc celui care mai trăiește încă, după atîtea milenii, să rămînă în picioare, să-și păstreze curajul și să se uite țintă la soare fără să clintească. Să nu mai plîngă acest frățior de după două mii de ani ! Să știe să tacă și să nu-și piardă speranța ! Căci speranța este a zeilor. Atunci omul trebuie să-și întoarcă privirea spre zei : va vedea o statuie grosolană din bazalt, la întretăierea a două drumuri din care nici unul nu duce spre un loc foarte însemnat, va vedea două orbite goale aruncîndu-i cea mai arzătoare dintre priviri, cea a speranței de neînvins, cea care iscă flacăra vie în durere și nu se va stinge niciodată.

Îmi masez ceafa. Mă doare foarte tare, de mai multe săptămîni, de cînd am aflat soarta fatală a copilului meu, de cînd știu că este condamnat ;

pun mîna pe durerea umană, care ajunge mereu acolo, în ceafă, între umeri, la întretăierea centrală a nervilor, acolo unde trăim, acolo unde murim, îmi trec mîna peste acest punct al misterioaselor convulsii, așa, din obișnuință, pentru că durerea mi-a trecut. Văzîndu-l pe acest Crist care nu este creștin — căci crucea aceasta este atît de grosolană, atît de primitivă, încît are poate o vechime de cincizeci de mii de ani, e poate de pe vremea acelor Venere magdaleniene, de pe cînd vînătorii suflau roșul ocru pe pereți, în grotele din Lascaux, prin tibiile de reni, în valea Vézère-ei —, văzîndu-l pe acest răstignit, pe acest tată al meu care n-are vîrstă, care strigă în noaptea veșnică și privește la cerul înstelat cu orbitele sale goale, înțeleg oarecum că nu trebuie să taci, că omul, în ciuda aparențelor, nu este un lup și că trebuie să cadă în genunchi fără să-și rețină lacrimile. Cad în genunchi pe pietrele care acoperă drumul bătătorit, nu mă rog, pentru că nu știu să mă rog, dar rămîn multă vreme cu fruntea lipită de piatră și încetul cu încetul frigul fără memorie al pietrei mă cuprinde și mă liniștește.

Puțin mai tîrziu, mă ridic și, mîngîind cu mîna soclul de piatră, în semn de mulțumire supremă și poate de rămas bun, îmi îndrept privirea spre castelul Hérode, unde trebuie să mă întorc ca să vorbesc cu Verdun.

— Așadar, spune Verdun intrînd în bibliotecă, Pascal s-a culcat?

— Da.

— Pot să beau ceva ?
— Ce vrei ?
— Alcool. Şi o ţigară de foi ; una groasă, pentru marinari.
— Ia-ţi. Ştii unde sînt.
— Venind încoace, am trecut să văd racii în căldarea de tuci din bucătărie. Murise unul, era cu burta în sus. L-am aruncat. Cei morţi îi strică pe ceilalţi. Îl invităm pe primar şi pe preot, ca de obicei ?
— Aş prefera să nu-i chemăm.
Verdun îmi aruncă o privire tăioasă şi pătrunzătoare. Apoi, fără un cuvînt, se scoală şi se duce să-şi toarne de băut. Cu trabucul în gură şi paharul în mînă, revine şi se aşază.
— Într-adevăr, nu voiam să-ţi spun, dar pari cam obosit. Muntele o să-ţi facă bine.
— M-aş mira.
Din nou, Verdun mă priveşte tăios. Pufăie din ţigară.
— E chiar aşa de grav ?
— Mai rău.
— Poţi să-mi povesteşti ?
— De asta te-am rugat să vii.
Şi îi spun tot ce ştiu despre boala lui Pascal. Verdun tace şi îşi priveşte mîinile. Asta durează o clipă. Apoi, cu ţigara stinsă între degete, ridică capul şi mă priveşte ţintă. Ochii lui sînt de un mat neobişnuit.
— Am păţit-o, bietul meu Laurent.
Zîmbesc trist constatînd trăinicia prieteniei lui ; fără să vrea, şi-a preluat de îndată partea lui de suferinţă.

— Şi e sigur?
— După cum vezi.
— În orice caz, trebuie să-ţi dea o pensie.
— Ce vrei să fac cu ea?
— Ai dreptate. Dar aşa se obişnuieşte. Totul se termină întotdeauna cu o pensie.
— Aş prefera să nu se termine.
— Dacă l-ai duce pe Pascal în America? Se pare că doctorii sînt foarte buni acolo...
— Nu mai mult ca aici, pentru boala asta. Nu se poate vindeca nicăieri. O ştii tot atît de bine ca şi mine.
— Da. Am văzut o emisiune la televizor despre asta. Spuneam şi eu aşa, ca să spun ceva. Cancerul sîngelui, au spus. Exact aşa. Şi că e efectul invenţiilor atomice.
— Tu ai duce copilul în străinătate?
— Nu. Nu cred. Cred că ai dreptate.
— Mă gîndesc într-una la asta, îţi dai seama. Dar nu reuşesc să mă hotărăsc să-l port dintr-un spital în altul. Ştiinţific vorbind, e inutil şi-apoi peste tot, şi în Anglia, şi în Italia am găsi mame înlăcrimate.
— Ai dreptate. Plînsul nu ajută cu nimic.
— Nu-i vorba de asta, dar copilul, care nu e prost...
— Nu. Nu e prost.
— Ar înţelege despre ce e vorba. Şi asta nu vreau.
— *Dar am şi înţeles*, spune Pascal, intrînd în cameră.
Il privim, înspăimîntaţi, cu gura uscată.
— Erai de multă vreme îndărătul uşii?

— Doar de cinci minute.
— Dar ai auzit tot ce-am vorbit ?
— Da, tot.
— Ştii că îţi interzic să asculţi la uşi. Dar ai făcut-o.
— Vorbeaţi despre mine. Voiam să ascult ce spuneţi. Mă interesa.
— N-aveai decît să intri.
— Da, dar n-aţi mai fi vorbit.
— Vino încoace. De ce eşti în pijama ?
— Nu puteam să adorm. Atunci am urcat sus să stau cu voi. Dar nu sînt în picioarele goale. Uită-te, mi-am pus papucii.
— Ai mei.
— Ştii, tată, nu mi-i găseam pe ai mei, atunci ţi i-am luat pe ai tăi. E chiar aşa de grav ?
— Nu. Bineînţeles. Ştii, ce spuneam, nu e deloc sigur. E doar o părere a medicilor. Ei se înşală mereu, ştii bine.
— Da, dar nu de data asta.
— Ce te face să crezi ?
— Am aflat la spital.
— Ţi-a spus medicul ?
— Nu, dar infirmiera, o ştii ? Aia pe care o chema Brigitte...
— Da.
— A vorbit pe culoar cu alta. Uitase uşa deschisă şi am auzit. Era drăguţă, ţi-aduci aminte ?
— Asta nu dovedeşte nimic.
— Că e drăguţă ?
— Nu. Ce-a zis.
— Ba da, dovedeşte, pentru că plîngea.

— Femeile plîng tot timpul.

— Cînd s-a întors avea ochii roşii. I-am spus, şi mi-a răspuns că n-a plîns. Vezi ?

— Nu văd nimic. Aşadar, tu ce crezi ?

— Că o să mor. Poate că e puţin păcat, nu ?

— Dacă ar fi adevărat, ar fi foarte rău. Dar cum nu e, n-are nici o importanţă.

— Cum vrei. Dar la spital, aşa am auzit.

— De ce nu mi-ai spus ?

— Nu voiam să te necăjesc.

— La dracu ! strigă Verdun sculîndu-se din fotoliu. Mă duc acasă. Eu am treabă ! N-am timp să ascult văicărelile voastre !

— Ce treabă ai la ora unsprezece seara ?

— Să mă îmbăt. Şi e grav şi urgent.

— Hai, calmează-te ! Vrei să-ţi dau două palme ?

— Nu mă scoate din sărite, Laurent. N-am ce alege din tine.

— Nu vrei să încerci ?

— Sînteţi complet nebuni, spuse Pascal. O să mor, ei şi ? Nu merită să vă agitaţi atîta.

— Ba da, merită ! strigă Verdun scos din fire. Vrei să-ţi trag un picior în fund, băiete ?

— Mare scofală !

— Nu ştiu ce scofală ar fi, dar ştii bine că nu sînt prea deştept.

— Ba da.

— Nu. Sînt ca o cizmă.

— Nu.

— Ba da ! Ştiu eu prea bine cîte parale fac. Şi n-ai de gînd să nu mă mai contrazici odată ?

— Nu e nevoie să strigi, dacă ești necăjit.
— Fac ce vreau ! Nu primesc ordine de la tine !
— Nu e nevoie să mă ocărăști pentru că o să mor.
— Ba da !
— Nu e un motiv.
— Ba da. Și încă unul serios. Sînt destul de mare ca să judec, nu ?
— Mai bine găsește-mi niște lupi.
— Lupi ? întreabă Verdun, descumpănit, așezîndu-se din nou.
— Da, lupi. Știi ce sînt ăștia ? Am vorbit de ei zilele trecute.
— Cînd asta ?
— Atunci cînd ai povestit că ai văzut o vulpe.
— A, da, mi-aduc aminte. Dar o vulpe nu e un lup.
— Mie-mi spui ? Ți-am cerut lupi, nu o vulpe. Eu știu ce spun.
— Dar unde vrei să găsesc lupi ? Nici măcar n-am văzut vreodată.
— Eu da. Întreabă-l pe tata.
— E adevărat, spun eu. Am văzut doi.
— Sînteți prea tari pentru mine, copii. Ar trebui să mă lăsați să mă întorc acasă să trag o beție.
— N-o s-o scoți așa la capăt. Cui vrei să-i cer lupi, dacă nu ție ?
— Păi, nimănui. Și cum să fac ?
— Descurcă-te.

84

CUM îmi mobilizasem toate forțele — jur pe cinstea mea — pentru ca băiatul să nu afle niciodată despre boala lui, de aceea părăsisem Parisul și-mi sacrificasem de bună voie afacerile, logic ar fi trebuit ca aseară, cînd am aflat că el știe, în aceste condiții destul de atroce, pe neașteptate, să fiu răpus de amărăciune. Dar niciodată omul nu este guvernat de logică. Astă-noapte, ar fi trebuit să fiu în agonie. Dimpotrivă, am dormit, liniștit și fără vise, pentru prima oară de multă vreme, și nici nu mi-e rușine s-o mărturisesc. Nu e vina mea. Dacă aș fi fost un erou, m-aș fi chinuit în întuneric, aș fi suferit ca niciodată. Dar eroismul este prea departe de om și cine vorbește despre eroi spune povești. Omul trăiește împotriva lipsei sale de curaj, și nu-și suportă durerile insuportabile decît pentru că zeii le preiau în locul lui, acolo, la răspîntia drumului, iar în compensație îi dau somnul. Am dormit ca un copil. Iar copilul, și el a dormit ca mine. Mersesem *prea departe*. Depășisem pragul fatidic. Nu mai puteam face față la ceea ce se ridica în

fața noastră. Am fi fost sfărîmați ca sticla. Am fi ars ca paiele în vînt. *Era prea mult !* Atunci, ca valul, care în culmea elanului se frînge și se împrăștie în spumă, neliniștea noastră cumplită s-a prefăcut într-un somn divin, într-un somn dăruit de zei.

Cînd ne trezim, e vreme frumoasă și nici măcar nu sîntem surprinși dîndu-ne seama că sîntem fericiți, cînd ne sărutăm. Cobor primul în sufragerie. La masă, între pîine și cană, Marinette a pus o scrisoare, singura adusă de poștaș. O deschid. E de la Victoire și nu conține decît două cuvinte : „Te iubesc". Zîmbesc așezînd-o lîngă mine în timp ce intră copilul.

Nu vreau să par că îl cercetez, în această cumplită dimineață, prima în care nu ne mai mințim unul pe altul din compasiune, în care adevărul crud ne-a fost dezvăluit fiecăruia dintre noi : lui, că eu știu că va muri și, mie, că el știa de la început. Mîncăm în tăcere și deodată, în timp ce duc cana cu lapte la gură, Pascal se uită atent la mine și zîmbește deschis.

— Hai, nu-ți fie frică.

Pun ceașca jos.

— Mor de frică, dar nu-i nimic. O să-mi treacă.

— Și eu la fel. Tu crezi în scorneala aia despre cavalerul Bayard ?

— Care ?

— Că era fără teamă și fără prihană ?

— Precis că nu e adevărat. Sau atunci era nebun.

— Asta e și părerea mea. Dacă am căuta comoara ?

— Care comoară ?
— Cea din castel.
— Ești sigur că e o comoară aici ?
— Firește. În orice castel e o comoară. Trebuie s-o căutăm.
— Nici nu vreau altceva ; dar cum facem ?
— Ne trebuie un plan.
— Da, dar n-am.
— Cărți n-ai ?
— Ba da, am mii de cărți în bibliotecă, știi bine, în care oamenii cei mai diferiți și-au cîntat cîntecele pe tonurile cele mai variate, dar n-am nici o carte cu un plan care să arate unde e comoara din castel.
— Atunci nu sînt cărțile care ne trebuie.
— Mi-e teamă că nu. Sînt cărțile despre care se vorbește în cărți, știi ce-i asta.
— Hai totuși să vedem.

Urcăm în bibliotecă și așez pe masa joasă cele cîteva broșuri foarte imprecise care citează turnurile de la Hérode în cadrul unor monografii ale regiunii, pentru uzul turiștilor sau a unor inofensivi erudiți locali.

Rezultă din ele că trăim după toate aparențele pe locul unei așezări celtice, fapt atestat de unele fundații de piatră ale turnului de vest. Iar un preot din Razac, în secolul al XIX-lea, ar fi găsit în curte, la picioarele cedrului, un „fragment de dolium“ galo-roman. Nu știu ce e asta, dar, în orice caz, autenticitatea piesei a făcut obiectul unor controverse. Nu contează : iată-i pe romani. Așază aici un post de pîndă, apoi o tabără militară care să apere valea superioară a rîului Vie, iar în vremurile moderne se găsesc

bucăţi din căştile şi din vesela lor de argilă. Secolele se scurg. Iată-i pe sarazini ; şi pămîntul dovedindu-se deosebit de fertil, scoate la iveală sub brăzdarul plugului vase de lut arabe. Apoi vin hunii. Din nefericire, nu ne-a rămas vreun portret al celui care a fost strămoşul lui Verdun şi care, în această calitate, interesează în mod deosebit familia noastră. Timpurile medievale trec şi urmează cruciadele. Se clădeşte castelul, se plantează cedrul. De către cine ? Nu şi-a făcut cunoscut numele. Dar Templierii ? Nu. Templieri n-au fost. Păcat. Totuşi cinci civilizaţii au trecut pe aici : arieni nebuni ai timpurilor primitive, mediteraneeni disciplinaţi şi pasionaţi după drept, care puneau usturoi în mîncare şi beau oţet, musulmani hieratici şi trişti, mongoli nostalgici ca pedeştri şi furioşi cînd erau călări, francezi în sfîrşit, iubind cîntecele de dragoste şi vinul nou. Asta este Franţa : un cimitir de credinţe şi de aventuri şi, prin aceasta, o matrice infinit de fecundă de credinţe noi şi de aventuri viitoare, pentru că nimic nu se naşte niciodată din nimic, ci dimpotrivă, viaţa decurge din moarte aşa cum ziua succede nopţii.

— Ei, poftim, îi spun lui Pascal, acum ştii tot atît cît şi mine. Pe huni nu-i văd să îngroape o comoară, dar la urma urmei pot să mă înşel. Vreunul din ceilalţi s-ar fi putut totuşi s-o facă, dar nu ştiu care şi, la drept vorbind, nu ştiu nimic.

— Putem totuşi să căutăm, nu ?

— De acord. O să ne jucăm de-a căutatul.

— Să vedem dacă găsim ceva.

— Da, pînă la urmă, întotdeauna vedem ceva.
— *Așteaptă. Vei vedea.* Ce zici ? Cum scrie pe ușă ?
— Da. Asta e.
Coborîm din nou la parter.
— Marinette, spune Pascal, o să căutăm comoara.
— Vă trebuie o mătrăgună.
— De unde se cumpără asta ?
— Nu se cumpără. Crește la picioarele spînzurătorilor și numai dacă spînzuratul este neprihănit.
— Nimica toată ! Dar în pădure, n-am putea avea noroc să găsim ?
— Poate, dar atenție. E o rădăcină mică, cu formă omenească, dar dacă o dezgropi tu însuți cazi mort. Trebuie găsită apoi pus un cîine s-o smulgă. Moare el.
— N-am cîine, și dacă aș avea unul, n-aș vrea să-l omor. Tu crezi în mătrăgună ?
— Negreșit. Cînd o ai, ajungi bogat și descoperi toate comorile ascunse.
Intervin :
— Ei, Marinette, astea sînt povești...
— Ar fi bine, domnule Laurent, dar eu cred, dimpotrivă, că toate credințele vechi sînt adevărate.
— De exemplu ?
— Ei bine, știți că se spune că dacă sînt treisprezece la masă, unul din ei are să moară?
— Da, așa se spune, într-adevăr.
— Vreți să-mi spuneți, la Cina cea de taină, în joia mare, cîți erau la masă ?

— Nu ştiu.

— Dar e simplu. Isus Cristos şi cei doisprezece apostoli. Asta face treisprezece. Şi n-a murit unul? Şi nu mai tîrziu de a doua zi, vineri ?

Am coborît în pivniţă, cu o lanternă electrică.

— Cu sau fără mătrăgună, comorile se găsesc în pivniţe, spuse Pascal. Luminează mai bine peretele, acolo.

Cu mîna îmi arătă zidul de temelie, concav, al unui turn. La o înălţime de aproximativ un metru, se vede o lespede de piatră, dedesubtul căreia stîlpi verticali se înfundă în pămîntul bătătorit. Dreptunghiul acestui simulacru de deschidere este astupat cu o zidărie de cărămizi grosolane. Este vorba poate într-adevăr de o poartă străveche, închisă definitiv şi blocată prin rambleierea solului.

— Ei, Pascal, crezi că am dat de comoară ?

— Nu încă. Cred că e o uşă.

— Unde o fi ducînd ? Intr-o subterană ?

— Poate.

— Nu cred ca peretele ăsta să dea direct afară, spre pădure. Adu-ţi aminte. Dincolo se află un tăpşan mare de pămînt.

— Chiar aşa. E în partea în care se află vechiul ţarc pentru cîini, spre Razac. Înseamnă că sau e un coridor care duce într-acolo, şi va fi foarte comod, după ce vom pune lupii în el...

— Nu-i avem încă.

— Sau este intrarea în vechea subterană, despre care se vorbește în sat, care merge de la castel pînă la biserica din Razac. Şi asta ne-ar ajuta.

— De ce ?

— Uite, de exemplu, dacă mor într-o zi în care plouă foarte tare, o să puteți merge la ceremonie fără să vă udați.

— Judecînd după vîrsta mea, eu ar trebui să mor primul.

— Atunci ar putea servi pentru sicriul tău, spuse cu amabilitate Pascal.

— Ai putea să cauți exemple mai amuzante.

— Da, dar ar fi mai puțin adevărate. Cînd începem să săpăm ?

— Cînd vrei tu, dar îmi trebuie timp să cumpăr unelte.

— Mergem imediat ?

— În orice caz, urcăm mai întîi să ne spălăm pe mîini.

În sala cea mare de la parter, pardosită cu lespezi de piatră, așezat pe una din canapelele negre, îl găsim pe Verdun care ne aşteaptă liniștit, cu paharul în mînă.

— Pascal, am o surpriză.

— Şi eu.

— Care din doi începe ?

— Dă-i drumul.

— Căutăm comoara.

— Ştiți unde este ?

— Nu, dar am și găsit o subterană. Mergem să cumpărăm unelte pentru săpat.

— Adevărat, Laurent ?

— Oricum, se pare că am descoperit o ușă îngropată, asta așa e.

— Ei bine, eu știu de unde se cumpără tractoarele albastre.

— Formidabil ! Mergem acum ?

— Dar cu ce începem, cu sapele sau cu tractorul ?

— Cu amîndouă.

— Şi pe urmă mai sînt și lupii...

— Adevărat. Mai ales lupii. Ce zi ! I-ai văzut ?

— Nu, dar ii caut. Am și vorbit despre ei. Ce-au putut să-mi mai povestească bătrînii din sat... Nu știam că sînt atîtea legende despre lupi, în ținut.

— Eu știam. Şi nu sînt legende.

— De unde știi ?

— Nu știu, așa. Povestește.

— Ei bine, unii spun că lupii au fost creați de diavol.

— Nu e adevărat.

— Dar toți sînt de acord că e semn bun cînd întîlnești un lup.

— Vezi. Şi mai ce ?

— Se pare că dacă vrei să nu-ți fie frică trebuie să porți la tine un dinte sau un ochi de lup.

— Şi mai ce ?

— Pe vremuri, în partea locului, se spunea că, pentru ca un copil să fie mereu sănătos, trebuie ca primele încălțări pe care le poartă în viață să fie din piele de lup.

— De aia sînt eu bolnav, că mie nu mi-au făcut așa.

35

GONIM cu mașina spre Clermont, în căutarea faimosului tractor ; cu alte cuvinte coborîm vertiginos drumurile de munte, dintr-un viraj în altul, reînnoind scenariul clasic cu cow-boy-ii care vin la oraş, cuceritori și relaxați. Verdun ia turnantele în plină viteză și sîntem aruncați dintr-o parte în alta, urlînd și încîntați.

— Laurent, spune Verdun, îmi permit să-ți atrag atenția cît de bine merge mașinuța mea la coborîre.

— Formidabil, face Pascal.

— După cît se spune, afacerile tale merg foarte bine. Totuși o să-mi rezerv plăcerea să-ți dau o lecție. Uită-te la mine și o să vezi cum procedează un om din Auvergne cînd vrea să cumpere ceva.

— Cum faci ? întreabă Pascal.

— Întii, n-am vrut să luăm mașina voastră cea mare, care e mult prea frumoasă și mi-ar fi stricat planul. Doi, îmi permit să vă fac atenți că mi-am pus costumul cel mai uzat, care e chiar găurit în coate. Trei, vă rog să tăceți din gură în magazin. O să vedeți ce fac și o să fie frumos.

— Pot să fac o observație ?

— Dă-i drumul.

— Vom vedea cu siguranță măreţul spectacol al unui om din Auvergne care cumpără. Dar cum vînzătorul va fi şi el tot din Auvergne, s-ar putea să faceți meci nul, nu-i așa ?

— Asta e riscul. Dar mai putem spera că vine de la Paris şi că a mai scăzut la fiert.

— Te las să faci cum crezi. N-o să spun nimic.

— Şi mai e un punct capital. Dacă ai spune că iei tractorul ca să te plimbi cu Pascal prin pădure, s-ar simți toţi grozav de stingheriți, înțelegi ? Ar mai vorbi și la anul despre asta. Nu e deloc genul lor. Trebuie să fii nevciaș, practic şi mărginit.

— Fii pe pace, am înțeles.

— Dacă n-ai nimic împotrivă, voi cumpăra și o remorcă zicînd că toată garnitura îmi va sluji să transport lemne. De altfel, și asta va fi adevărat. Altminteri n-ar înțelege.

— Cum vrei. Te las să faci cum crezi.

— Şi ai dreptate.

Trecem cu dispreț prin fața unui garaj care nu vinde decît tractoare roşii și ajungem în fața sediului firmei a cărei adresă şi-a procurat-o Verdun, specializată în tractoare albastre. Prietenul meu intră înăuntru cu umerii aduși, imaginea vie şi tragică a țăranului ruinat care, cu prețul unor datorii noi și iremediabile, va proceda totuși, cu toate precauțiile posibile, la cumpărarea de care depinde supraviețuirea

fermei lui. Totuși, așa cum era de prevăzut, minunata demonstrație de tocmeală eșuează. Într-adevăr, din nenorocire vînzătorul e și el din Auvergne și știe că cu cît țăranii poartă haine mai ponosite, cu atît sînt mai bogați. Pe deasupra, printr-un ghinion suplimentar, aport al civilizației moderne la niște calități ancestrale, el a urmat cursurile prin corespondență ale școlii politehnice de vînzare, care te învață să mîngîi negreșit cîinii clienților și să urmărești cu cea mai mare atenție comportarea soțiilor și a copiilor lor, întotdeauna determinantă în achiziționarea unui obiect. Or, Pascal, reperînd de îndată tractorul albastru dorit — nici cel mai mare, nici cel mai mic, ci — ca un bun francez — cel de la mijlocul gamei, s-a repezit pe scaunul șoferului și, nemișcat în holul expoziției, îl conduce cu însuflețire. Vînzătorul, minunat de divina surpriză, a cărei eventualitate era prevăzută în manualul său, dar de care nu beneficiase niciodată — căci copiii de țărani sînt mult mai rezervați și, mînați de un milenar atavism al spaimei, tac cu înverșunare —, vînzătorul, uimit, se repede la noi și, ca în stare de hipnoză, ne recită în grabă că totul este cît se poate de bine și că mașinile lui sînt atît de simple, încît pînă și un copil de vîrsta lui Pascal le poate conduce cu mare ușurință. De altfel, copilul a ghicit de îndată, a observat imediat, nu-i așa? Verdun, jignit, încearcă o luptă de ariergardă cerînd condiții deosebite de plată, avînd în vedere că vremurile sînt grele. Dar din nou Pascal, inconștient și fără milă, îi taie craca

de sub picioare afirmînd că avem nevoie de tractor dintr-un moment în altul.

Semnez un cec, și îl vom primi peste opt zile. Verdun e furios și nu scoate o vorbă, pe drum, la întoarcere. Nu pot să-i descrețesc fruntea nici cumpărînd mezeluri dintr-un sat unde sînt renumite. (Și parcă nu el mi-a tot spus proverbul ținutului : *„Dacă vrei să fii fericit o zi, îmbată-te. Dacă vrei să fii fericit două zile, însoară-te. Dacă vrei să fii fericit o lună, taie porcul“ ?)*

— Sînteți niște risipitori, remarcă el, înspăimîntat de parcă ar fi descoperit vreun sacrilegiu nemaivăzut și fără putință de îndreptare.

— Haide, spune Pascal fără să-și piardă sîngele rece, recunoaște că și tu ai chef să conduci tractorul...

— Asta n-are nici o importanță, bombăne Verdun, tot morocănos.

— Ba da. Nu poți avea totul, știi bine.

36

SUB impresia supărării lui Verdun, am uitat să cumpărăm la Clermont unelte de săpat. Peripeţii mărunte de felul acesta fac să meargă comerţul local, şi datorită lor, moş Dumas, marchitan de meserie, la Razac, se pomeneşte vînzînd două lopeţi şi două sape unor căutători de comori.

Săpăm pămîntul din pivniţă, dar fără să ne grăbim căci, din prima zi, am constatat că băiatul muncea cu o deosebită pasiune şi se obosea. Nu ştia să se stăpînească. Săpa, scormonea pămîntul cu furie, lucrînd mai mult decît mine. De aceea, după o oră sau două, după ce văd că a muncit destul, spun că sînt obosit, că oasele mele încep să îmbătrînească, că e timpul să urcăm ca să luăm o gustare. Copilului i se face milă de starea mea, iar Marinette ne serveşte lapte şi tartine.

— Rău faceţi, îi spune ea lui Pascal, că vreţi să deschideţi uşa asta. Aia care au închis-o, aveau ei un motiv.

— Ce motiv ?

— Poate era uşa conducătorului de lupi.

— Cine mai e şi ăsta ?

— Nu se știe. Eu nu l-am văzut niciodată. Bătrînii spuneau că era un vrăjitor foarte puternic, în stare să stîrnească haite de lupi asupra satului care n-a fost respectuos față de el.

— Vezi, tată?

— Și cum îl recunoșteau pe acest conducător de lupi?

— Purta mănuși roșii.

— Îl alungau?

— Nu. I-ar fi trezit mînia. Nu trebuia să i se spună nimic. Bătea la ușă. Deschideau, îl recunoșteau. El intra. Îi dădeau să mănînce și să bea. Nu spunea nimic. Și nici nu trebuia să-i vorbești, ca să nu atragi nenorocirea. Îi dădeau un pat. Dimineața, dispăruse. Aruncau sare pe foc, ca să nu se întoarcă.

— Am făcut și eu așa, spune Pascal. Flacăra se face verde ca iarba.

— Da, ai făcut bine. E semn de noroc.

— Ce de mai semne...

— Dar totul e semn, domnule Laurent, știți bine.

După cîteva zile de muncă în pivniță, am scos la iveală la picioarele zidului o scară de cinci sau șase trepte, coborînd spre ceea ce pare să fie o ușă de dimensiuni normale, acum cînd se vede ușorul în întregime. Am să izbesc cu sapa ca să scot cărămizile și să limpezesc misterul; dar copilul, fiindcă s-a făcut seară, mă roagă să aștept. Trebuie să deschidem totul dintr-o dată, așa cum tragi la o parte cortina la teatru ca să descoperi scena spectatorilor, și e prudent să ne

apucăm cînd vom avea mai multe ore înaintea noastră.

A doua zi de dimineață, cînd mă scol, nu-l mai văd pe Pascal în pat. Trebuie să se fi sculat cu noaptea în cap. Îl găsesc la picioarele contraforților castelului, în marea cușcă pentru cîini, cu spatele la turn. Cu o mătură în mînă, termină de adunat cu grijă cioburi și frunze uscate.

— Trebuie să pregătesc totul, îmi spune el.

— Ești foarte imprudent, zice Marinette, să vorbești mereu de lupi. Tot vorbind de lup, o să te pomenești cu el în față.

— Cu atît mai bine. Auzi, tată ?

Iată-l și pe Verdun, cu o bară pe umeri.

— Ei, deschidem ușa asta ?

— Da, a venit ziua.

În pivniță, la locul fatidic, Verdun desprinde cu pîrghia cîteva cărămizi, apoi le doboară pe celelalte cu sapa. Să mă bată Dumnezeu, ne aflăm în fața unei treceri boltite, intrarea unei subterane zidite cu perfecțiune, asemenea culoarului unei piramide egiptene. Copilul nu mai poate de bucurie.

— V-am spus eu !

Înaintăm, cu lanterna în mînă. Brusc, pămîntul îmi fuge de sub picioare. Cu inima oprită, reușesc într-o tresărire bruscă să-mi blochez antebrațele de pereții culoarului și să-mi rețin greutatea corpului, suspendat deasupra puțului. Căci e vorba de un puț pe care, după ce ne trece spaima, îl examinăm cu lanterna. Și puțul e zidit cu o artă desăvîrșită, și remarc cu uimire că fiecare dintre pietrele cioplite ce alcătuiesc

cilindrul său gol are la rîndu-i o formă ușor concavă. Sînt de culoare ocru-pal, de o netezime și o curățenie desăvîrșite, fără o pînză de păianjen. Puțul are aproximativ patru metri adîncime. Solul, la fund, e din pămînt bătătorit. Formulînd instinctiv, la descoperirea coridorului, o comparație cu lucrările funerare din Egiptul antic, nu pot să nu mă gîndesc, cu puțină jenă, la capcanele așezate la intrarea mormintelor faraonilor, pentru a induce în eroare sau a face rău hoților.

Verdun așază scînduri groase deasupra puțului și trecem mai departe. Ca să ajungem, după cîțiva metri, în fața unui nou zid, pe care bara de fier îl doboară de îndată. Pe măsură ce dărîmă zidăria, descoperim lumina zilei și pătrundem chiar în cușca pe care o mătura Pascal adineauri, ca să pregătească adăpostul lupilor.

— V-am spus eu! V-am spus eu!

În cușca pe care Pascal o hărăzește lupilor lui, lupilor pe care nu-i avem, dar care vor veni poate într-o zi *(pentru că tot vorbind de lup, o să te pomenești cu el în față)*, la marginea pădurii de brazi, e mai răcoare decît în pivniță. O briză umedă dar înviorătoare, cu miresme de pădure, ne trece ușor prin păr și mă surprind respirînd adînc, cum face un om care deodată își dă seama că trăiește. A survenit un eveniment. S-a produs *un fapt nou*. Dar nu-i decît descoperirea nouă a unei stări de lucruri foarte vechi: acest culoar secret are poate o mie de ani. Desigur, cînd a fost săpat, cușca nu exista. Dar încă de pe atunci — pen-

tru ce rațiune magică, sau pentru care motiv de securitate militară? — era nevoie ca aceste pivnițe foarte adînci să fie prevăzute cu o ieșire secretă, să fie înarmate cu un mijloc neștiut, care să permită oamenilor să fugă sau să se reîntoarcă în fortăreața lor. Era făcut oare ca să permită femeilor și copiilor s-o ia la sănătoasa în caz de asediu, războiul fiind doar o îndeletnicire a bărbaților? Trebuia oare ca mesagerii să poată ajunge nestingheriți în bezna pădurii, protectoare a misiunii lor misterioase? Sau, dimpotrivă, era necesar ca arcașii, oșteni veniți în ajutor, să poată, unul cîte unul, fără a scoate un cuvînt, fără a provoca o singură foșnire de frunză uscată, să intre în castel, ca să ajungă în tăcere la creneluri și, dimineața, sub o grindină de săgeți, să declanșeze contraatacul eliberator? Victoriosul și decisivul contraatac, condus de niște șefi imperturbabili?

Oricum ar fi, acest trecut înfricoșător și fatal, pe care îl purtăm în noi și cu care ne împărțim casa, de la care am moștenit-o, cu care copilul se simte atît de familiar, el, tînărul conducător de lupi, e limpede că dimineața asta ni l-a adus în minte, timpurile cele vechi de la care ne-a rămas pasajul misterios, matca apelor. Din nou, acesta îngăduie turnurilor înalte să respire, lasă să treacă spre plămînii lor puternici aerul pădurii. A lăsat să pătrundă iar mirosul brazilor, al vînturilor lumii, în acest înalt sarcofag vertical. Dar și Attila a vrut să fie îngropat în picioare. Din nou, vîntul

poate să pătrundă în calele corăbiei. Şi noi putem să ne reluăm croaziera.

— Aţi numărat zilele? întreabă Verdun.

— Nu. De ce?

— S-au scurs cîteva. Tractorul albastru soseşte mîine.

— Sîntem prea fericiţi! spune copilul. Prea fericiţi! Fiecare zi e o sărbătoare!

37

— ȚI-ADUCI aminte, tată, ți-aduci aminte? Cînd eram mic, te rugam mereu să-mi spui povestea cu Scufița Roșie?

— Da, mi-aduc aminte.

— Atunci, ca să nu-mi spui mereu aceeași poveste, îmi spuneai povestea pisicuței roșii Pron [1]. A pisicuței care se numea Pron roșu.

— Da. Avea prieteni pe care îi chema Pron verde, Pron albastru și Pron galben și se duceau toți împreună la școală. Așa e?

— Da, așa e. Ce caraghios!

— Da, dar s-a terminat.

— Da, nu mai e momentul. Acum e jocul cel mare, nu?

— Da.

— I se spune „jocul care doare“!?

— Da, dar mai poartă și alt nume.

— Care?

— „Jocul celui care se face mare.“

---

[1] Joc de cuvinte: pisicuța Pron roșu = *chat Pron rouge* = *Chaperon rouge* = Scufița Roșie.

Din fericire, cîteva ore mai tîrziu, ca să ne mai schimbăm gîndurile, sosește tractorul albastru. Un camion superb intră în curte. Un mecanic în salopetă albă deschide partea din spate, așază un plan înclinat iar tractorul albastru însuși, pursînge sclipitor și hrănit cu lapte, coboară în marșarier cu propriile sale mijloace. Demonstratorul începe să facă volte la volan prin curte, schimbînd vitezele și venind din cînd în cînd să se oprească lîngă noi ca să ne dea explicații. Noi nu ascultăm nici un cuvînt. Acum cînd și-a îndeplinit misiunea, tot ceea ce așteptăm de la el este să plece fără întîrziere, ca să ne lase să ne jucăm și noi. În sfîrșit, pleacă, după ce ne-a pus în mînă niște broșuri pe care nu avem timp să le citim și, fără nici o sfială, ne repezim la volan.

Apăs pe demaror. Motorul uruie încetișor ; Pascal și cu mine ne uităm unul la altul, uimiți :

— Merge !

— Merge !

Ambreiez și o luăm pe drumul carosabil care urcă prin pădure spre pășunile pustii unde moș Vernet crește cai sălbatici. E „muntele lui", cum se spune prin partea locului. El pretinde că ar crește cai de curse, dar după părerea mea e doar pentru plăcerea de a-i vedea alergînd prin pășuni, căci n-am auzit niciodată să fi vîndut măcar unul singur. Un miros de ulei cald și de vopsea nouă se ridică încet din măruntaiele docilei noastre mașini mecanice. E aproape mai ușor de condus decît o mașină, căci stai mai sus, călare ca pe un cal, și găsești instinctiv dru-

mul. N-am făcut zece metri și iată că evit băltoacele cu ușurință, ca și cum aș fi condus tractoare toată viața. Pascal stă pe genunchii mei apoi, lunecînd pe o parte, găsește un loc mai bun pe creasta apărătoarei de noroi a cauciucurilor enorme și foarte zimțate din spate. Pun mîna pe maneta de gaze.

— Dacă am merge cu toată viteza?

— Ei tată, ce ești nebun? Știi bine că e în rodaj.

— A, da, e adevărat. Merge bine, ce zici?

— Senzațional. Uită-te la ariciul care traversează drumul. Frînează! Frînează! Altfel îl strivești.

În sfîrșit, după ce am mers pe sub copaci, ieșim pe platou și începem să înaintăm pe iarbă. Tractorul pare mai tăcut, căci imensitatea spațiului estompează toate zgomotele, iar solul vegetal e neted și suplu. Așa e-n Auvergne. Așa e Franța, vastă și sălbatică, liniștită și tristă, imuabilă și mereu tînără, unde timpul n-are vîrstă, unde mileniile n-au nume, unde secolele nesfîrșite se înlănțuie, în jocul teatral și fără martori al anotimpurilor. Și iată-l venind în depărtare pe călărețul din alte vremi. E moș Vernet, cu pălăria lui largă și turtită, ca a unui crescător spaniol de tauri de luptă, călare pe faimoasa lui iapă albă, însoțit de cîinele-lup care aleargă în jur. Nu l-am mai văzut de aproape un an. Vine spre noi. Nu pare de loc mirat că mă întîlnește toamna, anotimp în care nu sînt niciodată aici, întovărășit de copil, la o vreme

cînd copiii sînt la școală, și cocoțat pe un tractor albastru nou-nouț care, la prima vedere, nu-mi servește la nimic. Ar trebui mult mai mult decît atît ca să-l uimească. Nimic nu-l surprinde. A ajuns la acel grad de bătrînețe la care a înțeles în sfîrșit că lumea e complet nebună, pînă la os, că nimeni n-are minte și că nimic n-are sens, așa încît, dacă viața cotidiană e dementă chiar cînd e normală, n-ar putea fi mai smintită cînd o crezi extraordinară.

— Salut, Laurent, îmi spuse el ca și cum ne-am fi despărțit în ajun, cum îți merge ?

— Merge. Dar tu ?

— Merge. Salut, băiatule. Arăți bine.

— O să mor curînd.

— Ia te uită. Parcă eu nu ? Și ce-i cu asta ? Plimbă-te cu tractorul... Profită de orice bucurie. Dar nu muri înainte de sărbătoarea regilor.

— De ce ?

— În noaptea aceea, dacă ai noroc și dacă e lună plină, vei putea vedea în vale vînătoarea regelui Hérode.

— Tu ai văzut-o ?

— Nu, dar mi-a spus tatăl meu.

— El a văzut-o ?

— Nici el, dar îi spusese tatăl lui. N-o văzuse nici el de altfel.

— Asta nu dovedește nimic.

— Nu, asta nu dovedește nimic. Poate că n-o vedem pentru că nu sîntem demni, sau poate pentru că nu e acolo, sau că am greșit noaptea. Nimic nu dovedește nimic. Bun. Am venit să vă

văd ca să vă previn să nu întîrziați pe aici. Am un cal periculos.

— Ce are ?

— E nebun. Nebun periculos. S-a întîmplat la schimbarea lunii. Era un armăsar alb, cel mai frumos din herghelie. Îl chema Furtună, pentru că era cel mai iute. Se spune că dacă atîrni un dinte de lup la gîtul unui cal alb, îi cresc puterile nemăsurat. El n-avea nevoie de asta. Trebuie să fi mîncat iarbă rea. Ca turbat, a mușcat alți trei cai și nu l-am mai văzut. Îl caut de trei zile.

— Dar n-ai pușcă.

— Nu vreau să-l omor, vreau să-i vorbesc. Dar vestește-l pe Verdun : dacă-l vedeți voi, trageți imediat. Am mai văzut asta o dată. Nu poate să se vindece. Se năpustește. O să vă însoțesc pînă la Hérode. Și pe viitor, fiți cu băgare de seamă cînd ieșiți.

— Putem să ne întoarcem și singuri.

— Nu. Poți să fii sigur că aleargă mai iute ca mașina ta. Ar sări pe deasupra înainte să ai timp să-l vezi. Și apoi, v-ar mușca.

Coborîm în pădure. Pascal a vrut să încalece cu Vernet grumazul iepei.

— Ce părere ai despre lupi ?

— Bună. Dacă porți la tine o inimă de turturică înfășurată într-o bucată de blană de lup, nu mai dorești niciodată nimic.

— E trist, nu găsești ?

— Și viața, crezi că e veselă ?

— Tu, ai purtat-o, bucata aia de piele ?

— Nu. Eu n-am avut nevoie. Vîrsta a produs același efect. Iată acoperișurile castelului. O să mă întorc.

— Tu nu găsești că e ciudat ca un cal să înnebunească ?

— Știi, micuțule, toată lumea înnebunește în cele din urmă. E doar o chestiune de timp.

38

DIN nou, Verdun a venit să mă vadă în bibliotecă, destul de tîrziu, seara, provocînd tristul consiliu de război. Îi povestesc întîlnirea noastră cu Vernet şi precauţiile pe care ne-a sfătuit să le luăm, în legătură cu armăsarul alb care bate pădurile noaptea.

— De acord, nu fi îngrijorat, o să fac de pază. Dar e ciudat că Vernet v-a vorbit atît de mult...

— De ce?

— Nimeni nu se poate lăuda să-l fi auzit spunînd mai mult de trei cuvinte.

— Vorbea mai ales cu Pascal.

— Da, asta e, desigur. Dar băiatul s-a culcat, cel puţin, astă-seară?

— Da. Nu fi îngrijorat, doarme bine. Poţi chiar să laşi uşa deschisă dacă vrei. Tot ce nu voiam să ştie a şi aflat.

— Nu fi amar, Laurent.

— Ai vrea să rîd?

— Nu. Să fii calm.

Verdun mai aruncă o privire scurtă, piezişă.

— N-o duci prea rău, nu?

— Da, cum spunea cel care cădea de la etajul cinci înainte să ajungă jos.

— Pentru moment nu eşti încă jos, şi s-ar putea eventual să n-ajungi niciodată. Aşa că păstrează-ţi sîngele rece.

— Să-ţi dau de băut ?

— Da. Auzi, m-am gîndit la ceva...

— Dă-i drumul.

— De Crăciun, ar trebui să-i pregătim copilului o sărbătoare cum n-a mai văzut niciodată. Ştii că, după spusele bătrînilor, în noaptea de Crăciun se întîmplă minuni. Animalele încep să vorbească ; menhirele se duc să bea apă din rîu ; în aluni creşte deodată o creangă de aur, iar copiii care se nasc în noaptea aceea înțeleg graiul păsărilor.

— Nu ştiam.

— Nici eu. Aşa că aş vrea să-ți pun o întrebare. Pascal spune tot timpul că vrea să aibă lupi. Îţi închipui că vrea cu adevărat ?

— Cred că vrea. Tot aia e.

— Asta e şi părerea mea. Dacă i-am găsi pentru Crăciun, ar fi o chestie, ce zici ?

— Dar am alarma tot ţinutul. Toată lumea ar vorbi de asta.

— Nu prea cred. Mai întîi că sîntem într-un loc mai retras, iar eu nu voi spune la nimeni, şi nici Marinette. Şi-apoi sîntem la noi acasă. Fiecare e stăpîn în casa lui. Iar tu treci drept bogat şi în cazul ăsta dintr-o dată sînt mai puţine critici.

— Dar unde vrei să găsim lupi ?

— Asta e greutatea. Am întrebat eu discret, dar n-am aflat nimic. Acum cinci ani, au trecut nişte ţigani nomazi prin Razac. Arătau un lup

într-o cuşcă în zilele de tîrg. Dar nimeni nu-şi mai aduce aminte de ei şi de atunci, îţi dai seama, Dumnezeu mai știe unde sînt, iar lupul poate a murit.

— Băiatul spune că ar vrea doi.

— Tocmai, tocmai asta mi-a dat o idee. Parcă mi-ai spus că la Paris aţi văzut doi lupi, nu ?

— Da, la o grădină zoologică.

— Eşti sigur că nu putem să-i luăm de-acolo?

— Verdun ! O iei razna !

— Ba dimpotrivă, m-am gîndit bine. N-am găsit nici o soluţie. În afară de vreo întîmplare, probabil nu găsești lupi decît acolo. Şi dacă te duci să-i ceri foarte politicos, explicîndu-le că băieţaşul tău are chef să se joace cu ei în curte, crezi că ţi i-ar da ?

— M-ar lua drept nebun.

— Și ar avea dreptate. E meseria lor.

— Dar putem să cumpărăm poate din străinătate, dintr-o ţară în care au mai rămas, ştiu eu, în Alaska, în Rusia ?

— Crezi că avem timp pînă la Crăciun ?

— Nu, aşa e.

— Să-ți spun ceva, Laurent, cred că ți-e frică, asta e. Nu te supăra.

— Nu mă supăr, dar nu cred că e adevărat.

— Nu vreau să spun că ţi-e frică de lupi, ci c-or să te prindă şi că vei fi luat drept hoţ.

— În situaţia în care sînt...

— Tocmai de aceea. N-avem decît să ne ducem acolo. Ca în timpul războiului, ţi-aduci aminte ? Un mic raid de noapte, cu pantofi care nu fac zgomot, și hop, nu ne-a ştiut nimeni.

— Pînă la urmă o să mă ispitești, Verdun.

— Asta e și intenția mea. Scopul e frumos. Îți dai seama ce surpriză i-am face băiatului?

Zîmbesc.

— Ar fi foarte surprins, e adevărat.

— Nene Verdun, spune-mi povești cu lupi. Nene Verdun, încă una. Lasă, micuțule, poveștile sînt prea lungi. O să mergem să vedem amîndoi lupii, o să ți le spună chiar ei. Dar unde, nene Verdun? Păi în cușcă, Pascal, lupii tăi sînt acolo.

— Cînd plecăm?

— Îndată, dar explică-mi mai întîi. Grădina asta zoologică e închisă noaptea, nu-i așa?

— Da.

— Nu trebuie să mergem nici prea devreme, nici prea tîrziu. Seara și dimineața rondurile sînt mai bine făcute. Experiența arată că momentul prielnic e la ora trei dimineața. Atunci ți-e cel mai somn și nu te mai sinchisești de nimic.

— Ai o lungă experiență de spărgător?

— Dacă aș avea, nu ți-aș spune. Mulțumește-te să-ți aduci aminte că m-am jucat de-a războiul cu tine și că nu ți-am dat sfaturi prea proaste, pentru că mai sîntem încă în viață. Sînt grilaje?

— Nu; doar o rețea de sîrmă groasă, cam atît de înaltă. Uite, aproape cît tine cînd stai în picioare.

— Cu ochiuri piezișe și partea de sus ascuțită, nu?

— Da.

— Cunosc modelul, e o nimica toată. Dar n-ai de ce să te apuci şi pierzi mult timp. O să luăm o scară dublă, uşoară, din aluminiu, ca să trecem peste el, şi mănuşi groase ca să nu ne tăiem mîinile. O să pregătim totul amănunţit. Deci, s-a făcut ?

— O să ne jucăm şi de-a asta, deoarece nu există altă cale, într-adevăr. Şi apoi, o prostie mai mult sau mai puţin...

— Aşa e. Dar ar fi bine să nu lipsim prea mult timp.

— Asta voiam şi eu să-ţi spun. Aş prefera să nu las copilul singur mai mult de o zi.

— Tocmai asta voiam să-ţi propun şi eu. Vezi că ne înţelegem. În ziua stabilită, plecăm dimineaţa, luăm cu noi de mîncare ca să nu fim văzuţi la restaurant.

— Şi ce importanţă are asta ?

— Măcar, dacă facem pe neghiobii, s-o facem cum trebuie. După-masă, luăm bilete de intrare ca să mergem în recunoaştere şi tu îmi arăţi locul. Apoi ne ducem în alt cartier şi, dacă ne mai lipseşte ceva echipament, îl cumpăr. Dăm lovitura la trei dimineaţa şi luăm imediat calea întoarsă. Sosim în zori. N-am fost plecaţi decît o zi, şi gata surpriza.

— Şi Pascal dacă e decepţionat ?

— Mira-m-aş.

39

VERDUN are dreptate. Pentru a îndepărta, dacă nu nenorocirea fatală a copilului, cel puţin deznădejdea care poate să-l doboare în fiecare clipă, el avînd conştiinţa acestei nenorociri, trebuie să mă bat, să mă zbat, şi nu mai e cazul să ne fie ruşine de oameni, nici să respectăm principiile din timp de pace. Sîntem în vreme de război, cînd legea cumplită a junglei şi-a recăpătat drepturile. Numai eu trebuie să am grijă să împlinesc unele visuri ale fiului meu care va muri. Nimeni altul nu se va îngriji de asta în locul meu. Şi, dacă pentru asta trebuie să mă duc să fur o pereche de lupi de pe teritoriul Republicii, puţin îmi pasă. Guvernele nu mi-au cerut părerea înainte de a face să plouă lîngă noi o bombă atomică care ne-a otrăvit. Fiecare pentru sine.

Văzut în plan, acest parc zoologic are forma unui triunghi mare mărginit de trei bulevarde.

Totul se petrece exact aşa cum a hotărît Verdun. Vizităm animalele după-amiaza, printre grupurile care se plimbă. (De ce, în orice grup de turişti, se află o suedeză, un soldat, doi copii germani şi un negru cu haina la două rîn-

duri ?) Tătarul nici măcar nu încetineşte pasul cînd trece prin faţa cuştii cu lupi, dar ştiu că ochiul lui a fotografiat toate amănuntele închizătorii. Dispare două minute, ca să se ducă la toaletă şi se întoarce cunoscînd orele rondurilor de noapte. Cum face ? E secretul lui.

Plecăm, facem cîteva drumuri prin oraş. Seara, începutul nopţii trec. Facem încet înconjurul grădinii zoologice în maşină Lampadare se înalţă din loc în loc pe trotuar, ridicînd foarte sus globuri luminoase ce par de opalină albă.

Verdun pune mîna pe braţul meu ca să încetinesc. În linişte, într-un spaţiu mai puţin luminat, la distanţă egală de două lampadare, schimb direcţia spre trotuar, unde maşina cea mare se urcă cu supleţe, cu o mişcare de coapse. Sîntem la un metru de grilaj. Verdun îşi pune mănuşile, mi le dă pe ale mele, deschide portbagajul, potriveşte o scară mică, dublă, de aluminiu şi o aşază călare pe gard, ca să trecem. Nici un zgomot. Sîntem în grădină. Miazme de sălbăticiune ne iau cu asalt, în valuri. Deodată, foarte aproape, puternic şi răguşit, un răget de leu se ridică din străfundul lumilor. Nu pot să-mi stăpînesc un tremur. Dar Verdun a şi aşezat scara pe grilajul următor, cu ochiuri mari, pătrate de data asta. Trecem peste el, la fel şi peste al treilea. Iată-ne din nou, ca nişte scoşi în afara legii, pe caldarîmul gudronat al aleii pe care o bătusem azi după-masă ca nişte paşnici vizitatori. La cîţiva metri, calmă, în picicare, cu capul spre noi, o cămilă asiatică cu două coccaşe ne priveşte morfolindu-şi buza inferioară. Înaintăm spre ţarcuri. Hiena dezgus-

tătoare continuă să meargă în cerc prin cușca ei, cu mișcări legănate de animal invertit. Cum gîndurile bizare vin întotdeauna în momentele cele mai absurde, îmi amintesc în clipa aceea că egiptenii antici credeau că hiena își schimbă sexul în fiecare an. Așa și pare. Lupii, dimpotrivă, nu se clintesc. Treziți de prezența noastră, pentru că ne-au auzit și ne-au simțit — dar oare dorm ei vreodată noaptea? — sînt în picioare, cu un sînge rece desăvîrșit, cu ochii fosforescenți pironiți pe noi în tăcere. Ne apropiem. Verdun deschide o cutie de plastic al cărei conținut l-a preparat la Hérode și le aruncă cocoloașe de carne tratată cu anestezice. Lupii se apleacă să le miroasă dar nu se ating de ele și, din nou, înfipți puternic pe labele lor, ne fixează cu atenție.

— Am picat prost, îmi suflă mongolul la ureche. Tocmai li s-a dat să mănînce. Nu le mai e foame. N-am alt mijloc să-i adorm. Începe totuși să te ocupi de broască. Mă mai gîndesc eu.

Trebuie acționat repede. Iau din sacul cu scule pe care l-am adus o lamă de ferăstrău pentru metale, fără mîner și, trecînd în spatele cuștii, în partea de sus a peluzei, o proptesc pe zăvor și încep să tai oțelul cu o mișcare regulată și domoală de du-te-vino. Dintr-o sticluță, torn untdelemn strop cu strop pe crestătură, ca să atenuez zgomotul ferăstrăului. Verdun apare brusc în fața mea și mă apucă de încheietura mîinii ca să mă oprească. Cu celălalt braț întins spre șoseaua ale cărei lumini străpung frunzișul copacilor, îmi arată masa neagră și albă a

unei camionete a poliției care lunecă încet. Reduce și mai mult viteza în dreptul mașinii celei mari, apoi ambalează din nou și dispare.

— Să terminăm odată, spune Verdun.

Tai ultimele fibre de metal și, împingînd poarta care nu scîrțîie, căci am uns și țîțînile, intrăm în cușcă. Drept capcane, ținem deschiși în mînă niște saci mari de pînză cafenie cu inele de aramă, ca sacii marinărești. Cu o mișcare foarte iute, elegantă, cu o rapiditate uluitoare, un lup s-a năpustit spre Verdun, cu fălcile deschise. Dar tătarul a reacționat și mai iute. Evitînd atacul cu o simplă mișcare a coapselor, întinde cursa și capturează lupul. În timp ce închide lacătul de aramă, îmi șoptește :

— Fii prudent ; a rămas lupoaica.

Dar eu sînt mai puțin îndemînatic decît el. Nici nu și-a terminat vorba că lupoaica m-a mușcat, sărind pe mine într-un elan fulgerător și, odată făcută isprava, s-a dus din nou în colțul cuștii. Verdun așază jos sacul de pînză în care lupul prins nici măcar nu mișcă ; îmi ia din mînă cel de-al doilea sac. Înaintează spre lupoaică vorbindu-i. Aud :

— ...pe interesanta, hai ? Copilul n-o să fie...

Omul și fiara se privesc țintă în ochi și ai spune că lupoaica se hotărăște să-și accepte soarta. Nu se mai zbate în timp ce e închisă în sac. Verdun mi-l întinde, neputînd să-i ducă pe amîndoi.

— Plecăm. O să te descurci cu mîna ?

— O să mă descurc.

Cu încărcătura noastră, așezăm din nou scara și trecem iar peste rețeaua de sîrmă, de astă

dată spre libertate, spre lume. Lupii se lasă purtați fără să clintească. Nici măcar n-am avut timp să-mi fie teamă să nu fim surprinși, nici să sufăr de pe urma atmosferei apăsătoare a grădinii zoologice în care atîtea animale periculoase, care nu dorm noaptea, sînt grupate într-un spațiu foarte mic.

Am pus sacii jos lîngă portbagaj, care fiind dotat pentru transportul cîinilor de vînătoare, are aerisire. Deschizînd capacul, Verdun îmi spune :

— Le-aș da drumul cu dragă inimă, dar nu putem să riscăm. Dacă unul dintre ei ar lua-o la fugă pe șosea, ne-am face de baftă. O să poți conduce ?

— Nu-ți face griji.

— Avem whisky în mașină.

Verdun este un luptător. Nu se gîndește la alcool pentru plăcerea noastră, ci ca să-mi dezinfecteze rana. Stau neclintit, dar nu din stoicism : pur și simplu nu simt nimic. Mîna, în podul și pe dosul căreia se disting urmele foarte clare ale dinților lupoaicei, e insensibilă și pe jumătate paralizată. Întind mîna spre cheia de contact ca să pun motorul în mișcare. Verdun mă oprește.

— Arcașii se întorc. Las' pe mine.

Arunc o privire în oglinda retrovizoare și văd într-adevăr cum se mărește și se apropie camioneta poliției.

O lampă albastră în formă de dom, cum vezi pe ambulanțe, lucește pe acoperiș și poți citi, tot luminoasă, inscripția „Poliție". Cînd Citroën-ul se oprește în dreptul meu, portieră lîngă

portieră, sînt singur la bordul maşinii celei mari a cărei capotă este deschisă. Îmi ascund mîna rănită sub tabloul de bord. Sergentul galonat care pare să comande patrula, aşezat lîngă şofer, coboară geamul portierei și, fără să se mişte de pe scaun, mă întreabă :

— Sînteţi în pană? Maşina dumneavoastră era goală cînd am trecut adineaori.

— Mă dusesem să caut un mecanic.

Se aude un zgomot de tinichigerie sub capota deschisă, și vedem ivindu-se un cap de tătar purtînd o caschetă slinoasă de mecanic de garaj.

— Era delco-ul domnule, spune acest mecanic neaşteptat. Am reglat platinele. Acum ar trebui să pornească. Vreţi să încercaţi ?

În timp ce complicele meu se sprijină cu coatele pe aripa mașinii ca să observe mai bine ce se petrece în adîncurile motorului, întorc cheia de contact ca să declanșez demarorul și, fireşte, mașina care nu avusese niciodată nimic, începe să meargă perfect. Verdun își admiră opera cu satisfacţie, apoi își dă cascheta slinoasă pe ceafă, împingînd cozorocul cu o mişcare a degetului mare.

— Ei poftim, merge ca un ceasornic.

— Cît vă datorez ?

— Două mii de franci vechi. Mă duceţi înapoi la garaj ?

— Cu plăcere.

Mecanicul își strînge sculele și le pune cu grijă în sacul de piele care, mai adineaori, ascundea instrumentele necesare pentru furat lupi. Se îndreaptă spre mine. Fără să mă deplasez, ca un client norocos, uşor plictisit că

a avut o pană în plină noapte, dar conştient de şansa de a fi găsit un mecanic capabil, deschid din interior portiera pasagerului. Verdun se urcă şi ia loc, punînd sacul cu scule pe genunchi. Mă întorc spre arcaşul şef.

— Vedeţi, domnilor, totul e bine cînd se sfîrşeşte cu bine.

Îmi fac în taină rugăciunea ca să fie aşa, în timp ce zîmbesc cu încredere, cu aerul uşor obosit al domnului din lumea bună căruia începe să i se facă somn. Totuşi îl privesc pe poliţist drept în ochi. Discern în ei o ultimă reticenţă şi o bănuială tardivă. Dar la urma urmelor fără îndoială că şi lui îi e somn, şi neîncrederea i se risipeşte. Îşi duce alene un deget la cozorocul chipiului ca să mă salute şi face semn şoferului să pornească. Vedem cum dispare luminiţa albastră la capătul drumului, apoi demarăm şi noi. Mă întorc spre Verdun.

— Ne-au luat numărul ?

— De unde ! Nici măcar atît.

40

MERGEM pe autostrada de sud pe şoseaua aproape pustie. Ne simţim bine, la adăpost, în interiorul maşinii bine încălzite, în timp ce eşarfele de ceaţă, pe care viteza noastră le risipeşte în noapte, dau o senzaţie de frig. Mă gîndesc la „casele" acelea, locuinţe în miniatură, la scara lui, pe care Pascal are obiceiul să şi le amenajeze în chip de refugiu, fie la Paris pe dulapuri, fie la Hérode, printre ramurile cedrului din curte, şi sub acoperişurile castelului lîngă terasa de pe coama zidurilor. Maşina merge bine şi, în şuieratul domol al motorului, goneşte în întuneric, sorbită de covorul de lumină al farurilor. Sîntem asemenea copiilor în „casele" pe care le instalează, liniştiţi în confortul şi certitudinea călătoriei noastre. Verdun deschide un termos cu cafea şi-mi întinde un pahar fierbinte. Îmi propun să ne oprim la o cîrciumă de pe drum.

— Ba nu, ţi-am mai spus. Barem dacă facem ceva să facem cum trebuie. E mai bine să n-aibă nimeni ocazia să-şi aducă aminte de noi.

— Crezi că o să ne prindă ?

— Nu cred. Ar fi culmea. Nimeni n-a furat vreodată lupi.

— Mi-ar părea rău să le fac necazuri paznicilor.

— De ce să le faci ? Vor dovedi că şi-au făcut rondurile la orele obişnuite. Cît despre rest, n-au nici o putere. Nu e treaba lor. Sînt membri de sindicat.

— Mă simt vinovat.

— Dacă ţii, trimite-le un cec ca să-i despăgubeşti ! O să te prindă şi asta n-o să facă nimănui nici un serviciu. Ce crezi că poate să aducă Franţei pierderea unei perechi de lupi ? N-a rămas numai în doi lupi.

— Poate că ai dreptate.

— Eu am întotdeauna dreptate. Dar mîna, ţi-a trecut ?

— Da, cred că e mai puţin amorţită.

— Dacă eşti obosit, pot să conduc eu.

— Mulţumesc, merge.

Simţim într-adevăr solidaritatea noastră atît de puternic, de parcă ne-am strînge în braţe. Nemţii spun că, pentru a te simţi cu cineva ca fraţii, trebuie să fi furat cai împreună. Şi mă întreb, pînă unde poate să meargă frăţia cînd ai furat lupi ? Drumul se desfăşoară, kilometrii fug şi orele trec. Nu spunem nimic. Sîntem doar conştienţi că existăm, unul şi celălalt, unul pentru celălalt, şi într-un sens, în inima durerii noastre, a grijilor noastre pentru Pascal, sîntem fericiţi.

— Laurent ?

— Da ?

— Ai avut dreptate că n-ai trecut pe la tine pe-acasă, nici pe la birou. A fost mai prudent.

— Ia te uită. Nici nu m-am gîndit. Doar pentru că nu m-am gîndit.

— Țin mult la tine. Te-ai descurcat bine cu ferăstrăul.

— Şi tu în toate.

— Muream de frică.

— Şi eu.

— N-ai nevoie de benzină ?

— Nu. Mi-ajunge pînă la Clermont.

— O să ajungem la Hérode în zori, cum ne gîndisem.

— Cum *te* gîndiseşi. Tu ai făcut planul. Eu m-am mulțumit să te urmez.

— Să urmezi bine, e lucru greu. Ai văzut cum te-a muşcat lupoaica ?

— Da. Nici măcar n-am avut timp s-o văd.

— Sînt ai naibii de iuți şi de hotărîți.

— Da.

— Încep să cred că Pascal are dreptate că se interesează atît de mult de lupi. Dacă ar fi scos doar un țipăt, poate că ne-ar fi prins. Au cu adevărat sînge rece. Cînd te gîndeşti că sînt în portbagaj. Mă întreb ce pot să gîndească.

— Nu gîndesc nimic. Aşteaptă.

— *Aşteaptă. Vei vedea ?*

— Da. Ajungem mereu la asta.

La intrarea în Clermont, în dimineața palidă, mă opresc la o stație de benzină care tocmai s-a deschis, ca să fac plinul. Mă simt uşurat cînd cobor din maşină şi-mi dezmorțesc muşchii înțepeniți de o atît de lungă nemişcare în poziția şezînd. Mă doare mai ales spatele şi-mi arunc de mai multe ori brațele în lături, întinse la orizon-

tală, ca să-mi treacă junghiul. Cînd eram la volan, conduceam mașinal, dar acum, simt cum mă copleșește oboseala. Mă duc să mă spăl pe mîini, traversînd porțiunea betonată a garajului, și aud cum se apropie, venind dinspre Riom ca și noi, tropotul de potcoave de cal al unei căruțe cu coviltir pe care o depășisem. Mă întorc spre ea și văd cum se leagănă în ceață felinarul roșu de semnalizare. În cealaltă parte, dinspre Clermont, două nimburi galbene semnalează farurile vreunui camion. Intru în clădire. Imaginea mea în oglinda de deasupra chiuvetei este foarte palidă și mă privește cu un aer posomorît. Dau drumul la apă și mă stropesc pe față. Apoi, cu vîrful degetelor, îmi masez orbitele și ceafa, unde pare că s-a cuibărit oboseala. În timp ce mă pieptăn, aud un zgomot puternic. Îmi pun pieptenele în tocul de piele neagră și-l bag în buzunarul de la pieptul hainei, apoi, închizînd cu grijă ușa în spatele meu, ies afară să verific dacă n-a căzut în mijlocul șoselei altă bombă atomică.

S-a întîmplat pur și simplu un accident, dar și asta e prea mult. Și-așa nenorocirea ne urmează pas cu pas, nu mai vreau și accidente. La douăzeci de metri de stație, privirea galbenă a farurilor camionului pe care-l văzusem adineaori apropiindu-se dinspre Clermont, acum nemișcat, luminează niște sfărîmături și agitația oamenilor care sosesc în goană. Într-adevăr, de cealaltă parte a drumului, o vitrină destul de sărăcăcioasă, pe care nici n-o observasem, se vădește a fi cea a unei cîrciumi în care muncitorii își iau cafeaua din zori, înainte să se ducă la

uzină. Uşa larg deschisă trasează un dreptunghi de lumină pe sol. Nevăzîndu-l nici pe Verdun, nici pe omul de la staţia de benzină căruia îi plătisem înainte de a mă duce să mă spăl, traversez maşinal strada ca să văd ce se întîmplă. Se vede de la prima ochire că o căruţă, cea pe care o depăşisem la sosire, s-a sfărîmat sub partea din faţă a acestui camion semi-remorcă, masă neagră enormă în penumbră, care transportă nenumărate butelii de gaz butan, aliniate cu grijă. Motorul camionului, încetinit, gîfîie domol. Şoferul se urcă în cabină să întrerupă contactul. Liniştea ne învăluie. Calul zace mort, asemenea unui burduf enorm. Căruţa nu mai e decît o adunătură de surcele. Căruţaşul, un ţăran în vîrstă, e întins pe spate la trei metri mai departe, cu capul întors ciudat într-o parte, mîinile desfăcute şi aşezate pe pămînt în poziţia de „mîinile sus". Fără îndoială e vorba de o întîmplare, şocul care l-a aruncat la pămînt şi l-a ucis potrivindu-i braţele în această atitudine semnificativă. Sau poate, în ultima sutime de secundă, nefericitul bătrîn, aruncat în aer, văzînd moartea în faţă şi nevrînd să moară încă, nu încă, ridicase braţele, într-un ultim reflex de teamă, ca soldaţii care cad prizonieri, în război, pentru că dînd pe neaşteptate de un post de mitraliere după un colţ de pădure şi văzîndu-se pierduţi, fără scăpare, au strigat :

— Camarade !

— Camarade ! trebuie să fi strigat bătrînul ţăran. Dar era prea tîrziu. Rafala de mitralieră şi pornise, asaltul fulgerător al barei enorme a

camionului îl și atingea în plin piept și îl arunca la trei metri de-acolo, să-și zdrobească ceafa de caldarîm. Căci încet, o baltă de sînge negru se întinde sub părul lui alb, pe șosea, mărturie a fracturii deschise : sîngele ieșit chiar din creier, cel mai ascuns care există, se scurge pe drum printre fisurile craniului zdrobit. Un cîine se apropie și începe să lingă sîngele. E de nesuportat. Dar, înainte să pot interveni, un muncitor trage un picior în burta cîinelui care o ia la fugă. Nu latră. Se furișează în tăcere ca un lup. În jurul meu toată lumea vorbește deodată. Se spune că șoferul camionului a frînat prea tîrziu, dar că totuși nu e vina lui, deoarece căruța intrase în plin pe la stînga lui. (E exact.) Se spune că rănitul a murit, că nici nu mai horcăie, dar că totuși nu trebuie deplasat înainte de sosirea ambulanței, că vor reuși poate să-l reanimeze, nu se știe niciodată, cu chirurgia modernă, la televizor, s-au văzut altele și mai și. Cineva spune că s-a telefonat la poliție, dar că sînt în întîrziere, așa se întîmplă întotdeauna, sînt mereu în întîrziere cînd ai nevoie de ei. Și trebuie să fii nebun să circuli cu un cal, în zilele noastre ; țăranii nu înțeleg progresul, e știut. Dacă bătrînul ar fi mers cu mașina, nu s-ar fi întîmplat nimic. Și un altul întreabă cum ar fi putut să-și cumpere o mașină ; are hainele foarte peticite. Nu asta e problema ; de vină e guvernul ; dacă ar fi fost autostrăzi ca pretutindeni, accidentul nu s-ar fi întîmplat. Și se vede că n-a suferit, drept la ceafă, așa, lovitura iepurelui, e moartea ideală. Ei Paul, ai văzut, exact același accident ca la Gannat, marțea trecută. Da, dar marțea

trecută era altceva, nu un camion cu butelii de gaz. Acela transporta bidoane cu lapte, nu ți-aduci aminte? A, da, bidoane cu lapte, adevărat, era altceva, dar lapte sau gaz, cînd ai murit, tot una e. Şi uzina începe la fără un sfert, nu mai e timp de glumit. Glumit, ai nişte idei, ce să-ţi spun. Ei, spuneam şi eu aşa, fără nici un gînd rău.

Apropierea unei sirene pune capăt dezbaterii şi toată lumea se împrăştie. Camioneta negru cu alb a poliţiei se opreşte la marginea drumului şi „arcaşii" invită oamenii care au mai rămas să se îndepărteze. Aceştia ridică din umeri şi pleacă. Soseşte o ambulanţă, şi două infirmiere cu bonete albe îl aşază pe nefericitul bătrîn pe o targă cu marginile cromate. Îi acoperă trupul şi faţa cu o pătură albastră, de lînă, purtînd inscripţii cu litere negre, îl depun în maşina lor, închid uşa şi pleacă, în timp ce lumina albastră care le împodobeşte acoperişul clipeşte în revărsatul de zori. Brusc, îmi dau seama că e foarte frig şi Verdun pune mîna pe braţul meu.

— Vino. Trebuie să plecăm. O să-ţi explic.

Traversăm din nou drumul ca să ajungem la maşina cea mare. Demarez încet şi un agent motociclist îmi face semn să trec. Verdun pare morocănos. Traversăm fără să scoatem o vorbă oraşul pustiu şi o luăm pe drumul de munte.

— Ai văzut accidentul ? îl întrebai pe Verdun.

— Nu-mi mai vorbi de asta. E o bătaie de joc.

— Dar de ce a intrat căruţa în plin pe stînga ? Ai fi zis că s-a năpustit în camion.

— Exact. Calul s-a ambalat. A înnebunit, s-a repezit într-o parte, iar bătrînul s-a zbătut în

zadar să-l domolească. L-am văzut. Era în picioare, trăgînd de hățuri cu putere și urlînd. N-a putut să facă nimic.

— Dar cum e posibil ?

— E îngrozitor, și mă tem că e vina noastră. Calul cred că a simțit lupii prin găurile de aerisire ale portbagajului. De aceea era mai bine să plecăm.

— Nu sînt de părerea ta. De data asta e serios : moarte de om. Trebuie să ne întoarcem ca să le explicăm.

— Ce, ești nebun ? A murit, a murit, n-o să-l mai învii. În orice caz, îi venise ceasul. Și, pe urmă, poate că m-am înșelat, mai știi ? Dacă e așa, calul a fost pur și simplu mușcat de fund de o viespe.

— Nu. Cred că ai dreptate.

— Și eu, dar la război nimeni nu știe unde cad obuzele. Nu poți să le stăpînești.

41

ASTFEL că după expediţia noastră aberantă şi poate victorioasă, ajungem la Hérode amărîţi.

— Haide, îmi spune Verdun, nu-ţi mai frămînta creierii. O să mă interesez despre bătrînul acela şi, dacă putem să-i ajutăm familia, o să-ţi spun. Mai bine gîndeşte-te la Pascal. Pentru el eşti răspunzător. El e aproapele tău, cum spun preoţii.

Şi mă gîndesc la Nietzsche, care exalta dragostea de cel mai îndepărtat şi preciza cu duritate : „Cînd nu sînteţi decît cinci împreună, se află întotdeauna un al şaselea care trebuie să moară". Ce-i de făcut ?

Văzînd turnurile, imuabile şi senine în ceaţă, mă simt ceva mai bine. Pietrele sînt atît de reci, atît de calme, încît vecinătatea lor te linişteşte. Ele adăpostesc bine suferinţa. Ajungînd la castel, înainte de portiţa zidului de împrejmuire, Verdun mă pune să întorc pe drumul care merge de-a lungul fundaţiilor şi să ajung la cuşcă. Mă opresc în marşarier în faţa gratiilor, asemănătoare cu cele ale cuştii din grădina zoologică.

Verdun deschide portbagajul, scoate sacii cafenii şi, literalmente, „îi goleşte" de sălbăticiu-

nile pe care le-a ținut prizoniere, pe pavajul de ciment de unde Pascal a măturat frunzele uscate pentru ei. Închidem ușa și îi privesc. Imperturbabili, se scutură, dar fără exces, ca niște animale care au stat sub ploaie și-și alungă apa de pe blană ; apoi își reiau fără grabă aceeași atitudine pe care o aveau la grădina zoologică : în picioare, cu botul sprijinit de gratii, privind răbdători în depărtare. Fără să știe (sau știind ?) și-au îndeplinit încă o dată misiunea : fără îndoială, la Clermont, indirect, au ucis. Dar nu poți să le aduci vreo vină pentru că tocmai asta e misiunea lor. Existau după natura lor, iar mirosul lor a fost de ajuns ca să provoace moartea. Îi lăsăm cu gîndurile lor și intrăm în casă. Ne-am aflat pe drum timp de douăzeci și patru de ore și sînt foarte obosit de astă-dată. Pascal nu s-a trezit, dar Marinette îmi spune că totul e în ordine. Îmi fac toaleta gîndindu-mă la ce mi-a spus Verdun : am adus copilului o surpriză suplimentară ; lupoaica e grea. Așteaptă pui. Se vor naște desigur peste cîteva săptămîni.

— Ei, mă întreabă Pascal în timp ce luăm micul dejun față în față, ați pățit ceva ?

— De ce ?

— Ei bine, pentru lupi ?

— De unde știi de lupi ?

— Nu văd de ce ați fi plecat atîta vreme dacă nu pentru asta. Se simt bine ?

— Nu prea rău, da. Lupoaica așteaptă pui.

— Formidabil. Sînt în cușcă ?

— Da, așa cum ai spus. Nu vrei să dai fuga să-i vezi ?

— Acum că sînt aici, nu mai e nici o grabă. Cum îi cheamă ?

— Nu ştiu. Nu mi-au spus. Tu o să le pui numele.

Mînă în mînă, coborîm la cuşcă. Lupii nu şi-au schimbat atitudinea. Ai zice că, de o oră de cînd sînt acolo, nu s-au clintit cu un milimetru. Stau tot în picioare, privind departe, acum spre pădure, pentru că sînt cu faţa spre brazi, dar îmi dau seama în sfîrşit că acest calm nu e nici măcar cel al aşteptării. Ei există într-o linişte pură. Îi admir. Omul trăieşte în frenezie. Dacă progresează puţin, dacă urcă mai sus în el însuşi, găseşte mai multă pace şi cade în anxietate tăcută. Dacă ajunge şi mai departe, angoasa se preschimbă în calm iar condiţia lui devine aşteptarea. *Aşteaptă. Vei vedea.* Dar nu poate merge mai departe, mai sus. Nu, nu poate. Aerul este prea rarefiat pentru plămînii lui.

Or, lupii au trecut dincolo. Ei sînt mai departe, mult mai departe, foarte departe dincolo. Au depăşit de mult stadiul aşteptării. Nu numai că nu mai aşteaptă nimic, dar ştiu *că nu e nimic de aşteptat.* Şi puţin le pasă. Stăpînirea lor e absolută. Nirvana lor e cotidiană. Sînt prezenţi într-o pură absenţă. Sînt absenţi în însăşi prezenţa lor. Aplică prin simpla lor existenţă o demonstraţie filozofică fără apel. Poate că acesta era visul lui Hegel.

— Îi cunosc, nu-i aşa ? întrebă copilul privindu-i pe îndelete.

— Da. Sînt cei pe care i-am văzut împreună.

— Aţi făcut bine că i-aţi luat. Cred că a fost greu, dar aţi avut dreptate, pentru că trebuie

să acționăm repede, acum. Nu mai avem mult timp.

— Nu mai vorbi de viitor. Prezentul ajunge. Ei, cum îi botezi ?

— Știi, e important numele. Nu poți să dai un nume așa, din capriciu. Ceea ce trebuie e să ghicim numele pe care îl și au. E un bărbat și o femeie, nu-i așa ?

— Da. Și ți-am spus chiar că lupoaica va avea pui.

— Atunci, după părerea mea, se numesc Adam și Eva.

42

AŞA începe o nouă etapă a vieţii noastre căci, în momentele de paroxism, trebuie să ştii să fii nebun în mod deliberat, ca să nu mori sub lovitura vieţii. Ea însăşi e absolut nebună, pînă în rădăcinile ei cele mai adînci și, în momentul crizei, trebuie să știi, din mimetism, să adopţi nebunia ei. Nimic nu poate să pară mai smintit decît predilecţia unui copil pentru lupi, nimic nu era mai puțin rațional decît gestul unui tată mergînd să fure animale sălbatice de la grădina zoologică a unui mare oraş.

Totuşi, așa trebuia făcut, noua noastră linişte o dovedeşte. Am arătat copilului geometria precisă a rănilor pe care le aveam la mînă ca să-l incit la prudenţă și să-l fac să înţeleagă că nu trebuie, pentru moment, să se apropie de periculoşii lui tovarăşi. Rămîne multă vreme în faţa cuştii, îi priveşte. Lupii îl privesc și ei şi fără îndoială că astfel, în acest schimb tăcut, prietenii neprevăzuţi (neprevăzuţi cu adevărat?) încep să facă cunoştinţă. După-amiaza, lupii dorm uneori cu un somn uşor, întredeschizînd un ochi la cel mai mic sentiment al unei

prezențe străine. Presupun că veghează noaptea. Nu știu.

Toamna înaintează ; frunzele se îngălbenesc și cad, dar încă nu e frig. Lupii, după cîte știu, încă nu s-au aventurat în tunelul care duce spre pivniță, cel pe care l-am golit după indicațiile lui Pascal. Fără îndoială că îl vor folosi la venirea iernii, ca să se adăpostească pe timp de ninsoare. Dar se spune că lupilor le place zăpada.

Astfel plutește peste timp ceea ce numeam eu odinioară corabia noastră pirat, care ar fi mai degrabă o cetate asediată. E înconjurată de toate pericolele din lume, dar mai ales e roasă de ce poate fi mai rău : avem ciuma la bord și ar trebui să punem să fluture un drapel negru pe turnurile noastre. Nu poate să ni se întîmple nimic mai rău decît ce ni s-a întîmplat. Cel care trebuia să trăiască cel mai mult dintre noi, să aibă o curgere nesfîrșită de zile fericite — copilul — a fost lovit. Iar deasupra castelului, cum se cuvine unei cetăți asediate, zboară în fiecare zi cîte un avion. Trece întotdeauna fix la amiază, foarte sus, exact de la nord la sud și cred că e vorba de avionul de cursă lungă Paris-Alger. Trece, fatidic și regulat, și uneori razele soarelui scînteiază pe fuselaj sau pe aripile gri-argintiu.

Și mă gîndesc la toate acele avioane care, fără sfîrșit și fără încetare, se rotesc deasupra diverselor țări ale lumii, unde totuși nu bîntuie războiul, avioane care nu transportă pasageri pașnici, ci ascund în pîntecele lor bombe înfricoșătoare în stare să radă orașele. Și uneori,

dintr-un accident, una din ele cade, în Corsica de pildă. Mă gîndesc la bombardierele acelea mari de șaizeci de metri lungime, cu forme elegante și zvelte, ducînd cu ele în așteptare ouăle funebre, în care zace moartea speței umane, care se rotesc în stratosferă urmînd un itinerar riguros, așteptînd ordinul electronic, care din fericire n-a venit pînă acum, să arunce totul și să termine cu lumea. Mă gîndesc la acele submarine de cursă lungă care rătăcesc în marile adîncimi, motorul lor atomic permițîndu-le să meargă luni de zile fără escală, nedetectabile de către radare, putînd în fiecare clipă să elibereze elanul unei salve de proiectile autopropulsate care, țîșnind din mare într-o jerbă de spumă, se vor îndrepta cu o precizie înfricoșătoare spre un oraș adormit la mii de kilometri, ca să facă din el un cîmp de cenușă. Mă gîndesc la acele containere secrete care se odihnesc în străfundurile mării, la niște amplasamente misterioase, ignorate de întreaga omenire în afara cîtorva oameni așezați în spatele pupitrelor electronice, acolo, foarte departe. Și, la impulsul lor, cilindrii cenușii se vor înălța tăcuți în apă, ridicîndu-și mantia de alge și cochilii și vor vărsa, la rîndul lor, o oribilă moarte pentru niște țări indepărtate. Mă gîndesc că stocul actual de explozive atomice, în acești ani șaizeci (deși crește și el în fiecare zi) echivalează cu peste douăzeci de tone de dinamită pentru fiecare bărbat, femeie sau copil de pe pămînt. Fiecare cap omenesc, fie el de rasă roșie, albă, galbenă sau neagră, își vede desti-

nată amenințarea precisă, numai pentru el, a peste douăzeci de tone de explozivi, atît cît să distrugi de mii de ori fiecare persoană.

În gropi subterane, sînt așezate armele mai puțin puternice ale armatei terestre, în alertă, îndreptate permanent spre obiective indicate. Mă gîndesc că există astfel rachete atomice tactice botezate cu numele obiectivului lor : Paris, Moscova, Londra, Berlin sau Marsilia. Poate că, pe marile cîmpii din centrul Europei unde s-a hotărît prin tradiție soarta războaielor continentale, există în vreo cazemată o rachetă de mici dimensiuni pe care un ofițer poznaș a scris ca obiectiv : „Castelul Hérode".

Ba nu. La urma urmei, e puțin probabil, nu numai pentru că, în termeni militari, noi reprezentăm unul dintre obiectivele cele mai neglijabile, dar mai ales pentru că *nu e nevoie*. Treaba e gata făcută. Moartea atomică o și ducem cu noi în ultima noastră croazieră, în zidurile noastre. Ea curge prin sîngele lui Pascal, cel dintre noi care aparținea viitorului. Nu mai e nevoie să se tragă asupra noastră. Doar să fim lăsați să ne urmăm drumul. Singuri, fără un nou atac, ne îndreptăm spre deznodămîntul teribil. Avem ciuma la bord.

Urc în bibliotecă, singur, și, ca să-mi alung gîndurile astea cumplite, deschid cartea lui Buffon la capitolul despre lupi. Nu-l mai citisem de la Paris. Norocul — sau nenorocul — mă face să cad pe pasajul care mă poate emoționa cel mai mult.

Este vorba de vînătoarea de lupi. Buffon arată cum cîinii se tem să meargă pe urmele lupilor şi că numai ogarii, cei mai proşti, folosiţi în cete, permit să-i hăituieşti la sigur. Mai trebuie să li se dea drumul în valuri succesive şi să fie mînaţi de un om călare, pentru a-i face să nu dea înapoi. În cele din urmă încolţesc fiara pe care vînătorul o răpune cu cuţitul. Dar se îndepărtează şi de animalul mort şi refuză să-l mănînce.

Se mai poate vîna lupul cu gonaci. „Dar cum lupul străpunge mereu drept înainte, şi fuge o zi întreagă fără să fie istovit, vînătoarea aceasta este plicticoasă..."

Da, vînătoarea noastră nu e amuzantă. Murim în tăcere şi fără lacrimi, fără nici o prefăcătorie. Dar ce ? Nu e dreptul nostru ? Nu e de ajuns că murim ? Mai trebuie să vă şi distrăm ? Suveranitatea noastră ne-o interzice.

Vom suporta cu vitejie vînătoarea, şi atîta tot, cu toată vitejia de care vom fi în stare, ca nişte lupi destoinici, cenuşii, care-şi cunosc meseria : să alerge şi să tacă vreme îndelungată. Avem picioare bune şi uneori curaj. Nu ne vom sustrage. Vom alerga pînă la capătul puterilor, la capătul vieţii, la capătul suferinţei noastre, „străpungînd mereu drept înainte". Şi cînd vom ajunge la capătul vieţii, la capătul puterilor, la limita suferinţelor, vom cădea, gîfîind. Dar tot ne vom mai juca de-a marele joc al morţii. Vă vom privi mereu, cu o insistenţă deplasată care vă va da, în ciuda falsei voastre victorii, o stare adîncă de indispoziţie. Noi lupii, murim greu. Privim adevărul în faţă. Culcaţi

la pămînt, vom vedea strălucind lama armei funebre şi nu ne vom clinti. Nu vom căuta să fugim. Nici măcar nu ne va trece prin gînd. De abia dacă va mai rămîne în noi puţină mînie, pe care ne-o veţi citi în priviri. Dar nu veţi vedea teamă. Pur și simplu, în timp ce ne veţi ucide, vă vom privi fix, cu ochii noștri pătrunzători care strălucesc în noapte. Şi veţi presimţi atunci, cu un fior de spaimă, că mulţi ani încă, amintirea acestei priviri pătrunzătoare o să vă urmărească și-o să vă strice somnul. Căci noi vă vom fi privit fără ură, fără amărăciune, fără nici o consideraţie.

În clipa morţii, vă vom răscoli tocmai prin indiferenţa noastră, vă vom lovi cu neliniștea, din fundul îndepărtării noastre. Ne veţi aduce moartea, dar, numai cu privirea noastră venită de atît de departe, vă vom lovi de moarte, la rîndul vostru. De acești ochi strălucitori, deveniţi sticloși, care nici măcar nu vă văd, veţi fi fulgeraţi. Imensa întindere a nepăsării noastre vă va strivi ! Şi, loviţi de spaimă, nu veţi îndrăzni nici măcar să ne mîncaţi, cîinilor !

43

— S-A întîmplat o nenorocire! îmi spune Pascal.

Mă întorc brusc spre el : e atît de apăsător să auzi numită nenorocirea chiar de el, care încarnează toate nenorocirile mele într-una singură. Dar după a doua mişcare, îmi vin în fire. Cu copiii, insolitul devine întotdeauna ceva obişnuit. Proporţiile evenimentelor nu sînt niciodată pentru ei aceleaşi ca pentru adulţi şi, în caz de nenorocire, poate fi vorba doar de o stricăciune a vagonului-macara de la trenul electric, căruia i s-a defectat legătura.

— Da ? Despre ce e vorba ?

— Ei bine, ştii că mi-ai zis să nu mai ies singur cîteva zile, din cauza calului nebun al lui moş Vernet ?

— Da, şi ?

— Atunci caut jocuri noi în casă. Am coborît în pivniţă şi am mers prin tunelul lupilor...

— Ţi-am spus să nu te duci. Te-au atacat ?

— Nu, de loc. Unul din ei a căzut în puţul din culoar.

În clipa în care răsuflu uşurat, copilul neavînd nimic, îl privesc şi mă pomenesc că imagi-

nea lui îmi rămîne întipărită în minte. Se întîmplă uneori ; e fără îndoială un efect al oboselii. Totul se petrece ca într-un film de cinema a cărui proecție s-ar întrerupe brusc pe un cadru. Fotografia se fixează astfel pe ecranul percepției interioare, și experiența dovedește apoi că se întipărește în memorie. Da, o astfel de viziune căpătînd deodată intensitatea ineditului, a neuitatului, cea de care nu te mai desprinzi și, din clipa în care apare, presimți excepționala ei importanță. Astfel, îl văd pe Pascal ca și cum l-aș vedea pentru prima oară și sînt deodată impresionat de frumusețea lui. Vorbesc despre asta simplu, cu toate că e fiul meu. Desigur, îl găseam din totdeauna plăcut, viguros și încîntător totodată, dar în definitiv, pentru cineva care n-ar fi nutrit față de el sentimentele mele de dragoste, nu era cu totul deosebit, în comparație cu mulți alți băiețași de zece ani, la vremea la care copiii sînt robuști și distinși în mod destul de curent. Dar într-adevăr, îmi dau seama deodată că după aceste luni de ședere la țară, întovărășit mereu de gîndul morții care i-a fost anunțată, s-a schimbat profund. Fără să-și piardă deloc din spontaneitate, și din aerul copilăresc care ține neapărat de vîrsta și de starea lui, s-a maturizat la suflet, și asta se vede. O oarecare gravitate și sentimentul perceptibil al responsabilității, pe care nu-l capeți de obicei decît la vîrsta adultă, și-au pus pe el amprenta. Și în timp ce chipul, trupul, atitudinea lui s-au virilizat, zîmbetul i-a devenit mai proaspăt, mai tînăr, în așa fel încît ai spune că a îmbătrînit și a întinerit în mod mis-

terios în acelaşi timp. Şi fără îndoială că aşa şi este. Vezi uneori o astfel de expresie pe masca bătrînilor artişti de o foarte mare măiestrie, care au suferit atît de mult încît nu mai au vîrstă, sînt mai bătrîni decît lumile, şi au muncit atît de mult, atît de mult au dezvăluit publicului opere de o tinereţe veşnică, încît această tinereţe s-a răsfrînt asupra lor şi, deşi sînt cei mai adulţi dintre oameni, hărăziţi cu cea mai demnă siguranţă de sine, sînt în acelaşi timp şi copii, şi bătrîni.

Pascal a devenit fratele şi tovarăşul lor de arme, egalul lor. Mă gîndesc că de fapt, fără să spună un cuvînt, a suferit poate în puţine luni tot atît cît aceşti bătrîni seniori imperturbabili de-a lungul atîtor zeci de ani. Sînt mîndru că am un asemenea fiu. Fără îndoială că nu-l merit. La numai zece ani, a devenit şi el un senior, calitate fundamentală pe care nimic, nimic n-o poate da fără suferinţă, fără durere: nici naşterea, nici banii, nici puterea. Nu este un privilegiu şi totuşi este şi un privilegiu, căci trebuie să-i porţi în inimă posibilitatea o dată cu principiul. Totuşi, trebuie s-o întîmpini, în strădanie şi lacrimi. Nu există nimic mai mare pe lume. Această demnitate nu serveste la nimic. Ea nu se dă, ci se dobîndeşte. Marchează pragul de temut de unde biata natură umană, din eşec în esec, păşeşte spre victoria imemorială. O întîlneşti în clipa în care învinsul, în disperarea cea mai adîncă, se îndreaptă ca să păstreze aparenţele, refuză să fie legat la ochi înainte de a fi împuşcat şi, privind plutonul de

execuție, fără revoltă și chiar fără sfidare, cu un calm nesfîrșit, îl face să simtă că nu valorează nimic, că oamenii care împușcă se vor prăbuși într-o mediocritate rușinoasă, în neant, în timp ce martirul va trăi veșnic.

Copilul meu a devenit suveran și, oricare ar putea fi deznodămîntul cruntei situații, acest lucru nu-i va putea fi luat niciodată. Din întîmplarea care l-a lovit, el a făcut un destin. Şi din destinul care l-a copleșit, obișnuindu-se cu el răbdător, cu înțelepciunea nesfîrșită a copilăriei, a făcut o soartă pe care și-a asumat-o și, în cele din urmă, a dominat-o. A ajuns la acest stadiu. E liber pentru totdeauna.

Voi continua, pentru că lumea este un teatru, să joc cu exactitate față de el rolul tatălui, în cel mai mare calm și cea mai mare înțelepciune de care voi fi în stare, cu toate că am puțină, și, dacă ocazia o cere, cu severitate. Nu va fi vorba decît de aparențe. În adîncul lucrurilor, în adîncul sufletului meu, știu că de acum înainte m-a depășit de foarte departe. S-a distanțat categoric de mine, poate pentru că este un copil, poate pentru că va muri, sau pentru un miliard de alte motive pe care nu le cunosc și care îi formează un misterios cortegiu. E fiul meu dar și Domnul meu. Doamne, Doamne, nu mă părăsi! Nu mă lăsa singur în noapte, în timp ce tu mergi în miez de lumină!

Pascal poartă părul puțin prea lung pe ceafă și dorește să-l păstreze așa „pentru că e la modă“, spune el. Nu vrea să se tundă. Dar, cu-

rios, nu-i dă aerul unui băiat din secolul XX. Îi face un cap din evul mediu, de tînăr cavaler prinţ. În occident, operele de artă sînt numeroase şi, pînă la urmă, un oarecare număr de cărţi minunate şi-au spus cuvîntul, au povestit totul şi, printre acestea, cea pe care Pascal o admiră mai presus de orice, e culegerea romanelor admirabile ale Mesei Rotunde.

Sînt la picioarele copilului meu, pe care îl respect în cel mai înalt grad, dar nici nu vreau să dau dovadă de o modestie ridicolă, nesinceră şi deplasată. Admit chiar, în cel mai bun caz, într-o ipoteză foarte binevoitoare, că aş putea prezenta analogii cu renumitul Lancelot din Lac, care a fost unul dintre cei mai cavalereşti luptători ai timpului său. Dar îmi amintesc de asemenea că dragostea lui Lancelot din Lac a comportat şi reversul ei şi că din cauza „slăbiciunii rărunchilor săi", bravul soldat n-a putut niciodată să devină cel mai bun cavaler din lume, n-a putut niciodată să ajungă la Sfîntul Graal. Şi ştiu că numai fiul său, Galaad, „cavalerul neprihănit", a fost cu adevărat mare. El şi numai el a putut să atingă misterele esenţiale şi, în felul acesta „a pus capăt vremurilor aventuroase". Fiul meu, fiul meu, în lumină, fiul meu înveşmîntat în alb, fiul meu cu lupul rănit !

— M-am speriat foarte tare, spune Pascal, pentru că mi-a fost teamă ca cel rănit să nu fie lupoaica, Eva, şi micuţii pe care-i poartă să nu fie în pericol. Dar nu. Lupul, Adam, e cel care

a căzut. Scîndurile pe care le pusese Verdun s-au deplasat.

— Lupul geme ?

— Nu, tace.

— Şi Eva, unde e ?

— E în picioare, alături. Tace şi ea. M-am apropiat de ea.

— Du-te şi anunţă-l pe Verdun. Spune-i să aducă o scară.

În fasciolul luminos al lanternei electrice, vedem lupul culcat, încolăcit, în fundul puţului, la trei sau patru metri. Una din labele din faţă, cu siguranţă ruptă, formează un unghi anormal. Ridică liniştit capul şi ne priveşte fără să dea semne de nerăbdare. Vreau să cobor primul, dar Verdun nu mă lasă, spunîndu-mi că nu ştiu cum să procedez şi am mai fost o dată muşcat. Din fundul puţului, ne spune că lupul nu are laba ruptă ci umărul scrîntit şi că nu e mare lucru. Apoi îl ia zdravăn în braţe, tăcut şi nemişcat, şi se urcă pe scară. Abia în clipa în care apare lîngă noi, îmi dau seama că, de cîtva timp, de la începutul operaţiilor de salvare, fără să ne dăm măcar seama, stăm alături de lupoaica bănuitoare şi de temut, care mă muşcase la Paris înainte ca eu să mă pot apăra.

— Ei bine iată, spune Verdun, voi astupa din nou puţul. Dar a început să fie frig noaptea. Acum că lupul nu mai poate să umble, e mai bine, după părerea mea, să-l instalăm în pivniţă.

La lumina lămpii, lasă fiara jos, pe pămîntul bătătorit, se ghemuieşte lîngă el, îi pipăie îndelung umărul cu mîinile sale puternice şi experte,

apoi, punînd un picior pe toracele lupului, trage de labă cu un gest brutal şi precis. Se aude un pîrîit sec, însoţit de un scheunat scurt al lupului, după care acesta se culcă din nou şi închide ochii. Laba atinsă şi-a reluat o poziţie naturală. Verdun îşi lasă în jos mînecile cămăşii. Lupoaica înaintează spre el şi îi linge mîna, scurt, o singură dată. Linge şi umărul lupului, apoi se întinde alături de el.

În clipa în care părăsim pivniţa, mă întorc şi-i văd pe cei doi lupi, culcaţi, cum ne privesc în tăcere.

44

LUPUL o să fie bolnav multă vreme? îl întrebă Pascal pe Verdun.

— Nu cred. Peste cîteva zile va fi din nou în picioare, în cuşcă. O să vezi.

— Se va uita la pădure?

— N-aş putea să spun, dar probabil că da. Numai că trebuie de acum înainte să ne organizăm altfel. M-am ocupat eu de lupii tăi pînă în prezent. Acum nu mai am timp de asta. E treaba ta. Pentru început, du-te şi cere-i Marinettei o strachină cu apă și coboară să le dai de băut.

— De acord.

Copilul iese. Mă întorc spre Verdun.

— Îl laşi să se ducă singur?

— Da.

— Nu ţi-e frică să nu i se întîmple ceva?

— Nu. Nu riscă nimic. Nu mai e cazul acum.

Sînt destul de întreprinzător şi aş putea fi chiar autoritar. Dar viața m-a învățat să mă stăpînesc, să aştept și să văd înainte de a lua o hotărîre decisivă. Desigur că n-aş fi îndrăznit niciodată, din propriul impuls, să-l trimit pe copil singur lîngă lupi. Dar fapt e că am

trăit pînă acum lîngă ei fără să ne facă vreun rău. Şi mai ales am încredere în Verdun, în adîncul lui instinct de viaţă, mai concret decît al meu. Şi el iubeşte băiatul la culme, n-ar vrea în nici un caz să-l expună. Dacă hotărăşte deci că a venit clipa să-l trimită pe Pascal fără pază în societatea lupilor, sînt gata să împart riscul cu el. Cei care trăiesc cu picioarele pe pămînt sînt în stare nu numai să gîndească, dar şi să „simtă" ce trebuie făcut ; şi întotdeauna astfel se percepe esenţialul. Trebuie să ai întotdeauna o viziune globală înainte de a lua o hotărîre deosebită.

Totuşi încerc o oarecare greutate să-mi stăpînesc impulsul de a mă năpusti pe scară să văd ce se petrece în pivniţă, şi, dacă trebuie, să apăr copilul. Dar Verdun are dreptate şi nu trebuie să mă îngrijorez. În curînd Pascal se înapoiază radios. Se vede că noua lui responsabilitate, misiunea lui, îl umple de mîndrie. Să dai de băut şi de mîncare lupilor, ce onoare ! E prima oară de la venirea noastră aici cînd Pascal pare complet fericit, mai mult, mai adînc decît în ziua livrării tractorului. Începe o nouă etapă din viaţa noastră. Încă una ! De-ar putea să mai fie încă multe altele !

Lupii au intrat în familie. Intimitatea noastră cu ei a devenit completă. Dimineaţa şi seara, de-acum înainte, copilul le duce apa şi carnea. „Pofta lor pentru carne este dintre cele mai vehemente", spune Buffon.

Comportarea Marinettei s-a schimbat şi ea. Cînd a descoperit că am adus lupii, a spus doar

atît : — O sărmanii ! — ceea ce, tradus din dialectul auvergnat, însemna clar că ne lua drept nebuni. Astăzi nu va mai spune așa. Dimpotrivă, la fiecare masă, pregătește cu grijă și cu un fel de respect, pentru copil, hrana lupilor. Și ea, fără să cunoască totuși răul ascuns, tragic, care l-a lovit pe Pascal, presimte că ceea ce se întîmplă în clipa asta între zidurile noastre scapă oricărei norme comune și că trebuie să acceptăm neverosimilul, pentru că a devenit pentru noi cel mai natural.

Rupt de oboseală, urc să mă culc, mai devreme decît ceilalți, chiar înainte de Pascal. Trecînd prin baie, îmi văd deodată chipul ca și cum l-aș zări pentru prima oară. Trăiesc acum printre viziuni. Nu mă recunosc. E drept că părul mi-a albit la tîmple, în mod destul de impresionant de la plecarea mea din Paris. Totuși, chipul mi-e mai neted, mai calm decît l-am văzut vreodată și îl privesc de parcă n-ar fi al meu. Asemenea copilului, ai spune că am întinerit. Ca el — dar mult mai puțin decît el, bineînțeles —, se pare că devin calm pentru prima oară în viața mea. Căci nu eram așa pe vremea începuturilor mele în afaceri. Trăiam în neliniște și eram extrem de îmbătrînit. La treizeci de ani, trăiam cu o senzație de spaimă. Desigur, nu lucram prost, și biruiam deseori, dar eram copleșit de teamă. Azi totul mi-e egal. Numai ceea ce ține de sănătatea copilului mă interesează ; să mă fi apropiat, oare, de o recompensă misterioasă ? Să-mi fie dată prin mimetism ?

Iubind copilul mai mult decît pe mine însumi, aş putea să beneficiez, poate, prin contagiune, de o parte din propria lui copilărie ? Aş deveni, nu egalul — ipoteza e neverosimilă și, chiar dacă nu ar fi, n-aş vrea să admit o asemenea eventualitate, mi s-ar părea o profanare — ci echipierul său, vreun gentilom din suită, fără relief, îmbrăcat în negru, în colţul tabloului, în spatele unui personaj de sînge regesc.

Petrec o noapte liniștită. La capătul durerii, mi-am regăsit somnul. Dimineața, Pascal, după ce le-a dus lupilor prima hrană a zilei, vrea să joace cu mine o partidă de şah și îmi procură cea mai mare bucurie posibilă : pentru prima oară de cînd jucăm împreună, mă bate. Joacă repede, din instinct, cu siguranță și într-adevăr, fără să-i fac nici o concesie, fără să-l las să cîştige partida, mă învinge net. După aceea, așezînd piesele de lemn în cutia lor lăcuită, cu gesturi măsurate, se scuză pentru victoria lui. Zîmbesc. Sînt încîntat. Mă gîndesc că am ajuns într-adevăr experimentaţi, într-adevăr capabili. Nu mai există în noi nici o imprecizie, nici un amatorism. Iată-ne profesioniști. (Dar profesioniști în ce ? În creșterea lupilor ? În aşteptarea morţii ?)

În fiecare zi la amiază, nu pot să-mi reţin un reflex de amărăciune, o tresărire de exasperare cînd văd, cînd aud marele avion de linie trecînd pe deasupra capetelor noastre, urmînd cu o precizie riguroasă direcţia nord-sud. Nu-mi

place avionul ăsta. La drept vorbind, îl urăsc sincer. Dar nu pot, la rîndul meu, să pun mîna pe o rachetă cu cap atomic ca să-l dobor. Chiar dacă aș avea posibilitatea practică să mă joc de-a aceste jocuri sălbatice, n-aș vrea s-o fac. N-am vînat niciodată, nici fiare, nici avioane, nici oameni. „Să ucizi un om pentru binele omenirii, nu înseamnă că acționezi pentru binele omenirii", spune înțelepciunea Orientului.

Dar ecoul acestui motor îndepărtat, inalt în ceruri, îmi trezește în fiecare zi insuportabila obsesie, vechea mea durere, pentru că acest avion mă obligă să-mi aduc aminte, am mai spus-o, de marile bombardiere intercontinentale care se rotesc la nesfîrșit în aerul rar al marilor altitudini. Nu se poate exprima cu o precizie mai mare decît o fac aceste mari păsări ale morții, cît este de adîncă josnicia sufletului omenesc, și cît de mult, ca să termin, se complace în ea arta militară. Mulțimea, pe vremuri, nu iubea soldații, pentru că devastau recoltele și violau femeile, dar aceeași mulțime aplauda soldații, căci ei încarnau — în momentul parăzilor, cu arma la umăr, drapelul în vînt — partea sălbatecă pe care fiecare o poartă în sine, micul său vis trist de glorie. Dar cu scurgerea secolelor, ofițerii superiori care, încă sub Napoleon, înfruntau focul, s-au îndepărtat de el din ce în ce. Amenințarea bombardierelor atomice înseamnă că am atins astăzi capătul acestei sinistre sustrageri de la datorie. Sărmana mulțime dezarmată (cea a femeilor și a copiilor care, în metropole, așteaptă autobuzul ca să se întoarcă

acasă) se află expusă în linia întîia, cu capul descoperit, sub cerul liber, sortită să moară în flăcări cînd ouăle tragice vor începe să cadă asupra lor. Şi în acest timp militarii înalţi în grad, tot dînd înapoi fără încetare începînd de la ceea ce a fost frontul, se regăsesc singurii la adăpost, departe în spatele frontului, în grosimea munţilor betonaţi de muncitori, închişi cu o sută de mii de porţi blindate. Mulţimea civilă îşi vede de treabă cu sînge rece, sub ameninţarea neîncetată a morţii, a morţii pe care n-a făcut nimic ca să o provoace, de care nu se poate feri, şi de care nu se poate apăra. Iar şefii de război, singurii care pot să declanşeze sau să reţină trăsnetul, sînt fără îndoială singurii care nu riscă loviturile supreme. E puţin onorabil.

Tehnica „intimidării prin forţă“, a ameninţării reciproce prin puterea explozivă a douăzeci de tone de dinamită pe capul fiecărui om care merge pe stradă este şi mai puţin onorabilă. Cel care poartă asupra lui un revolver şi ameninţă cu el prin cafenele nu e omul liber, e borfaşul. Şi nici măcar nu vrea să apese pe trăgaci şi să declanşeze acţiunea funebră. Îi e de ajuns că poate s-o facă şi că-şi reţine gestul. Aceasta este foarte ascunsa şi foarte sordida lui plăcere. E foarte dureros să constaţi că întreaga omenire a ajuns azi aici.

Nu se mai poate deloc judeca acest rezultat dezonorant al unui mecanism probabil fatal. Am mai spus : de îndată ce pietrei cioplite i s-a legat, acum o sută de mii de ani, o coadă, pentru

a face din ea o secure care putea aduce moartea violentă la cincizeci de centimetri mai departe, omenirea s-a angajat pe acest drum fatidic, pe care evoluția industrială a secolului al XIX-lea ne-a împins într-un progres fulgerător. Să judece cine poate ! Eu nu doresc s-o fac și pare a fi ceva imposibil. Trebuie chiar, spre rușinea mea, să mărturisesc că în ceea ce mă privește, mi s-a întîmplat să arunc eu însumi o bombă atomică. A fost asupra unui șoarece. În copilărie, văzusem adesea, la țară sau la oraș, cum gospodinele așezau curse pentru șoareci și, cînd unul din ei era prins, scăpau de micuțul lui corp cenușiu moale, de obicei încă viu, aruncîndu-l în vatra incandescentă a sobei. Mă gîndesc că așa s-a făcut întotdeauna. Priveam scena cu o oroare surdă, dar nu protestam. Nimeni n-ar fi ascultat protestele mele și eu însumi ezitam : această cruzime nu era oare inevitabilă ? Cum să procedezi altfel ? Pentru pedeapsa mea, m-am aflat anul trecut în această situație. Venit pentru week-end la Hérode, mă aflam singur în bibliotecă, așezat în fața căminului în care alimentasem focul ca să ardă cu o oarecare tărie, ca să-mi țină mai bine tovărășie. De mai multe ori, am auzit în spatele meu un ronțăit ușor și pînă la urmă, întorcîndu-mă brusc, am descoperit un adorabil șoricel rătăcit, care alerga încoace și încolo pe covor ca o jucărie de copii. L-am privit o clipă cu plăcere, dar în cele din urmă m-am gîndit că era ultima seară pe care o petreceam aici. Plecam a doua zi în zori, ca să fiu la birou la Pa-

ris în cursul dimineții ; nu aveam să mă întorc decît peste cincisprezece zile sau poate mai mult și dacă lăsam șoricelul în libertate în tot acest timp, ar fi devorat fără îndoială mai multe cărți. (În general le aleg pe cele mai vechi și mai prețioase, care sînt poate și cele mai bune la gust, așa cum alcoolurile se fac mai bune cu vîrsta, și mănîncă colțurile scoarțelor. Pot să devasteze un șir întreg pe săptămînă. Operele complete ale lui Voltaire nu le ajung o lună.) Am privit deci șoricelul cu o tristețe nouă, descoperind că trebuie să-l omor. Treaba nu părea dificilă, căci țopăia de colo colo fără convingere, domolit de oboseală, sau poate prea tînăr ca să-și fi dobîndit toată iuțeala și siguranța. Nu aveam curajul, zău că nu, să-l omor cu o lovitură de vătrai. Nu, într-adevăr. Privirea îmi căzu pe foc și mi se păru, în funcție de propria mea lașitate (focul va omorî și nu eu, și va fi o moarte curată, așa cum există bombe cu hidrogen „curate“), și poate de asemenea dintr-o reminiscență regretabilă a gustului bucătăreselor pentru incinerare, mi se păru că focul îmi va permite să sfîrșesc în cel mai bun fel. Am amețit șoricelul lovindu-l ușor cu coada vătraiului, ca o alintare, scuzîndu-mă, și vă jur că nu eram mîndru de mine, am luat micuțul său corp anesteziat cu lopățica de cărbuni și l-am aruncat în mijlocul flăcărilor celor mai înalte. Dar se petrecu un lucru îngrozitor : căldura de nesuportat a focului îl scoase din amorțeală. Jenat de ceea ce făcusem, îmi reluasem locul într-un fotoliu și întorsesem

pagina cărții — fără să reușesc, ce-i drept, să citesc —, cînd zării, stupefiat, o jerbă ușoară de cenușă țîșnind într-o parte, la baza focului, la marginea patului de jăratec. Apoi, țopăind, dar cu o oarecare încetineală, șoricelul cu urechile arse apăru din miezul văpăii, din infernul atomic care făcuse ravagii, și se furișă sub o grămadă de surcele. Mă îmbolnăvea. Am mai rămas acolo, înainte să mă culc, mai multe ore, dar n-am citit nici douăzeci de pagini. Nu știam ce să fac. Să încerc să îngrijesc șoricelul, ar fi însemnat să duc ipocrizia prea departe. Dădeam înapoi în fața unei asemenea imposturi. Să dau la o parte surcelele ca să-l prind din nou și să-l arunc iar în flăcări, de astă dată de-a binelea, pînă se face cenușă, era totuși prea oribil. Și apoi, nu îndrăzneam. Fără îndoială că, prin această încercare de nesuportat, prin triumful lui provizoriu asupra unei morți sigure, meritase să trăiască, ca în evul mediu cei care suferiseră judecata divină. Nu puteam face într-adevăr nimic, nici să-l salvez (de altfel era neîndoios că nu mai avea scăpare), nici să-l ucid. Seara se scurse în felul acesta. Nemișcat, într-o falsă nemișcare mascîndu-mi tensiunea, tristețea, neliniștea, mă făceam că citesc, ridicînd ochii la fiecare zece secunde spre legătura de crengi. Nu prea distingeam șoricelul. O dată din cinci, își trecea capul cenușiu printre crenguțe, înainte, la stînga sau la dreapta, și mă privea cu ochișorii lui negri bombați, ușor tulburi, deveniți sticloși, care fără îndoială că nu

mă vedeau. Era de nesuportat. Nu se vedea pe el nici o urmă de ardere. Nici chiar blana nu-i era pîrlită. Dar întregul corp părea ușor zbîrcit, ca al unui bătrîn elefant, ca și cum deodată, într-o singură secundă, la spectacolul ticăloșiei metafizic pure, îmbătrînise excesiv. În cele din urmă, am stins lumina și m-am dus să mă culc, fără să-l mai fi revăzut în ultimele clipe, sperînd că va reuși să prindă șansa pe care o făcusem infimă, inexistentă.

A doua zi dimineața, înainte de plecare, am trecut din nou prin bibliotecă și, în fața căminului în care focul se stinsese, în care cenușa abia dacă mai era călduță, am ridicat, cu inima tremurîndă, legătura de surcele. N-am descoperit nimic. Șoricelul nu mai era acolo. Găsise totuși puterea să fugă. Nu l-am căutat. M-am întors la Paris unde n-am mai avut timp să mă gîndesc la el.

Uitasem de el și cincisprezece zile mai tîrziu, cînd am revenit. Dar deodată, dînd la o parte fotoliul, am descoperit micul lui cadavru. Era ușor de recunoscut, așa cum era chircit de foc. L-am ridicat de vîrful cozii lungi și fine, așa cum se face cu corpurile șoarecilor, ca să-l arunc din nou în foc și să șterg urmele. (Dar, într-un sens, acționam ca și criminalul care vrea să facă să dispară corpul, în speranța smintită că anulează crima comisă, că șterge prin magie ceea ce a făcut). Dar o ultimă surpriză mă aștepta : acest mic cadavru cenușiu nu mai avea absolut nici o greutate. Ai fi spus că ții între degete o

frunză uscată sau un timbru. Nemaiprinzînd niciodată vreun șoarece, nu știu dacă așa se întîmplă întotdeauna cu acest animal cu oase atît de mici, dar cred că nu, că era ceva propriu victimei mele, pe care flăcările toride o deshidrataseră, din care făcuseră, din vina mea, o mică mumie vie. L-am aruncat în foc și n-a mai fost nici o problemă. Dar nu mă laud deloc cu asta. Mă îndoiesc de acum înainte de tot.

Urăsc armata, urăsc războiul, urăsc bombele dintre care una mi-a lovit copilul în chiar sîngele lui, dar ezit să judec pe careva pentru că, deși fără cruzime, m-am dovedit eu însumi cel mai crud dintre oameni. Lumea ne ține bine în cursă ! Nu poți să scapi. Fără nici o îndoială, fabricarea bombelor atomice este o crimă, desigur cea mai rea faptă care a fost vreodată săvîrșită, dar pe cine să judeci ? Trebuie să plîngi. Trebuie să simți rușinea în carnea ta, rușinea pentru unii. Pentru că sînt oameni, și noi de asemenea, iată de ce devine, automat a noastră, rușinea omenirii întregi.

Poate că asta vesteau miturile, cînd vorbeau despre „păcatul originar“, cel pe care specia îl poartă în pîntece și de care nu se poate descotorosi. Adam l-a comis, adică omul exemplar, adică noi toți, din toate timpurile. Aviditatea de a cunoaște, acea „libido sciendi“, de natură aproape erotică, iată ce nu iartă. De-a lungul unui șir nesfîrșit de secole care trec ca o zi, ea duce drept spre un deznodămînt funebru, tot atît de drept ca traiectoria săgeții unui arcaș

expert care despică văzduhul, spre țintă. Să plîngem cît mai e timp. Dar nici asta nu servește la nimic. „Iată că vă trimit profeți, înțelepți și învățați. Îi veți ucide și răstigni pe unii, îi veți bate cu nuielele pe alții în sinagogile voastre și-i veți urmări din oraș în oraș : pentru ca să cadă din nou asupra voastră sîngele nevinovat răspîndit pe pămînt..."

45

VERDUN avusese dreptate : lupul, îngrijit perfect de mîinile lui, s-a vindecat repede. După două zile, ajunsese singur în cușcă și-și reluase postura solemnă, în picioare, cu fața spre pădure, cu privirea pierdută în zările cenușii anunțînd zăpadă, așteptînd și nici măcar atît, ci doar existînd în el însuși cu o autoritate distantă.

Lîngă el, lupoaica este foarte vizibil grea ; mă gîndesc că nașterea puilor de lup se apropie. Buffon spune că în clipa cînd trebuie să fete, lupoaicele „caută în păduri un fort", un loc mărginit cu grijă de o vegetație deasă, și că pregătesc acolo un pat de mușchi pentru nașterea lor. Puii de lup, în număr de cinci sau șase de cele mai multe ori, sînt alăptați puține săptămîni, apoi părinții încep să-i obișnuiască cu carne, mestecîndu-li-o în primele zile. Pascal, care n-a auzit niciodată vorbindu-se de aceste lucruri, pentru că înainte de vizita noastră la grădina zoologică nu văzuse lup în viața lui, iar în Auvergne de cincizeci de ani nu mai întîlnești lupi, se consacră totuși, instinctiv, pregătirii în pivniță a unui asemenea culcuș, cu mușchi și

paie. Lupoaica se ghemuieşte lîngă el şi îl priveşte. Uneori se ridică şi ia în bot cîteva şomoioage de paie ca să le schimbe locul şi aranjamentul. Alteori se întinde, ca pentru a proceda la încercarea amenajărilor lor, şi ia mîna copilului între fălci, dovedindu-i astfel camaraderie şi fraternitate. Prima oară cînd am văzut acest spectacol, m-am înfiorat de spaimă văzînd cum se închide peste palma lui Pascal această dentiţie puternică ce-mi străpunsese mîna ca pe o foaie de hîrtie. Dar vremurile s-au schimbat. Lupii sînt prietenii noştri, acum. Sînt mai ales cei ai copilului, care are grijă de ei şi le duce hrana.

Moş Vernet trece să ne vadă. Tot nu şi-a găsit calul turbat şi ne recomandă din nou să fim prudenţi. Vremea se mohorăşte şi mai mult. Iarna a venit de data asta. Cu siguranţă că va ninge curînd.

Patru pui de lup s-au născut astă-noapte. Au ochii închişi ca pisoii, iar lupoaica le linge pleoapele cu răbdare. Pascal stă deseori în preajma lor, aşezat pe pămîntul bătătorit al pivniţei, lîngă aşternutul de paie.

— Sînt copiii mei, îmi spune el, serios dar fără nici o tristeţe, cu ochii gravi, pătruns de responsabilitatea lui. Dar mă gîndesc la un lucru. Cînd vor creşte mari, eu poate n-am să mai fiu aici. Aşa că trebuie să am grijă să pregătesc totul.

Şi, lăsînd puii de lup să doarmă, cu botul vîrît în pîntecele mamei, se duce la Verdun. A

hotărît că țarcul era prea descoperit, prea expus vîntului, și că trebuiau plantați brazi împrejur. Verdun recunoaște că, într-adevăr, anotimpul este nimerit. Trebuie să plantezi arborii iarna, cînd nu au sevă, sau mai bine toamna, iar data privilegiată se zice că ar fi 25 noiembrie. „De sfînta Caterina, pomului îi prinde rădăcina". De aceea Verdun își scoate mașina din garaj și, toată după-amiaza, el și copilul fac naveta între pădure, unde scot din rădăcină cu sapa puieți de brad cu pămînt cu tot, și sapă împrejurimile cuștii unde îi răsădesc.

— Crezi că or să crească repede ? îl întreabă Pascal seara, în bibliotecă, pe Verdun care a venit pe la noi.

— Depinde, că sînt mai multe specii. Dar sînt mulți molifți și ăștia cresc iute, șaizeci de centimetri pe an la început, aproape un metru după aceea.

— Asta înseamnă mult, spune Pascal. O să fie chiar păcat să nu-i văd.

— Ba o să-i vezi.

— Din cer ?

— Nu, de la fereastra camerei tale.

— Nu e sigur. Timpul trece, și nu mai e chiar așa de mult. În sfîrșit, sper în orice caz că o să țină pînă la Crăciun.

Crăciunul e peste o lună.

— Apropo de Crăciun, ce-ai vrea să primești cadou ?

— O, nu știu, prefer surpriza. Am încredere în tine.

Copilul se uită la mine și zîmbește. Adaugă cu o amabilitate deosebită :

— Și chiar, știi, am tot ce-i mai important. Pe tine, lupii și tractorul albastru. Sînt sigur că n-o să mă plictisesc.

— În sfîrșit, gîndește-te. Dacă-ți vine o idee, spune-mi-o.

— Ce mi-ar plăcea...

— Da ?

— Ce mi-ar plăcea mult ar fi să pot trăi pînă la Paște și să văd cum urcă seva în brăduleții mei. Dar tu nu poți să faci nimic pentru asta, din nefericire.

— O să-i vezi.

— Mi-ar plăcea, dar mi-e teamă că n-o să pot. Sînt obosit.

Fără să am putere să răspund, iau copilul de mînă, îl trag spre mine, îl așez pe genunchi și îl strîng în brațe. Rămîne așa, nemișcat, abandonat. Încetul cu încetul, ochii i se închid. Adoarme. Verdun se retrage în vîrful picioarelor. Rămîn ore în șir în fața căminului, privind încet cum se stinge focul, căci nu mă pot deplasa ca să iau o buturugă, l-aș trezi pe Pascal. Rămîn singur în noapte, timp de o mie sau două mii de ani, ținînd în brațe greutatea fiului meu foarte greu, foarte greu, ca și cum somnul i-ar conferi o greutate nesfîrșită. Mușchii mei imobili sînt cuprinși de cîrcei din ce în ce mai puternici, din ce în ce mai dureroși. Dar aș vrea să fie și mai rău, aș vrea să sufăr și mai mult, aș vrea să îndur răul milioane de ani de-a rîndul și, în tot acest timp, fiul meu să trăiască. Nu plîng.

În cele din urmă, în toiul nopții, cobor, tot ținîndu-l în brațe, în camera pe care acum o împărțim împreună, și îl culc în pătuțul lui vecin cu al meu. Adorm și eu, sleit de puteri.

Mă trezesc brusc, tresărind. Copilul e aplecat deasupra mea și îmi vorbește. Tot nu s-a făcut ziuă. Dar cît să fie ceasul ?

— Tată ! Tată !

— Da, cît e ceasul ?

— Uite ceasul tău.

Frecîndu-mă la ochi, pe jumătate adormit, privesc cadranul la lumina lămpii de pe noptieră pe care copilul a aprins-o.

— Dar e patru dimineața. Ești nebun ?

— Spune tată, ne sculăm ?

— Dar ce vrei să facem la ora asta ? Mai bine culcă-te. Ce te-a apucat ?

— Pot să dorm cu tine ?

— Bine. O dată mai merge. Grăbește-te. Sting lumina.

Copilul escaladează patul meu. E aproape gol.

— Dar ce-ai făcut cu pantalonul de la pijama ?

— O, nimic, spune el strecurîndu-se în așternut.

Mașinal, sting lumina. Dar gîndindu-mă mai bine, aprind din nou, mă scol și mă duc să examinez repede patul copilului. Pantalonul de la pijama, umed, este părăsit în așternutul desfăcut. E vizibil că băiatul și-a udat patul, ceea ce nu i s-a mai întîmplat de mulți ani. Pentru că, din pudoare, n-a vrut să-mi spună nimic,

jenat, nu spun nici eu nimic, mă culc din nou și sting lumina.

— Da, asta era, îmi spune Pascal, cu o voce foarte mică.

— Las-o baltă, dormi. N-are nici o importanță.

— Mulțumesc, tată.

— Pe mîine, soldat.

Dar mie însumi îmi trebuie foarte multă vreme ca să adorm și stau cu ochii deschiși, nemișcat, în întuneric. Această slăbiciune a corpului copilului mi se pare o teribilă prevestire, și mă impresionează la culme. Se știe că asemenea accidente au întotdeauna cauze psihice. Sînt efectul fricii și nu al unei boli oarecare. Dacă în somn, cînd conștiința își pierde drepturile și cînd zeii vorbesc omului în față, carnea copilului, gîtuită de o spaimă misterioasă, reacționează prin această consecință puțin trivială, e de temut orice. E poate un avertisment dintre cele mai grave, un clopot care sună prin adîncimile nesfîrșite ale eternului, în tenebrele subconștientului. Astfel, cînd are loc un cataclism imprevizil, ca de pildă atunci cînd se rupe un baraj, luînd prin surprindere oamenii care mor cu sutele, întotdeauna animalele scapă. Avertizate la timp, în adîncurile ființei lor, că va izbucni o dramă îngrozitoare, au avut timp să se îndepărteze. Dacă băiatul, în mod conștient, mi-ar spune că îi e teamă, aș atribui această frică fantasmelor rațiunii și nu m-aș nelinişti în mod deosebit. Dacă, dimpotrivă, carnea lui manifestă slăbiciune și dacă în straniile concursuri ale fi-

brelor nervoase se cuibărește o teamă nedeslușită, de astă dată mi-e frică.

Pentru prima oară poate, mult mai clar decît atunci cînd mi-a vorbit marele medic, îmi dau seama că fiul meu poate va muri, va muri *cu adevărat*. Înțeleg că, pînă acum, speram în cele din urmă într-un miracol. Dar, împotriva forțelor celor mai surde ale naturii, nu va putea avea loc. Împotriva presimțirilor cărnii însăși a copilului, norocul copilului nu poate învinge: se lovește de o suveranitate mai tare decît a sa, care a invadat același regat.

Atunci mă gîndesc la preot.

46

— ÎMI pare nespus de bine. De mult nu v-am văzut, domnule Ségur, îmi spune bătrînul.

— Sînt un necredincios, părinte, după cum știți...

— Lumea trebuie să cuprindă oameni de tot soiul, domnule Ségur, de tot soiul.

Această încăpere a casei parohiale nu are urîțenia aceea deosebită, puternică, mărginită, *neroadă*, care caracterizează în general localurile locuite de preoți. De obicei, vezi acolo vrafuri de cărți ilizibile pe etajere de lemn alb, gravuri de o mare platitudine și, răspîndit peste tot, un aer de modestie orgolioasă, agresivă. Aici, sărăcia salvează totul. Te-ai crede în încăperea unei colibe țărănești din secolul al XV-lea. E aproape goală, afară de un crucifix grosolan pe peretele alb, de o masă șubredă și de cele două fotolii incomode pe care stăm. Nu arde focul în cămin. E un frig pătrunzător. Preotul nu spune nimic, nu-mi pune nici o întrebare. Așteaptă să vorbesc. Popii sînt ca medicii. Nu-și fac nici o iluzie. Ei știu bine că nu vii să-i vezi decît dacă ești bolnav. Și nici nu

forțează secretul inimilor. Așteaptă să vorbești, să-ți spui păsul, atîta tot.

Preotul din Razac e slab, cu obrajii supți ; aduce cu preotul din Ars. Sutana lui e foarte curată, dar atît de veche, uzată de spălat, încît culoarea neagră a devenit cenușie. Preotul nu se uită la mine, își privește mîinile, așezate pe genunchi, cu vîrfurile degetelor așezate unele lîngă altele.

Vorbesc, pentru că de asta am venit. La sfîrșit, preotul mă privește în față, drept în ochi, impasibil. Privirea îi e ștearsă, voalată de tristețe, dar masca lui are un aer de mare autoritate, de stăpînire extremă. Tăcem o clipă. Crezînd că așteaptă să-mi termin discursul și să formulez vreo rugăminte, îi amintesc că mama lui Pascal respecta prescripțiile religioase, că însuși copilul, în grupa lui de cercetași, a rămas în această atmosferă. Ce trebuie să fac ? Am făcut ce-am putut, în toate privințele, chiar dacă a fost insuficient, ca să evit să fie cuprins de panică. Dar nici nu trebuie să trăiești în inconștiență. Ar fi util să vină la Casa parohială ?

Preotul își privește mereu vîrful degetelor și tot nu spune nimic. În cele din urmă ridică capul, mă privește din nou și pronunță această frază surprinzătoare în aparență, fără legătură cu întrebarea mea :

— Mi-am pierdut memoria.

Tac, stingherit. Preotul tace și el timp de mai multe minute apoi, privindu-și mereu degetele, reia :

— Asta mă ajută mult.

Tăcerea se aşterne din nou.

— E o poveste, ştiţi, reia preotul cu o voce înăbuşită, dar am uitat amănuntele. Ştiţi, o poveste foarte cunoscută, în legătură cu un copil care a murit în stare de perfectă creştinătate, odinioară. Sau poate este vorba de un sfînt căruia i se pusese această întrebare pe cînd era copil ? Mă întreb dacă nu era cumva sfîntul Louis de Gonzague. În orice caz, pe cînd se juca a fost întrebat cum şi-ar petrece ultimele cincisprezece minute, dacă i s-ar dezvălui că sfîrşitul lumii avea să vină un sfert de oră mai tîrziu...

— Da, mi-aduc aminte.

— Da. A răspuns că va continua să se joace.

— „Dumnezeu este tovarăşul meu de joacă, spusei maşinal. Nimic n-are noimă în univers..."

— Nu cunosc acest text. Sau nu mai mi-aduc aminte de el. E de la Sfîntul Ioan citire ?

— Nu, e de Ramakrishna.

— Da.

Deodată, preotul se scoală, poruncitor.

— Plecaţi, domnule Ségur ! Plecaţi de-aici ! Simt că trebuie să plecaţi ! Întoarceţi-vă lîngă fiul dumneavoastră ; are nevoie de dumneavoastră.

Sîntem în picioare faţă în faţă, răscoliţi. Şuviţele albe din părul preotului îi cad pe frunte.

— Nu-mi aduceţi copilul ! Nu vreau să-l văd ! N-aş fi pentru el decît un subiect de tristeţe ! Lăsaţi-l să se joace ! În curînd e Crăciunul. Duceţi-vă să-i cumpăraţi daruri. Împodo-

biți un brad ! Faceți o mare sărbătoare ! Nu mă invitați ! Rămîneți cu el !

Ne privim.

— Mi-am pierdut memoria, îmi spune preotul cu o voce care s-a făcut din nou foarte blîndă, ca și cum ținea neapărat să mă convingă, asta interesîndu-l mai presus de toate. O să-i fac mîine dimineață o slujbă. *Toate acestea sînt intolerabile.*

— Da.

Preotul mă privește în față, cu o mare maiestate. Se îndepărtează brusc, dispare. Fără o vorbă, pleacă, se înalță, urcă pe tronul lui, devine dur, brutal, autoritar, infinit de distant, ca un rege și, cu o voce întinerită, accentuînd fiecare cuvînt, ordonă :

— *Și totuși, trebuie să tolerăm.*

Își trece mîna peste frunte.

— Vom muri din pricina asta, dar nu are nici o importanță. Dacă mă gîndesc bine, dumneavoastră, domnule Ségur, o să vă fac o slujbă, aveți mai multă nevoie decît el.

— Da.

— Și eu.

Preotul mă privește cu gravitate și deodată, din senin, izbucnește în hohote de plîns. Ne strîngem în brațe și plîngem ca doi copii. Sîntem la capătul puterilor. Rămînem așa multă vreme, ca morți, liniștindu-ne încetul cu încetul, hohotind din ce în ce mai potolit. Preotul îmi șterge ochii cu mîneca sutanei, ca o mamă. Apoi își scoate batista și-și usucă obrajii, cu

gesturi largi, ca şi cum s-ar şterge cu un prosop după ce s-a spălat pe faţă.

— Cît e ceasul ?

Mă uit la ceas.

— Cinci.

— Trebuie să vă las, domnule Ségur. Servitoarea mea e bolnavă și sînt nevoit să mătur biserica.

Ne strîngem mîna, liniştit.

— Mi-am pierdut memoria, spuse din nou preotul.

— Aveţi noroc.

— *Da, ştiu.*

47

Îi scriu Victoirei. Îi spun că inima mi se zdrobeşte. Sînt la capătul puterilor. Am avut o părere prea bună despre mine gîndind că voi avea curajul, sîngele rece să fac singur acest oribil şi poate ultim parcurs, să ajut copilul de-a lungul acestor luni prea scurte şi prea lungi. El e învingătorul, eu învinsul. Lovit de moarte, a rămas întotdeauna stăpîn pe el. Eu mă prăbuşesc. Istovit, mă culc. Am acţionat ca un smintit vrînd să vin singur aici, dorind ca nici o femeie străină să nu asiste la ultimele clipe ale unui băieţaş suveran. Nu a fost înţelepciune, ci orgoliu. Victoire nu era o străină şi Pascal ar fi fost fără îndoială fericit cu ea. Eu, în orice caz, aş fi fost mai puţin nefericit. Nu trebuie să urmăreşti eroismul, trebuie să cauţi adevărul. Adevărul omului, este să aibă lîngă el femeia pe care o iubeşte. E în mare parte misterul alchimiei căreia, la urma urmei, cei mai înţelepţi, cei mai savanţi şi cei mai experimentaţi dintre oameni i-au consacrat tot timpul lor vreme de milenii : e vorba de o căsătorie. Căsătoria soarelui, masculin, cu luna feminină. Căsătoria focului, al cărui semn simbo-

lic este un triunghi cu vîrful în sus, cu apa, figurată printr-un triunghi cu vîrful în jos : şi suprapunerea celor două semne formează steaua lui David. Trebuie împerecheat sulful mascul uscat, galben şi încărcat de foc, cu mercurul femelă, umed şi rece, pentru a produce aurul ideal, inalterabil, etern, acest foc congelat. Trebuie împerecheat bărbatul cu femeia pe care o iubeşte, pentru ca ființa lor dublă să poată înfrunta destinul. Trebuie să fii simplu. Nu trebuie să complici lucrurile.

Scriu această scrisoare, acest strigăt, această chemare. Dar nu pleacă. N-am timp s-o duc la poştă : Marinette mă previne că băiatul are febră. Îi ardea fruntea şi l-a rugat să-şi ia temperatura. Are 39°. Mă reped în camera lui. Aşezat în pat, rezemat confortabil în perne, Pascal citeşte liniştit un album cu benzi desenate. Ridică ochii, îmi zîmbeşte şi mă roagă ca lupii să urce în camera lui. *Ce ?* Şi apoi, la urma urmei, dacă am ajuns pînă aici... Ies în mare viteză. Nici măcar nu verific temperatura copilului, nu mă duc să-l chem pe medicul din Razac, telefonez dintr-o dată la spitalul din Clermont, luînd înțelegere cu chirurgul specialist în leucoză. Un acces de febră poate fi într-adevăr simptomul unei reveniri a bolii şi nici vorbă nu poate fi să-mi iau cel mai mic risc. Sîntem aşteptați mîine dimineață. Nu e posibil ca băiatul să fie spitalizat astă-seară. De altfel, în orice caz, specialistul nu-şi vizitează secția decît mîine dimineață. După ce am telefonat, mă simt mai liniştit şi cobor în pivniță să dau drumul lupi-

lor. De ce nu ? Nici măcar nu mă alarmez. N-au decît, în cameră, dacă au chef, să se cațere pe mobile și să devoreze perdelele. Ce importanță are ? Mă întreb doar cum o să procedez ca să-i fac să-și părăsească bîrlogul și să urce scara castelului.

Nici nu se pune problema. De îndată ce am ajuns în pivniță, îi găsesc îndărătul ușii și, ca și cum ar fi fost înștiințați în mod misterios, sau ar fi găsit copilul vreun mijloc straniu și secret ca să-i cheme, pornesc fără grabă pe urmele mele, unul după altul, în timp ce le arăt drumul spre cameră. Lupoaica merge prima, urmează cei patru pui de lup unul după altul, iar tatăl, Adam, închide cortegiul. Puii de lup nu au nume. N-am considerat necesar să ne jucăm mai departe de-a jocul simbolic al recreării lumii, Adam și Eva ne ajung. N-avem la Hérode nici pe Cain nici pe Abel. Puii de lup n-au decît să se descurce între ei.

Pentru moment, se așază pe labele dinapoi în semicerc și, cu botul deschis, îl privesc pe Pascal cu gravitate, lingîndu-și din cînd în cînd buza de jos cu limba lor lungă și lată. Adam și Eva s-au întins pe covor, ca niște părinți serioși, și privesc și ei copilul. Curînd, văzînd că totul merge bine și neavînd curiozitatea să cunosc urmarea (copilul, din înaltul patului său de justiție, le va ține oare un discurs în limbajul lupilor ?), mă întorc în bibliotecă, vizuina mea personală, lăsînd în voia soartei această uluitoare adunare.

Iată-ne la spital. Din nou marile coridoare albe, din nou birourile, infirmierele, din nou formularele care trebuie completate. Îți vine să te arunci pe jos în patru labe și să urli de moarte. Bolile cauzate de bomba atomică sînt rambursate oare de asigurările sociale?

În curtea spitalului se înalță un mare pom de Crăciun. Așadar îl veți avea, voi care sînteți grav bolnavi, în acest spital, darul vostru din partea tăticului și a mămichii, în clipa agoniei. Iat-o, suprema deriziune! O veți avea, marea voastră procesiune a bacililor și a microbilor! Se vor prezenta în curte, vor lua poziția de drepți și vor spune că n-au făcut-o dinadins! Cele o sută de mii de becuri multicolore vor străluci în noapte cu o lumină rece și înghețată, ca niște aștri morți, și nici o surpriză fericită nu va atîrna de crengile acestui brad imens înălțat în pustiu. Doar o ambulanță foarte albă va trece, tăcută, pe furiș, cu un far albastru licărind pe acoperiș, gonind spre o morgă și mai glacială decît această casă a gheței. După ce a trecut ora vizitelor, sînt dat afară. Trebuie să mă întorc a doua zi și iau o cameră la un hotel din oraș. Hérode nu e departe; pot să mă duc la castel sau să mă întorc în trei sferturi de oră doar, dar n-am curajul să mă instalez acolo singur. A doua zi, nu mi se spune nimic. Așa se obișnuiește, am mai văzut asta. Ieșind din spital, unde am ajuns să am deprinderile mele, cumpăr daruri de Crăciun. Aș avea, bineînțeles, poftă să golesc magazinul de jucării, dar mă abțin. Această sărbătoare trebuie să semene cu

cea din alți ani. Ar fi necuviincios ca o splendoare deosebită, părînd să sărbătorească o împrejurare fără precedent, să poată alarma copilul, să-i pară o prevestire fatală, sau, mai simplu, vai, să-i trezească din nou presimțirile pe care le-a mai cunoscut. Nu, totul trebuie să fie ca de obicei, exact ca de obicei. Cumpăr doar două vagoane noi și o pereche de macazuri pentru trenul electric și, înainte de a părăsi prăvălia, mai adaug la acestea o armură de cruciat, cea a lui Galaad. Dar e din material plastic.

Cînd mă întorc la spital, îl găsesc pe specialistul în leucoză care îmi spune că băiatul se simte cît se poate de bine. Febra i-a trecut, nu era decît un acces de anghină. Nu s-a constatat nimic anormal. Analiza sîngelui e liniștitoare și au fost atît de scrupuloși încît i-au făcut totuși un examen al măduvei osoase. Nu a dezvăluit nimic regretabil. Nu s-au găsit nici măcar urme de mieloblast, teribilele celule carnivore. Putem să ne întoarcem acasă să sărbătorim Crăciunul. Drum bun. Ținînd copilul de mînă, mă fac nevăzut. Părăsesc cu ușurare această curte tristă și mohorîtă unde se înalță, ca un jalon vesel al unei sărbători funebre, acest pom de Crăciun gigantic pe care l-am detestat de îndată ce l-am văzut. Luăm drumul spre munte.

De la Clermont la Hérode, pe cîțiva zeci de kilometri, treci prin stadii distincte. Mergi mai întîi puțin pe cîmpie, apoi printr-o vale îngustă unde drumul urcă de la un viraj la altul. Ieși apoi pe marile platouri, și în sfîrșit, ajungi

la Razac, din nou într-un peisaj cu pereţi abrupţi. Salut în trecere cele două stînci verticale care par două chipuri monumentale sculptate de indigeni din insula Paştelui. Dacă ar fi să credem legenda, în noaptea de Crăciun se vor duce să bea apă din rîu. Apoi începe să ningă. La început ninsoarea e difuză, o simplă ceaţă albă pe care ştergătoarele o înlătură cu uşurinţă pe măsură ce se depune pe parbriz. Apoi fulgii devin mai mari, pufoşi şi, în sfîrşit, asistăm la o adevărată avalanşă, cum se produce în inima muntelui cînd bunul Dumnezeu a hotărît să blocheze drumurile şi să termine odată, acoperind totul cu alb. Roţile îşi găsesc urma într-o saltea albă care înăbuşă toate zgomotele. Noaptea cade devreme. Cînd ajungem la Razac, găsim un sat troienit, cu acoperişurile stînd să se dărîme sub zăpadă, cu ferestre străpungînd noaptea cu ciudatele lor lumini galbene. Nimeni pe uliţe. Aspră şi tainică, povestea de Crăciun şi-a impus jocul, a pus stăpînire pe tot. Nimic nu mai are vîrstă. Trăim în vremurile cele mai îndepărtate, cînd blînda teamă paşnică încălzea inimile ţăranilor înspăimîntaţi, asediaţi de lupi. Se aştepta, poate, venirea vînătorilor de lupi de la Curte. Poate. Dar nu era sigur. De altfel, preferau să plătească dijma în oi, să sacrifice vreun cioban din cînd în cînd, şi să rămînă la adăpost, între ai lor, cu frica lor caldă, în dialogul tăcut cu haitele tăcute galopînd în noapte, ale căror urme erau găsite dimineaţa.

Cînd ajungem la Hérode, Marinette ne spune că totul e în ordine dar că e îngrijorată pentru că ninge de două zile (cu două zile mai devreme decît la Clermont, la patruzeci de kilometri) și că de două ori, dimineața, ea și Verdun au găsit urmele calului turbat chiar în curtea castelului, pe care se vede că a bătut-o în lung și în lat în timpul nopții, la lumina lunii. Căci e lună plină, și nici asta nu e semn bun.

Să vină, să vină luna ! Mi-e perfect egal. Să vină, să vină lupii, îi vom întîmpina cîntînd. Să vină, să vină calul ucigaș, armăsarul sîngeros ! Îi vom trimite sărutări, îi vom arunca bulgări de zăpadă. Fiul meu este atît de sănătos cît poate fi în boala lui nemiloasă. N-a recidivat. Se simte atît cît se poate de bine atunci cînd temuta leucoză, totuși, rămîne cuibărită în celulele lui. Verdun vine să ne vadă, cu pușca în bandulieră, ne povestește spaimele lui în legătură cu zadarnicele vînători după calul sălbatec. Rămîne uimit văzînd marea noastră indiferență. Îl oprim la cină. Marinette a pregătit o prăjitură cu ciocolată pe care a scris cu zahăr alb : „Bine v-ați întors acasă".

48

„Cînd nu te mai temi, atunci se întîmplă ceea ce era de temut“, spune dascălul meu Lao-Ţî. Nu e complicat, dar toată lumea uită mereu acest lucru. Şi totuşi, din păcate, nu dă greş niciodată. În dimineaţa următoare, stratul de zăpadă din curte s-a îngroşat cu mai bine de zece centimetri. Deci a nins astă-noapte, dar acum e vreme frumoasă, e soare, iar pe cerul albastru nu se vede nici un nor. Verdun se întoarce de la Razac aducînd o sanie copilului. Pascal e grăbit s-o încerce şi, pentru moment, uit de ameninţarea faimosului cal. În timp ce copilul se îndepărtează trăgînd sania de o sfoară, scot maşina cea mare din garaj cu intenţia să mă duc să fac nişte cumpărături la Razac. Verdun a plecat în pădure să-şi ridice capcanele. Se dedă la braconaj, dar cum e vorba de braconaj pe domeniile noastre, numai în dauna noastră, nu văd cine ne-ar putea reproşa ceva.

În ciuda frigului pătrunzător, maşina cea mare porneşte de la prima apăsare pe demaror şi ies din garaj de-a-ndăratelea în curte, lăsînd în spatele cauciucurilor două urme precise pe

zăpadă. Cobor şi văd atunci cu coada ochiului copilul care, tot trăgînd sania de capătul sforii, urcă primul tăpşan al pădurii, sub brazi. Mi-aduc aminte în clipa aceea de armăsarul periculos şi mă pregătesc să strig lui Pascal să se întoarcă, dar, în secunda în care sînt gata să strig, motorul se blochează. Maşinal, apăs din nou pe demaror. Apoi mă uit la nivelul uleiului şi îmi dau seama că motorul nu are lubrifiant. Îmi spun că băiatul mai poate să aştepte treizeci de secunde să-i dau de veste, în timp ce dacă nu pun imediat ulei în carter, voi uita negreşit s-o fac. Deschid capota cea lungă şi tocmai deşurubez dopul bidonului cînd Marinette trece pe lîngă mine. Duce într-o căldare hrana zilnică a lupilor : îmbrăcată în negru ca de obicei, poartă, în cinstea frigului, mănuşi negre fără degete. Dispare în direcţia cuştii iar eu mă afund sub capotă. Aplec fără grabă bidonul cînd deodată aud urlînd sirenele. Da, e exact acelaşi sunet crescînd, mai să-ţi spargă urechile, ca cel al sirenelor apărării pasive din timpul războiului, care anunţau bombardamentele aeriene ; răsună sub tabla capotei deschise. Zăpăcit, mă uit la motor, întrebîndu-mă ce revoltă vertiginoasă l-a apucat. Dar adunătura de metal e nemişcată şi aparent cuminte. Urletul răsună din nou, mai strident, mai insuportabil ca niciodată, se ridică în cascade spre note din ce în ce mai înalte, apoi se sparge şi încetează. Ceva mai rezonabil, înţeleg că acest zgomot neomenesc răsună în spatele meu şi mă întorc, cu bidonul în mînă.

Deodată, înţeleg ! Dumnezeule ! E un nechezat de cal, venit din fundul pădurilor, tocmai din partea în care l-am văzut pe Pascal îndepărtîndu-se. Arunc bidonul în zăpadă, unde varsă încet fluidul său întunecat, şi pornesc în goană spre brazi. Ca să-l văd pe Pascal, în plină viteză, pe sania lui, Pascal care nu se uită la mine ci aleargă mereu, cu capul întors spre armăsarul alb care-l urmăreşte la zece metri. Alerg şi mai tare spre el, şi înţeleg, în exaltarea mea, că nenorocirea se va întîmpla, căci sînt cu mîinile goale şi nu dispun de nici un mijloc ca să opresc elanul acestui animal puternic. Pieptul lui mă va azvîrli la pămînt de îndată ce mă va atinge, apoi, dinţii mari ai bestiei turbate vor intra în acţiune. Pascal mă vede.

— Opreşte, tată, îmi strigă el ! Uite lupii !

Întorc capul. Într-adevăr, în timp ce eu mă purtam ca un copil fără judecată, iar copilul scăpa de pericol cu calmul şi stăpînirea de sine a unui om matur, numai femeia, bătrîna ţărancă, Marinette, a găsit în măduva oaselor ei, în adîncurile spaimelor ancestrale şi ale legendelor uitate, secretul gestului unic putînd să răstoarne cursul dramei. Cu o singură mînă, fără şovăire, a tras zăvorul de la poarta cuştii şi a dat drumul lupilor. Cînd copilul mă avertizează, au şi făcut jumătate din drum iar calul, înţelegînd că soarta armelor se schimbă, proptindu-se brusc în cele patru picioare, derapînd pe zăpadă, îşi opreşte atacul. Nechează din nou şi acest gîfîit puternic îţi îngheaţă sîngele în

vine. Dar, de astă-dată, exprimă teama. Lupii lungesc pasul, ne depăşesc într-o adîncă tăcere, lansaţi ca nişte săgeţi, şi ai crede că merg spre cal cînd, rotindu-se înainte de a ajunge la el, încep să descrie cercuri mari în jurul lui. Copilul, în picioare, după ce şi-a părăsit sania, se strînge lîngă mine, radios. Poate că vede acum realizîndu-se unul din visurile sale? Poate ştia că *asta* se va întîmpla? Poate că în acest scop ţinea atît de mult să aibă lupi? Aceştia vor dansa acum dansul lor. *Ne vor arăta*. Şi vom vedea ce ştii să faci din naştere, fără să fi învăţat vreodată, atunci cînd descinzi din descendenţi de strămoşi experţi de o sută de milioane de ani în arta de a da moartea. Aleargă din ce în ce mai repede, în cercuri din ce în ce mai strînse şi armăsarul turbat, înainte chiar să fi început bătălia, se şi vede redus la defensivă. Cu ochii speriaţi, pe jumătate ieşiţi din orbite, se roteşte în loc ca să-şi observe duşmanii. Dar aceştia nu merg împreună. Repartizîndu-şi sarcinile, fără să aibă nevoie să se înţeleagă, din ştiinţa înnăscută a războaielor imemoriale, stau fiecare la o extremitate a diametrului cercului perfect pe care îl descriu pe zăpadă, ca nişte geometri experţi, care „ştiu latineşte". De aceea calul nu poate să-i vadă pe amîndoi o dată şi, neliniştit, agită capul la dreapta şi la stînga, încercînd să ghicească pe cel care va începe asaltul. Eva este cea care se repede deodată spre gîtul lui. Dar nu era decît o fentă. Cînd a ajuns aproape de picioarele armăsarului furios, sare într-o parte,

se răsucește cu o mișcare precisă a coapselor, în timp ce de partea cealaltă Adam, bunul lup cenușiu, a lansat atacul adevărat. Sare la gîtul armăsarului care, nebun de durere și de spaimă, cabrează violent, bătînd aerul cu copitele, scuturînd lupul sub el ca pe un parazit monstruos. Dar Adam își plasase prost dinții lui puternici. Sau poate era prea devreme ca să ducă acțiunea pînă la capăt? Poate, cum spunea odinioară Napoleon, „bătălia nu era coaptă încă"? În orice caz, dă drumul prăzii, cade ușor pe cele patru labe și fuge înainte ca armăsarul să-l fi putut atinge. Dinții calului clănțăne aproape de pămînt, în gol. Dar iată că lupii aleargă din nou în jurul lui. De astădată, Adam simulează atacul, fie pentru că o lege nescrisă prescrie lupilor să-și alterneze asalturile și că acum e rîndul lupoaicei să lupte cu adevărat, fie pentru a exploata neliniștea calului, pentru a încerca s-o sporească făcîndu-l să creadă că cel care și-a înfipt dinții în gîtul lui sare din nou la el. Cu aceeași mișcare elegantă a coapselor ca și femela, Adam se rotește printre labele marelui lor dușman, în timp ce Eva îl asaltează din spate. Dar nu poți para toate loviturile. De data asta, cu o mișcare fulgerătoare a capului, calul a văzut dubla mișcare și o întîmpină pe Eva cu o zvîrlitură de copită care o nimerește în plin și o trimite la zece metri. Aterizează ridicînd un nor de zăpadă. Adam, tovarășul ei, nici măcar n-o privește: lupta contează înainte de toate. Bizuindu-se pe forțele lui, el adoptă instantaneu o tactică nouă

şi, îndepărtîndu-se, începe să galopeze, descriind un cerc mai larg, încetinindu-şi cursa din ce în ce mai mult ca să-i lase timp surorii sale de arme să-şi vină în fire, păstrînd în acelaşi timp duşmanul în zona sa de influenţă. Şi, într-adevăr, cu mult calm, Eva se ridică din nou, încet, după vreo treizeci de secunde, respiră adînc, cu partea din faţă a corpului plecată, cu botul aproape de pămînt, se scutură ca să-şi îndepărteze zăpada de pe blană, apoi, fără a slăbi calul din ochi, începe să se apropie de el cu paşi domoli. Instinctiv, Pascal se lipeşte de mine. Înfioraţi, înţelegem că a venit clipa decisivă, că vom asista la mortalul asalt final, la momentul suprem, aşa cum se petrecea în războaiele de altădată, cînd regimentele porneau peste cîmpie cu o mişcare irezistibilă, încet, oamenii mergînd cot la cot, cu urechile pline de duruitul neobosit şi copleşitor al tobelor şi de bubuitul propriului lor sînge, a propriei lor furii. De astă-dată e cît se poate de clar, lupii găsesc că acţiunea a durat destul şi că trebuie sfîrşită. Observînd, dintr-o privire scurtă, că Eva revine din nou în arenă, Adam îşi accelerează progresiv cursa. Curînd corpul lui nu e altceva decît o săgeată cafenie întinsă pe suprafaţa zăpezii. Calul nu mai întoarce capul ca să-l urmărească din ochi, ci, frămîntînd zăpada sub copite, se răsuceşte în loc. Cînd ajunge în faţa Evei, aceasta se repede spre el cu cîţiva paşi de galop scoţînd un strigăt din gît, un fel de horcăit furios, un răcnet scurt şi răutăcios. Armăsarul tresare la strigătul acesta

agresiv. E prea tîrziu. Adam s-a și năpustit asupra lui ca un apucat și maxilarele lui de oțel sfarămă beregata albă. Această încleștare nu durează mult. Curînd lupul sare la pămînt, dar se îndepărtează cu o încetineală nobilă, cea a matadorului care și-a înfipt spada în gîtul taurului, fără să trișeze, sus între vertebre și, alene, se întoarce spre mulțimea care îl aclamă, cu spatele spre fiara care va muri. Căci marele lup cenușiu n-a dat greș. Cu caninii, a tăiat vena jugulară tot atît de bine ca și cuțitul, iar armăsarul alb, înspăimîntat, cu ochii ieșiți din orbite, simte cum viața îl părăsește, odată cu valul de sînge care-i țîșnește din gît și curge pe zăpadă, așa cum cel al taurului în agonie se împrăștie pe nisip. I s-au și încețoșat ochii. Poate că-și revede viața trecută, cînd galopa, mînz fericit, pe muntele lui Vernet, unde iarba mătăsoasă și florile primăverii aveau o savoare de sărbătoare? Poate că-și aduce aminte de clipa aceea magică, într-o noapte cu lună plină ca nopțile trecute, în care un chiag i-a blocat circulația sîngelui în creier, irigarea naturală a gîndurilor sale întunecate și vesele de cal, și în care a înnebunit, la fel de brusc ca și cum ar fi fost lovit de un glonte? Simte oare apropierea morții? Desigur. N-a fost surprins cînd, urmărind acest copil al oamenilor, care lunecă pe zăpadă pe fragilul lui vehicul de lemn, a simțit deodată, venind din adîncul lumilor, ancestralul miros al lupilor. De cînd înnebunise, trăia într-o spaimă. Galopa, înfometat, sub adăpostul co-

pacilor și, neștiind cum se vor sfîrși toate astea, știa însă că totul se va sfîrși rău. De cînd era lună plină, presimțirea funebră se precizase. Nu mai galopa. Aștepta, neliniștit. Ca moartea să-i fie dată de un lup, atunci cînd el nu văzuse în viața lui vreunul, și nici tatăl sau tatăl tatălui său nu-i întîlniseră vreodată, nu-l mira cîtuși de puțin. Ar trebui mai mult de trei generații ca teama smerită de fiare să fie alungată din creierele rasei. Astfel, în adîncul spaimei cumplite, al amărăciunii îngrozitoare și al celei mai deznădăjduite singurătăți, calul turbat încearcă o senzație care seamănă cu pacea. N-a fost mai prejos decît strămoșii lui. A luptat cît a putut mai bine. Împotriva acestei perechi de ucigași profesioniști, nu avea șanse. A rămas totuși în picioare pînă la urmă. Și-a plasat chiar lovitura de copită cu o perfectă măiestrie și dacă, în loc să atingă coasta lupoaicei, i-ar fi nimerit capul, fără îndoială că ar fi ucis-o și ar fi răsturnat poate sorții luptei. În picioare, ca un simbol de proră, cu picioarele tremurînde de oboseală, de enervare, de frica morții, marele armăsar alb stropește zăpada cu sînge. Și ochii săi împăienjeniți, cu vederea întunecată, disting deodată o atitudine profanatoare, pe care n-o poate tolera: lupoaica, fără teamă, s-a apropiat și linge sîngele din zăpadă. Calul întinde gîtul spre ea, cu un clănțănit din dinți. Lupoaica e silită să facă un salt înapoi. Va bea sîngele mai tîrziu, abia cînd marea victimă va muri. Trebuie respectat ceremonialul. Ar-

măsarul tremură din ce în ce mai tare pe labele lui nesigure. Acum se clatină. De două-trei ori, închizînd ochii, adunîndu-şi forţele, îşi revine în clipa în care se clatină, gata să cadă, şi-şi restabileşte echilibrul. Dar e sfîrşitul. I s-a scurs tot sîngele. E irevocabil pierdut.

— Priveşte ! îmi spune Pascal.

Întinde mîna. Întorc capul şi văd, în direcţia pe care mi-o indică, pe cei patru pui de lup, foarte calmi, nemişcaţi, aşezaţi unul lîngă altul pe zăpadă, în şir, aşteptînd să poată devora prada care va muri.

49

— CE istorie ! îmi spune Verdun. Mă întorc după ce mi-am ridicat capcanele. Am prins un iepure. Sînt foarte mîndru. Sosesc triumfător, cu cizmele şi vesta scurtă de blană. Am de gînd să vă uimesc cu vînatul meu. Şi ce văd în curtea castelului, întotdeauna atît de liniştit ? Un cal înjunghiat, cu beregata larg deschisă, ca o zebră răpusă de lei, şi o familie întreagă de lupi care stau veseli la masă şi se înfruptă din el începînd cu bucăţile cele mai bune ! M-au făcut de rîs !

Rîdem.

— Nu ţi-e teamă că o să fugă, acum că au prins gustul sîngelui ?

— Nu cred. Cu tractorul, am remorcat carcasa calului lîngă cuşcă. N-o să putrezească, pentru că noaptea e ger. Văzînd-o, vor fi liniştiţi, constatînd că nu căutăm să le luăm prada. De altfel, stau foarte liniştiţi.

— I-ai şi putut face să intre la loc în cuşcă ?

— Păi sigur, ce crezi ? I-am rugat politicos.

— Eşti destul de tare.

— Nu, dar trebuie să mă reabilitez. Din cauza lor, mi-am ratat în aşa hal intrarea cu iepurele !...

— Şi acum, de-a ce ne jucăm ? întreabă Pascal.

Izbucnim din nou în rîs. Într-adevăr, copiilor nu le trebuie mult timp ca să întoarcă pagina şi să treacă la ordinea zilei. Lupta lupilor cu armăsarul turbat s-a terminat. Care e următoarea atracţie ? Gorila contra crocodilului ? Maşina cea mare contra tractorului albastru ?

Nu. Ridicăm capul, pentru că se prezintă într-adevăr actorul scenei următoare, dar rolul său e banal, chiar dacă ne evocă amintiri cumplite. Pur şi simplu e ora douăsprezece şi, ca în fiecare zi, cu un vîjîit dulce şi îndepărtat, marele avion de linie trece foarte sus deasupra capetelor noastre, urmînd direcţia nord-sud cu o rigoare impecabilă.

Mă gîndesc la definiţia imbecilă a unui atac aerian dată de politehnicianul din fabulă : „Se poate spune, enunţa acest energumen, că un loc este obiectul unui atac cînd verticala poligonului de sustentaţie a aeronavei adverse cade în interiorul perimetrului său". Aşa şi cu noi. Sîntem deci în fiecare zi obiectul unui asalt. Sîntem o ţintă. În fiecare zi, fix la amiază, dacă s-ar atîrna un fir cu plumb de coada acestui avion şi dacă, printr-un miracol al staticii, în loc să meargă oblic datorită vitezei, ar putea, ca acel al zidarilor, să urmeze cu rigurozitate

verticala, greutatea sa ar marca, cu vîrful, cu o mare exactitate, centrul curţii castelului, adică, cum aceasta e pătrată, punctul de intersecţie al diagonalelor sale. Ar fi de ajuns să se lanseze bomba atomică exact în clipa aceea, ca să ne aflăm, cu o perfectă exactitate, în centrul cercului de cenuşă, noi înşişi deveniţi cenuşă.

Dar avioanele care lansează bombele atomice sînt mai elegante decît acesta. Botul lor ascuţit ca ciocul unei berze e umplut cu aparate electronice, atît de numeroase, atît de preţioase, încît ar fi poate mai puţin costisitoare dacă ar fi din aur masiv. Zboară atît de sus, încît cursa lor funebră e reglată de instrumente astronomice şi de un telescop aţintit spre două planete. Cred că una e Vega. Nu ştiu care e cealaltă. Aceste teribile uzine zburătoare „gîndesc“, în fiecare fracţiune de secundă, mai mult decît un oraş întreg. Şi, după cum rechinul e însoţit de un peşte-pilot, ele dispun de o escortă numeroasă. Pot lansa stranii proiectile autopropulsate care, în noaptea cea mai neagră, vor secera avionul duşman ghidîndu-se după sursa lui de căldură. Pot lansa momeli de aceeaşi formă cu ele, care dereglează radarurile cele mai perfecţionate. Dar, am spus-o şi se ştie, în cursa pentru progresul tehnic cel mai minunat, ele sînt acum depăşite de marile rachete strategice care costă fiecare cît două sau trei spitale şi douăzeci de colegii. Sînt totuşi vulnerabile la rachetele antirachetă. Dar se calculează că trebuie mai mult de zece rachete anti-

rachete pentru o rachetă, ca barajul să fie absolut sigur. E tot vechea luptă dintre tun şi cuirasă, ştiţi ? Şi se spune că tunul cîştigă mereu pînă la urmă, inevitabil. Nu se poate niciodată întări cuirasa atît cît poate fi întărit viitorul tun. Peretele va fi mai gros, dar o ghiulea mai puternică tot îl va străpunge. De aceea, rachetele antirachetă nu mai costă mii de miliarde, ci zeci sau sute. De altfel, nu se ştie ce va fi, căci securitatea n-are preţ, de vreme ce se şi văd ivindu-se la orizont rachetele anti-rachetă-anti-rachetă. Acestea sînt marile jocuri ale omenirii industriale. Au mult mai multă importanţă iar consecinţele lor sigure au mai multă amploare decît variaţia lungimii fustelor femeilor despre care se vorbeşte atît de mult în ziare. E de asemenea mai grav decît altercaţiile verbale ale marilor gladiatori politici, vedete ale unui teatru care abate atenţia de la aceste adevăruri crude. Totuşi, ele sînt acelea care contează în umbră. Şi dacă timpul de prealarmă pentru rachetele de care sînteţi ameninţaţi nu e decît de trei minute, în timp ce vă trebuie şapte ca să le duceţi pe ale voastre deasupra oraşelor celorlalţi, veţi arde.

— Sînt îngrijorat pentru lupii mei.

— Da, de ce ?

— Sînt îngrijorat pentru lupii mei.

— De ce ? Vezi doar că se descurcă foarte bine.

— Nu e asta. În orice caz, recunoşti că am avut dreptate să vreau să-i avem lîngă noi, ce zici ?

— Da.

— Dar mi-e teamă că i-am făcut să aibă necazuri. Ce-o să se întîmple cu ei cînd eu am să mor ?

— Pentru moment, eşti aici.

— Da. Dar presupune că mor curînd, aşa cum a spus doctorul, ce-o să se întîmple cu ei ? Nu poţi să-i duci de unde i-ai luat ?

— E greu.

— Păi vezi ! Ai putea să-i pui în libertate. Aş prefera. Dar n-ar fi prea cuminte. Sau ar rămîne în pădure, ar deveni din ce în ce mai numeroşi şi n-ar fi un dar prea frumos pentru ţărani. Cînd ar fi în haită ar omorî vacile.

— Da.

— Sau ţăranii n-ar aştepta să se ajungă pînă acolo. S-ar aduna ei în ceată şi i-ar doborî cu puştile.

— În zilele noastre, asta e cel mai probabil.

— Aşa cred şi eu. Atunci, vezi bine. I-am băgat într-un mare bucluc.Tu ce crezi ? Ce-ar trebui făcut ?

— Nu cred nimic şi, după părerea mea, nu trebuie făcut nimic. Fiecare zi va avea grijă de ea însăşi şi fiecare lup îşi va găsi destinul. În orice caz, ceea ce se va întîmpla, nu e ceea ce credem.

— Da, e adevărat. Ai dreptate. Mă linişteşti puţin.

— Nu e bine niciodată să fii îngrijorat.
— Dacă am începe din nou să căutăm comoara ?
— La ce bun ?
— De ce nu ?

50

ÎNTORCÎNDU-NE de la spitalul din Clermont, am găsit în bibliotecă, în mapa de pe birou, scrisoarea mea de apel către Victoire, pe care nu avusesem timp s-o pun la poştă. O rup fără să vreau s-o recitesc. Dacă aş face-o, inima mi-ar ceda poate din nou şi aş expedia-o, chiar dacă ar trebui s-o duc pe jos la Paris şi să urc eu însumi etajele imobilului Victoirei, gîfîind. Căci mi-am regăsit puţin curaj şi trebuie mai întîi să-l consum. Semăn cu un vapor căruia i s-au dărîmat suprastructurile şi punţile, ca să poată merge cazanul. Atîta timp cît rămîne combustibil, şi chiar dacă eu ard, trebuie să merg înainte, trebuie să împing zilele în faţa mea. Astea cel puţin vor fi trecute. Pas cu pas, înaintezi. Treaptă cu treaptă, urci. Totul este să nu cobori din nou.

Dragostea copiilor pentru comorile ascunse este cu adevărat ciudată. Ce caută ei, de fapt, cînd se străduiesc să afle cum ar putea descoperi aurul străvechi ? Probabil că în realitate îşi caută sufletul pierdut, ca bieţii lupi feroci care rătăcesc noaptea pe cîmpie, în lumina lunii, ga-

lopînd în spatele umbrei lor ce fuge pe zăpadă, lăsînd urme slabe, ca oamenii care luptă în orașe și, la venirea serii, beau alcool în baruri și caută tovărășia femeilor, ca să uite că se îndoiesc de tot, și că, de jale, ar urla la lună. Căci luna ocupă un rol important în astfel de treburi. Cînd e plină, îți strigi mai bine deznădejdea.

Dacă Pascal este preocupat în asemenea grad de comori, nu e desigur pentru că îl atrage bogăția. Ce-ar face cu ea la vîrsta lui ? La ce i-ar servi monezile de aur cu efigia regelui Ludovic al XV-lea ? Dar, ca noi toți, mai mult decît noi toți, i-ar plăcea să-și cunoască mai bine trecutul, unde se află, crede el, nu taina comorilor, ci aceea a propriului său adevăr. Nimeni mai mult decît copilul, al cărui trecut este atît de scurt, nu acordă atîta importanță amintirii. „Ți-aduci aminte, tată ? Ți-aduci aminte ?“ Și copilul este un microcosm, o machetă a lumii. Totul se află în el. Priviți-l cum trăiește, veți vedea universul și zeii. Iată o versiune a oracolului de la Delfi care valorează măcar cît cea adevărată. — Cunoaște-te pe tine însuți, vei cunoaște universul și zeii —, spunea în realitate Pitia, acolo, pe colină, în parfumul ierburilor magice arse sub trepiedul său. Dar copilul e un rezumat și mai hotărîtor. Dacă-și amintește, e pentru că trebuie să-și amintească. Dacă pornește în căutarea aurului ascuns, e pentru că adevărul e întotdeauna foarte tainic, și nu trebuie găsit, căci mori dacă-l afli, ci trebuie căutat mereu. „Ți-aduci aminte, tată ? Ți-aduci aminte ?“

— Haide tată, îmi spune Pascal, trebuie să mergem chiar acum. N-am căutat bine. Să nu întîrziem.

— Dar unde vrei să căutăm ?

— Tot în acelaşi loc, ştii bine, în pivniţă. Ţi-aduci aminte ? Am găsit mai întîi coridorul care duce la lupi, apoi puţul în care a căzut lupul ; dar în fundul puţului, n-am căutat. Trebuie să căutăm acum.

Aşezăm din nou scara şi coborîm, cu sapa în mînă. Eu ţin lanterna electrică şi, în timp ce luminez de jur împrejur pereţii, ridicaţi cu perfecţiunea unei zidării egiptene, nu descopăr nimic important, nici o urmă de piatră deplasată sau de ascunzătoare.

— Luminează pe jos, îmi spune Pascal, simt ceva tare sub picior.

Cobor fascicolul de lumină. Pascal se lasă pe vine şi ridică un mic disc plat. Îl şterge cu mîneca pentru a înlătura pămîntul, suflă peste el ca să alunge praful care a mai rămas. Obiectul sclipeşte în lumina lămpii. E o monedă de aur.

51

SÎNTEM în bibliotecă. Admirabila medalie strălucește pe masa joasă, în fața căminului, în reflexele focului.

— Avem una chiar fără să fi căutat, spune copilul. Ce-o să facem cu comoara, după ce-o găsim ?

— Ce-o să vrei.

— Am putea să construim biserici, sau să organizăm curse de automobile...

— Și una și alta, dacă vrei, dar nu astă-seară, e ora cînd trebuie să te culci, nici mîine : în ajunul Crăciunului, n-o să avem timp de săpat. Trebuie să pregătim sărbătoarea.

— Da, trebuie să fie foarte reușită.

— Am și luat cadouri pentru tine.

— Și eu ; dar nu-ți spun. E o surpriză.

Îl sărut pe frunte. Cuminte, coboară să se culce. Verdun trece să mă vadă și îmi spune că a tăiat bradul de Crăciun în pădure. L-a pus în garaj, lîngă mașina cea mare, pentru noapte, și o să-l înalțe în sala de jos, mîine dimineață. Da, copilul o să-l ajute să-l împodobească. Bea un pahar de alcool și pleacă. Rămîn singur

în fața acestui tablou care reprezintă eleşteul din Caucaz, știți care, cel cu apele sale violete, întunecate de refluxul maselor de copaci şi, acolo, în fund, între cele două jumătăţi ale pădurii, pata galbenă, fatidică, a cîmpului care urcă spre soare. Nu e soare în jurul nostru. Noaptea e dintre cele mai întunecate. Totuşi va fi din nou ziuă, mîine, deasupra acestui castel cu acoperişul îmbrăcat în zăpadă, în fața pătratului perfect al curţii albe. Poimîine, va fi Crăciunul, marea sărbătoare a apusului, speranţa unor misterioase mîntuiri. Dar le vom plăti scump. Crăciunul este într-adevăr o sărbătoare sălbatecă, foarte crudă, căci acel prunc care se naşte în paie, sub suflarea duioasă a măgarului şi a boului, într-un staul, dintr-o mamă fecioară, la miezul nopții, acolo spre răsărit, în anul Unu al erei noi, inaugurînd această eră nouă prin însăși naşterea lui, dînd unor miliarde de oameni, unor zeci de miliarde, prezenţi sau viitori, acel fabulos semnal, peste treizeci şi trei de ani, societatea îl va ucide ca pe un criminal. O, nu mă indignez... N-am menirea să-l răzbun pe Dumnezeu. Propriile lui forțe îi ajung. N-are decît să vegheze asupra sa şi a fiului său, aşa cum încerc eu, la propria mea scară, cu slabele mele puteri, să veghez asupra fiului meu şi asupra mea.

Nu mă indignez, dar asta nu mă împiedică să fiu trist. Să fii Dumnezeu, să-ţi aduci fiul pe lume, în lumea oamenilor, ca să fie ucis, e poate de neînlăturat, dar, desigur, nu e ceva

plăcut. Crăciunul e o sărbătoare tragică. E semnalul începutului a ceea ce e sortit să se sfîrșească. E dimineața triumfală a unei zile care nu va dura decît o zi și, cînd va bate ceasul, se va prăbuși în noapte. Crăciunul e o sărbătoare crudă. Dar e o sărbătoare necesară. Căci trebuie să vă nașteți și să muriți, oameni, prieteni, frați. Trebuie să mergeți la război ! Trebuie să defilați pe plaja lumii, cîntînd din trompetă ca niște copii, cîntînd îngrozitor de fals, în spatele steguletelor noastre multicolore, trebuie să mergem, trebuie să ne jucăm de-a marele joc al vieții și al morții, ce-am putea face altceva ? Trebuie să fluturăm steguletele noastre, să le agităm spre soare, iar cînd glonțul fatal ne va atinge, cînd bomba va cădea asupra noastră, cînd obuzul purtînd numele nostru ne va trăsni într-un ultim buchet, vom spune mulțumesc. Vom spune mulțumesc pentru că gluma se sfîrșește. Era și timpul ! Ah Doamne, era timpul ! Vom pleca fără regrete.

Cînd privim soarele, cînd privim cum răsare soarele, cum apune soarele, simțim că ar ajunge doar o suflare, o inspirație infimă care să se adauge la cea pe care o și avem, puțin curaj, poate ? Ne-ar trebui puțin, atît de puțin, ca să întindem brațele, să zburăm în amurg, să planăm deasupra orașelor, a satelor, apoi în cele din urmă, adunîndu-ne puterile, curajul, după ce ne-am luat rămas bun de la această lume străveche, de la amintirile noastre imemoriale, după ce ne-am luat rămas bun de la cei ce am fost,

— și ce ușurare că i-am părăsit! — cu inima liberă, cu sufletul în sărbătoare, dintr-un singur elan, să ne avîntăm spre soare!

Aici e o problemă mult mai gravă decît cîntecul uneori derizoriu al preoților, decît scrierile atît de plictisitoare ale papilor, aici e o treabă între soare și noi. Asta e marea problemă.

52

„CÎND încetezi să te mai temi, atunci se întîmplă ceea ce era de temut." E mereu, aceeaşi poveste veche. În dimineaţa asta de 24 decembrie, mă trezesc fericit. E o zi în care este voie, nu-i aşa? Ar trebui totuşi să ştiu că, în cazul meu, e o criminală eroare.

Dar copilul se simte bine şi, fără să vreau să cad în fetişism sau superstiţie, recunosc că descoperirea monedei de aur, premiză poate a comorii, mi s-a părut de bun augur. Marinette îmi aduce corespondenţa şi constat o dată mai mult, cu o uimire evidentă, ceea ce reieşea şi din scrisorile de afaceri primite în ultimele săptămîni : împotriva oricărei aşteptări, plecarea mea din Paris n-a provocat nici o catastrofă. Societatea mea nu s-a prăbuşit, nimeni nu s-a năpustit să jefuiască rămăşiţele mele şi, ceea ce este şi mai uimitor, directorii mei nu s-au omorît între ei. Totul merge bine şi barometrul financiar înregistrează timp frumos constant, în timp ce eu eram gata să-l las să se prăbuşească în vînt şi furtună.

Iar a nins. Totul este învăluit într-o perfecţiune albă. Verdun aduce bradul cel mare în-

chinat Crăciunului și îi bate în cuie pe o cruce de scînduri groase, ca să-i facă un picior. Apoi îl înalță într-un colț din sala cea mare de jos, pardosită cu dale albe și negre. Marinette drapează piciorul cu catifea roșie, și, pentru a termina opera colectivă, Pascal sosește cu brațele încărcate cu cutii, care conțin podoabele rituale, globuri de sticlă colorată, steaua de argint pentru vîrful pomului, fire lungi pline de paiete strălucitoare care se vor întinde de la o ramură la alta ca niște funigei. Copilul și Verdun așează ici colo taburete și încep să se agite în jurul pomului, ca niște muncitori de șantier naval pe lîngă vaporul a cărui lansare o pregătesc, împodobindu-l cu ghirlande pentru a sărbători ziua în care iese la mare pentru prima oară.

Pascal e-atît de plin de veselie și îmi spun că aerul de munte i-a priit atît de mult, i-a dat atîtea forțe noi, că poate se va însănătoși, dezmințind pronosticurile dramatice ale medicilor. Poate nu va fi prima oară. Toată lumea știe că ei se înșeală mereu.

Pascal îmi spune că în timp ce căuta, în sertarele scrinurilor, cutiile cu podoabe pentru pomul de Crăciun strînse acolo anul trecut, a găsit din întîmplare pachetele cu cadouri pe care i le cumpărasem. Se scuză. Îi spun că n-are pentru ce și că poate să le și pună la picioarele pomului, cu condiția să-mi promită că nu desface sforile aurite înainte de mîine dimineață. Ne-am înțeles. Copilul mă sărută și îmi spune că darul lui pentru mine va fi pus într-un plic la picioarele pomului. Nici eu nu va trebui să-l

deschid. Promit şi eu. Atunci, după ce mi-am pus la curent micile probleme din timpul dimineţii, mă las în voia gîndurilor, amintindu-mi de mine, adică de Victoire. În clipa aceea, Verdun vine să-mi spună că a ieşit şi s-a întîlnit cu poştaşul : acesta se temea să nu fi rămas castelul fără telefon, deoarece noaptea trecută vîntul a doborît pe ici pe colo stîlpi şi fire. Voi proceda pe loc la verificarea lui. Într-adevăr, nu putem chema. Cînd ridici receptorul, nu vine tonul.

Aşa intră nenorocirea în casă. Dacă aş fi ştiut că puteam oricînd să-i telefonez Victoirei, chiar de aici, probabil că n-aşi fi făcut-o. Ştiind că mi-e imposibil, simt o dorinţă furioasă. Mistuit de nerăbdare, mă reped în maşina cea mare şi, cobor drumul pînă la Razac. Nici măcar nu mi-am luat rămas bun de la Pascal. Înaintez prin zăpada adîncă. Totul străluceşte iar lumea respiră fericire. La poşta din Razac, obţin în treizeci de secunde legătura cu Parisul şi, printre rîs şi lacrimi, o rog pe Victoire să vină urgent, pentru că am intenţia s-o iau de nevastă. Printre rîs şi lacrimi, îmi răspunde şi ea că — Dumnezeule ! — nu mai e desigur nici un loc azi la avionul de Clermont dar că o va ruga pe secretara ei să se informeze la gară. Pot să chem din nou peste cinci minute ? Mă iubeşte. Sun din nou peste cinci minute şi, da, e în regulă, Victoire va sosi mîine dimineaţă în zori. Vom sărbători Crăciunul toţi trei, copilul, soţia mea şi cu mine. Mă sărută. Întorcîndu-mă la Hérode, conduc fără grabă. Rîd tot timpul

drumului şi mă întreb numai cum voi avea putere să aştept pînă mîine. Am aşteptat trei luni, trei ani, trei mii de ani cu sînge rece. Dar cum voi avea puterea, curajul să aştept pînă mîine? Intru în curte şi bag maşina în garaj fără să remarc nimic anormal. N-am observat nimic, jur. Sînt tot fericit şi fredonez gîndindu-mă la Victoire. Atunci răsună sălbatic, desperat, urletul unui lup. N-am auzit niciodată lupii urlînd, pentru că, după cum am spus, atît la grădina zoologică, cît şi în timpul călătoriei lor, apoi la castel, în cuşcă, în pivniţă, au tăcut tot timpul. Doar Eva, în lupta cu calul, a scos un mîrîit scurt. Nici ea, nici Adam n-au urlat niciodată. Totuşi, auzind acest sunet teribil, pe o notă înaltă mult timp susţinută, care, în vremuri vechi trebuie să fi îngheţat sîngele drumeţului rătăcit prin zăpadă, ştiu de îndată, da, ştiu că e vorba de urletul unuia din lupii noştri şi de un urlet semnificativ, deosebit de tragic. Dar de ce urlă lupii? Împing poarta turnului. *(Aşteaptă. Vei vedea.)* Nu văd pe nimeni. N-aud nimic. Ajungînd în sala cea mare, văd la prima privire că pomul de Crăciun e acum luminat cu ghirlande de becuri mici, colorate, munca lui Verdun şi a copilului în absenţa mea. La a doua privire, văd că pachetele cu cadouri pentru copil sînt deschise. Vagoanele trenului electric şi cuirasa cavalerului zac în mijlocul sforilor deznodate şi a hîrtiilor răspîndite, aceste vesele hîrtii de ambalaj de Crăciun pe care sînt imprimaţi, cinci cîte cinci, nenumăraţi brăduleţi aurii. Îmi stăpînesc cu greu o mişcare de

nerăbdare : Pascal îmi promisese doar !... În clipa aceea lupul urlă din nou, şi urletul este atît de violent încît înţeleg că nu poate veni din cuşcă, ci urcă din însăşi cala corăbiei, din pivniţele castelului. Mă reped şi deschid uşa. De îndată, urletul încetează. Văd lucind în noapte pupilele tuturor lupilor, Adam, Eva şi cei patru pui ai lor, care înconjoară o formă lungită la pămînt. Cobor treptele patru cîte patru. Mă năpustesc ca un nebun asupra trupului lui Pascal : e mort. Îmi dau seama imediat, nu datorită îndepărtării lui, nici răcelii obrazului, ci datorită tăcerii lui de nesuportat, tăcerea însăşi a lumii de dincolo. Îl strîng în braţe, şi revin sus, alergînd. Abia observ că lupii mă urmează. Întind copilul pe canapeaua de piele neagră, îl lovesc peste mîini, încerc să-i suflu în gură. Înţeleg că e inutil, că nu e nimic de făcut, remarcînd deodată sublima lui frumuseţe. Nu mai e fiul meu, nu mai e fiul meu ! E un zeu printre zei. M-a părăsit pentru totdeauna. E atît de frumos încît, înspăimîntat, mă dau trei paşi înapoi, cu pumnul între dinţi şi cad întins pe covor, muşcînd covorul, urlînd şi eu, urlînd mai rău ca un lup, căci am înnebunit. Nu pot suporta ! Nu pot suporta ! Şi totuşi da, pot. Pot şi chiar trebuie. În lipsa îndatoririlor vieţii, îmi rămîn de îndeplinit îndatoriri funebre. Trebuie. Mă ridic. Da, mă ridic, jur. Găsesc puterea s-o fac. Nu mă culc pe trupul copilului ca să-i restitui o iluzorie căldură. Nu mai am dreptul. Nu mai e fiul meu. E un zeu printre zei. Mă priveşte cu un calm auster, cu o demnitate suverană. Cineva,

într-o zi, mă privise astfel. A, da, era preotul. Totuşi trebuie să închid aceşti ochi, să nu mai privească spectacolul lumii. *Nu trebuie să mă mai vadă !* Îi închid pleoapele cu degetele mele. Cît îi e de frig ! Dar nu mai e frigul unei ființe vii căreia îi e frig. E frigul marmurii zeilor ! Doamne, de ce m-am dus să telefonez ? De ce am încetat o clipă să mă tem ? O clipă a fost de ajuns. Copilul era singur, — singur ! — cînd a înțeles că momentul venise, momentul suprem, momentul cînd urma să se întîlnească cu frații săi zeii — şi ce puteam face dacă mă părăsea ? — Era grăbit. Avea de mers cale lungă şi se făcea tîrziu. Această zi a ajunului de Crăciun era pe trecute. Nu se mai putea amîna plecarea. Atunci copilul hotărît, cu toată interdicția mea, desfăcuse pachetele cu cadouri, pentru a lua cu el amintirea mea ca o ultimă amintire, și apoi, cum nu eram acolo, cum întîrziam să mă întorc, se dusese la lupii lui, ultimii tovarăși ! Lupii lui ! Iar lupii, înțelegînd perfect ce se petrecea, în suprema şi ancestrala lor înțelepciune, îl înconjuraseră, îl vegheaseră în ultimele sale clipe, în lipsa mea, în lipsa mea ! Nu fusesem acolo ! Am fost neglijent. Am lipsit ! Săvîrşisem o crimă ! O clipă doar — dar era de ajuns ca să deschizi calea morții — mă lăsasem în voia iluziei fericirii !

Totuși, copilul zîmbeşte ! Totuși, n-a plecat deznădăjduit ! A văzut cadourile mele, a avut tovărășii lui cu el. Înnebunit, privesc în jurul meu. Aș vrea să mor. O, cum aş vrea să mor ! Privirea îmi cade pe plicul așezat de copil la

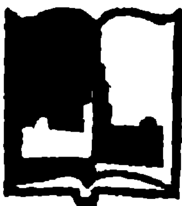
picioarele pomului de Crăciun, pentru mine! Îl iau cu mîini tremurătoare, îl desfac hohotind. Mă gîndesc că voi găsi înăuntru un desen cum i s-a întîmplat lui Pascal să-mi dea, în alte împrejurări. Despăturesc foaia de hîrtie. Pe jumătate orbit de lacrimi, văd că nu conţine decît litere, două cuvinte. Îmi şterg ochii cu dosul palmei, şi reuşesc să citesc mesajul, scris cu litere majuscule : MULT NOROC.

Pomul de Crăciun străluceşte cu toate luminile lui.

Lupii îl privesc în tăcere.

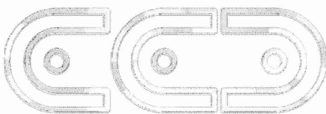
Lector : ANGELA CIŞMAŞ
Tehnoredactor : ELENA BABI

Tiraj 38 360. Coli tipar 9.



Tiparul executat sub comanda nr. 30 068 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti, Republica Socialistă România






Scanare și prelucrare digitală


AVENTURA




de

Anonim

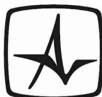


și



CAT Graur





Antwerpen





2023

